

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLA
VIEŠOSIOS TEISĖS INSTITUTAS

IEVA GALIAUSKIENĖ
ADMINISTRACINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

ADMINISTRACINIAI TEISMAI: ESMINIAI RAIDOS, KOMPETENCIJOS, SISTEMOS IR
PERPSEKTYVŲ BRUOŽAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. dr. Audrius Bakaveckas

Vilnius, 2021

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ RAIDOS YPATUMAI.....	8
1.1. Administracinių teismų kilmė.....	8
1.2. Lietuvos administracinių teismų raidos ypatumai	10
2. ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ SISTEMOS IR KOMPETENCIJOS KAITA	16
2.1. Administracinių teismų sistema ir kompetencija steigimo metu (1999)	17
2.2. Esminiai administracinių teismų kompetencijos pokyčiai tobulinant pirmąją Administracinių bylų teisenos įstatymo redakciją (2001 m. reforma).....	24
2.3. Administracinių teismų sistema ir kompetencija – trečioji ABTĮ redakcija (2016 m. pakeitimai)	34
2.4. Esminiai administracinių teismų kompetencijos ir struktūros pokyčiai tobulinant trečiąją Administracinių bylų teisenos įstatymo redakciją	37
3. ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ SISTEMOS IR JOS PERSPEKTYVŲ BRUOŽAI.....	44
3.1. Privalomas kai kurių bylų išankstinis nagrinėjimas ne teismo tvarka	44
3.2. Bylų patekimo į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą ribojimas	47
3.3. Mediacijos instituto taikymas administraciniame procese	52
IŠVADOS.....	56
PASIŪLYMAI	58
LITERATŪRA	60
ANOTACIJA.....	75
ABSTRACT	75
SANTRAUKA	76
SUMMARY	78
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....	80

IVADAS

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (toliau – Konstitucija) įtvirtinta, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai¹. Taip pat Konstitucija skelbia, kad administracinėms (ir kitoms) byloms nagrinėti pagal įstatymą gali būti įsteigti specializuoti teismai. Lietuvos Respublikai žengiant Europietiškos visuomenės link, 1999 m. Lietuvos Respublikos Seimui priėmus Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymą (toliau – Administracinių teismų įsteigimo įstatymas) buvo įsteigti Administraciniai teismai. Šiuo įstatymu buvo suteiktas teisinis pagrindas rasti administraciniams teismams, tačiau administracinių teismų kompetencija, ginčų, kylančių iš administracinių teisinių santykių, nagrinėjimo tvarka įtvirtinta Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatyme (toliau – Administracinių bylų teisenos įstatymas arba ABTĮ). Būtent šio įstatymo dinamiškumas atskleidžia poreikį analizuoti ir giliau nagrinėti administracinių teismų raidą kompetencijos aspektu. Administracinių teismų kompetencijos kaita leidžia įsigilinti į kylančius probleminius klausimus. Analizuojant teisės aktų kaitą prieinama konkrečių išvadų ir pasiūlymų, kurie leistų tobulinti administracinių teismų sistemą, perskirstyti suteiktų įgaliojimų ribas ir aptarti galimas perspektyvų kryptis.

Kalbant apie administracinės justicijos raidą, matyti, kad Lietuvos teisinėje sistemoje nebuvo laikomasi nuoseklumo – platesnės diskusijos apie administracinės justicijos įgyvendinimą pradėtos jau parengus Administracinių teismų įsteigimo įstatymą ir Administracinių bylų teisenos įstatymą.² Remiantis užsienio ekspertų įžvalgomis buvo siekiama tobulinti administracinių teismų funkcionalumą, kodifikuoti administracinį procesą, sukuriant Administracinio proceso kodeksą, kuris padėtų sureguliuoti administracinių teismų veiklos kryptis. Nesėkmingi bandymai turėjo lemiamos įtakos prieš tai minėtų teisės aktų kaitai, juos keičiant buvo siekiama gerinti administracinės teisės įgyvendinimą, nustatyti administracinių teismų veiklos kryptis ir kompetencijos ribas. Nuolatinė teisės aktų kaita ir dinamiškumas kelia pagrįstą diskusijų, ar šiuo metu veikianti administracinių teismų sistema Lietuvoje užtikrina asmens teises į tinkamą ir teisingą teisminį procesą ir ar tokia sistema, kuri šiuo metu veikia, yra pakankama, o gal perteklinė? Mokslinėje literatūroje atkreipiamas

---

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos aidas, 1992-11-10, Nr. 220-0, 111 str., TAR, žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 29 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>

² Dainius Raižys, Darius Urbonas. „Administracinių bylų teisenos infrastruktūrinis modelis“. iš Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka: mokslinių straipsnių rinkinys, Autorių kolektyvas (Kaunas: Mykolo Romerio universitetas, 2015), 52.

dėmesys į bylų administraciniuose teismuose augimą³. Susiduriama su problema, kad plečiantis administracinei teisei, asmenims vis dažniau įgyvendinant Konstitucijoje ir Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintas teises bei siekiant jas ginti augantis bylų skaičius sukuria „lėto teisingumo“⁴ fenomeną. Taip kyla problema savalaikiam teisingumui įgyvendinti, uždelsti procesai neužtikrina pagrindinių administracinės teisenos uždavinių. Šiame darbe siekiama analizuoti iššūkius, su kuriais susiduria administraciniai teismai, ir apžvelgti ateities perspektyvas.

Mokslinis naujumas. Administracinių teismų raida, kompetencija ir sistema teisinėje literatūroje analizuojama įvairiais aspektais. Dažnais tyrimų atvejais labiau linkstama analizuoti patį administracinį procesą, atskirus probleminius klausimus, neatsižvelgiant arba nesureikšminant administracinio teismo kaip instituto plačiąja prasme ir neanalizuojant administracinio teismo svarbos ir vaidmens įgyvendinant Konstitucines normas.

Kaip matyti iš mokslininkų darbų, administraciniai teismai tyrimo objektu tapo iš karto po jų įsteigimo, o kintant teisiniam reglamentavimui, diegiant teises naujoves neapsieinama be aktualaus ir savalaikio tyrimo. Administracinių teismų kompetencijos, esminius raidos ir perspektyvų bruožus nagrinėja dalis Lietuvos teisės mokslininkų. Doc. dr. S. Šedbaras didelį dėmesį skyrė administraciniam procesui ir jo problemų analizei.^{5,6} Ne tik administracinį procesą, bet ir iššūkius, su kuriais susiduria administraciniai teismai, nagrinėjo G. Ambrasaitė - Balynienė⁷, J. Paužaitė-Kulvinskienė⁸. Administracinės justicijos klausimus nagrinėjo doc. dr. K. Lapinskas.⁹ Atskirus administracinių teismų probleminius klausimus nagrinėjo I. Deviatnikovaitė¹⁰, S. Kavalnė ir V.

---

³ Goda Ambrasaitė Balynienė. „Administracinių teismų veiklos dešimtmečio iššūkiai: kaip užtikrinti administracinės justicijos veiksmingumą nuolat augančio teismų darbo krūvio sąlygomis“, iš *Administraciniai Teismai Lietuvoje: Nūdienos Iššūkiai : [kolektyvinė Monografija]*. Virgilijus Valančius (Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010), 102.

⁴ LVAT pirmininkas Kryževičius: teisingumo vykdymas dali būti paralyžiuotas. DELFI.lt, žiūrėta 2020 m. rugsėjo 20 d., <https://www.delfi.lt/news/daily/law/lvat-pirmininkas-kryzevicius-teisingumo-vykdydas-galibutiparalyziuotas.d?id=81319102>

⁵ Stasys Šedbaras, „Kai kurių administracinio proceso vidinės struktūros elementų sampratos problemos“, *Jurisprudencija* 32 (24) (2002).

⁶ Stasys Šedbaras, Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje (*Vilnius: Justitia, 2006*).

⁷ Goda Ambrasaitė Balynienė. „Administracinių teismų veiklos dešimtmečio iššūkiai: kaip užtikrinti administracinės justicijos veiksmingumą nuolat augančio teismų darbo krūvio sąlygomis“, iš *Administraciniai Teismai Lietuvoje: Nūdienos Iššūkiai : [kolektyvinė Monografija]*. Virgilijus Valančius (Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010), 102.

⁸ J. Paužaitė-Kulvinskienė, Administracinė justicija: teorija ir praktika (Vilnius: Justitia, 2005), p. 69.

⁹ Kęstutis Lapinskas. „M. Romeris ir administracinė justicija Lietuvoje“, iš *Mykolas Romeris ir šiandiena: Teminis straipsnių rinkinys*, Mindaugas Maksimaitis. (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2000), 32-35.

¹⁰ Deviatnikovaitė, Ieva. „Administracinio teismo pradai“ iki Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atkūrimo“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 19 (2017): 3-26.

Valančius.¹¹ Didelį dėmesį savo darbuose administraciniam procesui¹² skyrė ir Administracinio proceso ikiteisminių ginčų institucijose teisinio reguliavimo problemas¹³ nagrinėjo D. Raižys.

Temos aktualumas. Administracinių teismų atsiradimas lėmė ne tik teismų sistemos pokyčius, bet ir socialinį pokytį, kuris sąlygojo naujų teisės normų atsiradimą, poreikį sureguliuoti besikuriančius administracinius santykius ir administracinį procesą, nustatyti administracinių teismų kompetencijos ribas. Diegiamos naujovės lėmė tai, kad administraciniai teismai mokslinio tyrimo prašosi nuolat. Gilesnės administracinių teismų kompetencijos analizės reikalauja naujų institutų, tokių kaip mediacija, modelinis procesas, atsiradimas. Būtina iširti ar minėtų institutų įgyvendinimas turi įtakos asmens teisių apsaugai greito teismo proceso įgyvendinimo aspektu. Atkreiptas dėmesys į tam tikrų bylų perdavimą nagrinėti ikiteisminių ginčų institucijoms, kaip priemonę mažinančią administracinių teismų krūvį. Taip pat, platesnė analizė būtina ir aptariant apeliacijos ribojimo galimybes, kas galimai padėtų spręsti vieną esminių problemų - pernelyg ilgas administracinis procesas.

Šio darbo **objektas** yra esminiai administracinių teismų raidos, kompetencijos ir sistemos kaitos ypatumai nuo jų įsteigimo iki šių dienų.

Tyrimo dalykas: administracinių teismų kompetenciją reglamentuojančių teisės aktų apžvalga, teorinės bei mokslinės literatūros analizė.

Ginamasis teiginys. Efektyviam administracinių teismų sistemos funkcionavimui Lietuvoje yra būtina įgyvendinti tam tikrus administracinių teismų sistemos pokyčius.

Šio darbo tikslas yra atskleisti esminius administracinių teismų raidos ypatumus, aptarti administracinių teismų sistemos bruožus, analizuoti ir atskleisti administracinių teismų kompetencijos ribas atskirais laikotarpiais. Atskleisti tolimesnes administracinių teismų sistemos perspektyvas, vystymosi galimybes, siekiant tobulinti administracinių teismų sistemos efektyvumą. Siekiant užsibrėžto tikslo keliami šie **uždaviniai**:

1. Remiantis moksline doktrina atskleisti esminius administracinių teismų raidos ypatumus.

---

¹¹ Kavalnė, Salvija. „Administracinės teisės europeizacija - administraciniam teismams aktualūs klausimai“, iš Administraciniai Teismai Lietuvoje: Nūdienos Iššūkiai: [kolektyvinė Monografija], Virgilijus Valančius, 192-227. Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010.

¹² Raižys, D. (2008). *Procesas pirmosios instancijos administraciniame teisme: daktaro disertacijos santrauka*. Mykolo Romerio universitetas. Prieiga per eLABa – nacionalinė Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka.

¹³ Dainius Raižys. „Skundų nagrinėjimo administracinių ginčų komisijoje proceso teisinio reguliavimo problemos“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka (8) : mokslinių straipsnių rinkinys*, 8, 227–241.

2. Analizuojant Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcijas ir mokslinę literatūrą, apžvelgti administracinių teismų sistemos kaitą ir kompetencijos ribas atskirais laikotarpiais.

3. Nustatyti administracinių teismų kompetencijos perspektyvų kryptis ir aptarti jų įgyvendinimo galimybes.

Tyrimo metodika. Mokslinis tyrimas buvo atliekamas taikant teorinius ir empirinius metodus, kurių visuma padėjo surinkti, išsamiai išanalizuoti ir apdoroti reikiamą informaciją bei padaryti tyrimą apibendrinančias išvadas.

Teisinių dokumentų ir sisteminės analizės metodas padėjo įsigilinti į aktualius ir reikšmingus teisės aktų pokyčius. Dokumentų analizės metodas visų pirma buvo skirtas surinkti dokumentams, turintiems reikšmės magistrinio darbo uždaviniams atskleisti. Tirti ir sisteminti įvairūs teisės aktai ir juos lydintys dokumentai, rengiamų teisės aktų projektinė medžiaga, mokslininkų rašto darbai, teismų praktika, internete pateikta informacija. Analizuojant teisiniuose dokumentuose pateiktą informaciją siekiama išsiaiškinti šiai dienai aktualius teisės mokslininkų požiūrius. Atliekant nacionalinių ir Europos Sąjungos teisės aktų analizę aktualia tema, siekiama nustatyti galimas perspektyvų kryptis. Atlikta surinktų dokumentų analizė padėjo išspręsti ir atskleisti išsikeltus uždavinius.

Lyginamosios analizės metodas buvo naudotas lyginant administracinių teismų kompetenciją įtvirtinančius teisės aktus. Lyginamasis metodas naudotas ir istoriniu požiūriu analizuojant įstatymų redakcijų panašumus, skirtumus, pasireiškusias taikymo problemas. Naudojant šį metodą lyginamas bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų veiklos reglamentavimas, suformuotos teisiškai reikšmingos išvados.

Analitinis - kritinis metodas naudotas atskleidžiant ir išryškinant administracinių teismų kompetencijos paskirstymo problemas bei ieškant galimų šių problemų sprendimo variantų. Naudojantis šiuo metodu atliktas kai kurių administracinių ginčų perdavimo ikiteisminių ginčų nagrinėjimo institucijoms vertinimas.

Metaanalizės metodas buvo naudojamas siekiant sujungti administracinės, konstitucinės, teisės teorijos ir kitų teisės šakų mokslininkų darbuose atskleidžiamą teorinę ir praktinę informaciją, doktrininės nuostatas. Šis metodas, naudotas kaip papildoma lyginamojo metodo apraiška, padėjo atskleisti išsikeltos hipotezės teisingumą, pripažinti, kai kurių surinktų duomenų reikšmingumą, numatyti galimas administracinių teismų kompetencijos kryptis.

Apibendrinimo metodas taikytas apibendrinant moksliniame darbe naudotą literatūrą, gautus empirinius tyrimo duomenis. Metodas pritaikytas formuluojant skirtingų šio darbo dalių ir baigiamąsias išvadas. Pasitelktas apibendrinant atlikto tyrimo teiginius.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys dėstomosios dalys, išvados ir pasiūlymai. Pirmojoje darbo dalyje analizuojami ir apibrėžiami administracinių teismų raidos ypatumai, jų kilmė ir raida nacionaliniu lygmeniu. Antroji dalis skirta išsamiai administracinių teismų sistemos ir teismų kompetencijos analizei skirtingais laikotarpiais. Analizuojami ir pateikiami trys skirtingi administracinių teismų sistemos formavimo etapai, analizuojamos teismų kompetencijos ribos, jų suteikimo ar apribojimo aspektai. Atskirai aptariama Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kompetencija. Trečioji šio darbo dalis skirta aptarti administracinių teismų perspektyvų įgyvendinimą, atsižvelgiant ir įvertinant prieš tai analizuotus raidos ir kompetencijos pokyčius. Apibendrinant šį darbą pateikiamos išsamios visų išsikeltų uždavinių baigiamosios išvados bei pateikiami administracinių teismų sistemos tobulinimo pasiūlymai.

1. ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ RAIDOS YPATUMAI

Be administracinių teismų kilmės ir pagrindinių administracinių teismų steigimo požymių bet kokia tolesnė administracinių teismų sistemos ir kompetencijų analizė būtų nevertinga. Šiame skyriuje apžvelgiama administracinių teismų samprata, atsiradimo aplinkybės, trumpai apžvelgiama jų vystymosi raida. Atskleidžiamos pagrindinės administracinių teismų steigimo, reglamentavimo ir vystymosi tendencijos Europos šalių teisės kontekste.

1.1. Administracinių teismų kilmė

Sąvoka „teismas“ įvairioje literatūroje ir žodynuose aiškinama kaip teisingumą vykdančias institutas ar įstaiga¹⁴. Analogiškai „teismo“ sąvoka aiškinama ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, kurioje numatyta, kad Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai¹⁵. Akivaizdu, kad teismas kaip teisingumą vykdančias organas veikia įstatymų pagrindu ir tik konkrečių jam suteiktų įgaliojimų ribose. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta, kad sprendimus teismai priima Lietuvos Respublikos vardu¹⁶, t. y. veikia valstybės vardu. Kur kas platesnio ir išsamesnio sąvokos nagrinėjimo reikalauja terminas „administracinis teismas“.

Apskritai administracinės justicijos formavimasis siejamas su XVI a. vyravusiu kameralistikos mokymu ir laikui bėgant atsiskyrusia konkrečia kameralistikos mokslo sritimi – policijos mokslu – tapusia šiuolaikinės administracinės teisės pagrindu. Ilgainiui policinės valstybės pagrindiniu teisiniu uždaviniu tapo asmens ir valstybės santykių viešojo valdymo srityje reglamentavimas ir žmogaus teisių apsauga nuo valstybės savivalės.¹⁷ Siekiant užtikrinti fizinių ir juridinių asmenų ginčų su administracinėmis institucijomis nagrinėjimo teisėtumą buvo reikalinga išskirti administracinius teismus, kaip atskirą tokius ginčus nagrinėjančią institucinę sistemą.

Administracinių teismų atsiradimą iš esmės lėmė poreikis nustatyti civilinių teismų kompetencijos ribas¹⁸. 1879 m. Prancūzijoje nagrinėjant bylą dėl valstybės civilinės atsakomybės už žalą, kurią dėl valstybinės įstaigos darbuotojo sukkelto eismo įvykio patyrė fizinis asmuo, kilo juridikinis klausimas, ar ši byla teisinga bendrosios kompetencijos teismams¹⁹. Prieita išvados,

¹⁴ Dabartinės Lietuvių kalbos žodynas, <http://lkiis.lki.lt/dabartinis>, žiūrėta 2020-09-01.

¹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos aidas, 1992-11-10, Nr. 220-0. TAR. Žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 29 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>

¹⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucija, *supra note*.

¹⁷ J. Paužaitė-Kulvinskienė, Administracinė justicija: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005.

¹⁸ Ieva Deviatnikovaitė, Užsienio šalių ir ES administracinė teisė...

¹⁹ Pagal: Steiner, E. French Law. A Comparative Approach. Oxford: Oxford University Press, 2010, p. 254

kad Civiliniame kodekse nustatytos taisyklės ir principai taikomi santykiams tarp asmenų, bet netaikomi atsakomybei, kurią valstybė prisiima už asmenims viešųjų tarnautojų padarytą žalą. Teismas papildė, kad valstybės atsakomybė, nebūdama nei bendra, nei absoliuti, yra reglamentuojama specialiosiomis normomis ir taisyklėmis, kurios gali kisti keičiantis viešosios tarnybos poreikiams ar visuomenės interesui, ar poreikiui suderinti valstybės teises su privačiomis asmenų teisėmis²⁰.

Reikia paminėti, kad istoriškai susiklostė du administracinės justicijos modeliai, lemiantys administracinių teismų sistemos struktūrą. Bendrosios administracinės justicijos šalyse administracinius ginčus nagrinėja bendrosios kompetencijos teismai ir (arba) kvaziteisminės institucijos, o atskiri administraciniai teismai nėra steigiami (pvz. Airija, UK, JAV, Norvegija ir etc.). Specialiosios administracinės justicijos šalyse administraciniams ginčams nagrinėti steigiami specializuoti administraciniai teismai (pvz. Prancūzija, Vokietija, Austrija).²¹ Šis skirstymas nėra ir negali būti kategoriškas, nes nacionalinių teismų sistemų ypatumai, turintys išskirtinių modifikacijų, lemia minėtų administracinės justicijos modelių įvairiapusiškumą. Sutinkama, kad institucinis administracinės justicijos elementas turi apibrėžti tam tikrų institucijų sistemą ir konkrečias tų institucijų jurisdikcines veiklas (funkcijas), nagrinėjant administracinius ginčus. Tačiau šiuolaikinės valstybės jurisdikcinę teismų veiklą ne visada apibrėžia pagal klasikinę sampratą – išskirtinė teismo kompetencija - ir ne teismo vykdomą administracinių ginčų sprendimą priskiria administracinei justicijai. Toks prieštaravimas formuoja dvi administracinės justicijos sampratas: dualistinę ir monistinę, ir leidžia daryti prielaidas, kad administracinių teismų sistema gali būti įvairesnė ir apimti ne tik teismines institucijas, t. y. galimi tarpiniai administracinius ginčus nagrinėjančių institucijų (teismų) modeliai.

Nepaisant to, kad Europoje administraciniai teismai pradėjo formotis pakankamai anksti (Prof. I. Deviatnikovaitė nagrinėdama užsienio šalių teisinę literatūrą priėjo išvadą, kad šiuolaikinės (prancūzų) administracinės justicijos ištakų galima ieškoti XVIII a. pabaigoje²²) Lietuvoje administraciniai teismai įsteigti tik XX a., Lietuvos Respublikos Seimui priėmus Lietuvos

---

²⁰ Ieva Deviatnikovaitė, Užsienio šalių ir ES administracinė teisė..... *supra note*

²¹ Autorių kolektyvas. Lietuvos Konstitucinė teisė, MRU, 2012 m.

²² Ieva Deviatnikovaitė, Užsienio šalių ir ES administracinė teisė..... *supra note*

Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymą²³. Atkreiptinas dėmesys, kad galimybė steigti tokius (administracinius) teismus buvo numatyta anksčiau.

Administraciniai teismai Lietuvos teisinėje sistemoje gyvuoja daugiau kaip dvidešimt metų. Lyginant su jau minėta Prancūzijos administracinių teismų gyvavimo praktika, mūsų taikoma administracinė justicija dar tik žengia pirmuosius tvirtesnius žingsnius. Nepaisant to, sveikintinas Lietuvos ryžtas kurti šiuolaikišką demokratinę visuomenę, kurioje gerbiami įstatymai, formuojamas asmenų teises užtikrinantis institucinis mechanizmas. Pasiryžus steigti administracinius teismus buvo aiškiai deklaruojamas ne tik poreikis stiprinti viešosios administracijos kontrolę, bet ir pabrėžiamas konstitucinių nuostatų įgyvendinimas - valdžios įstaigos turi tarnauti žmonėms.

Administraciniai teismai savo veikloje taiko ne tik nacionalinę teisę, bet ir užtikrina tinkamą Europos Sąjungos teisės taikymą tam, kad kontroliuojami viešojo administravimo subjektai priimtų teisėtus ir pagrįstus sprendimus. Dėl jų (administracinių teismų) statuso, vietos teismų sistemoje ir kompetencijos kyla diskusijų, todėl, siekiant atskleisti šio darbo temą, būtina plačiau apžvelgti istorinius administracinių teismų raidos ypatumus Lietuvoje.

1.2. Lietuvos administracinių teismų raidos ypatumai

Nors pirmieji administraciniai teismai Lietuvoje įsteigti tik XX a., t. y. Lietuvos Respublikos Seimui 1999 metų gegužės 1 d. patvirtinus „Lietuvos respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymą“, užuomazgų, kad institucija, kuri nagrinėtų administracines bylas, buvo reikalinga gerokai anksčiau, randama nagrinėjant istorinius šaltinius.

Nacionalinė Lietuvos administracinės justicijos doktrina pradėjo formuotis 1918 m. vasario 16 d. paskelbus Lietuvos Respublikos Nepriklausomybę ir buvo paremta pažangiomis Austrijos, Vokietijos ir Prancūzijos idėjomis.²⁴ Didelį indėlį formuojant Lietuvos administracinės justicijos sampratą turėjo profesoriaus M. Romerio veikalai. M. Romeris rašydamas apie teismų sistemas teigė: „Yra trys esminės stambiosios teismo funkcijos kategorijos. Pirmosios dvi yra gerai žinomos ir iš senų laikų nusistovėjusios. Jos yra klasiškos mūsų civilizacijos valstybėse, t. y. civilinis teismas ir baudžiamasis teismas. Trečioji kategorija yra jauniausia ir mažiau žinoma. Ji nėra pilnai nusistovėjusi ir iki šiol nėra savo visumoje teoriškai pilnai nušviesta. Aš ją pavadinsiu valdžios organų darbų

---

²³ Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 1999-02-03, Nr. 13-309, LRS, žiūrėta 2020 m. rugpjūčio 29 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.72291?jfwid=rivwzvpvg>

²⁴ *Ibid*, 24.

teismas.²⁵ Rašydamas apie administracinius teismus M. Romeris laikėsi pozicijos, kad „Administracinis teismas – viena iš rimčiausių teisinės valstybės institucijų, kuria remiasi teisinė valstybė, nes be administracinio teismo valstybė yra tik policinė, bet ne teisinė“.²⁶ Ir nors poreikis rasti administraciniam teismui buvo regimas, ilgą laiką nebuvo realus.

Ieva Deviatnikovaitė nagrinėdama administracinių teismų raidą tarpukario laikotarpiu ir galimas užuomazgas priėjo išvados kad „tarpukariu būta bandymų įteisinti teisminę administracinių aktų teisėtumo kontrolę įvairios galios teisės aktuose. Tačiau šie bandymai niekada nevirto realiais įstatymais. Greičiausiai taip atsitiko dėl to, kad tuometiniams politikams administracinė teisė buvo visiškai nauja ir nepažinta teisės šaka. Be to, Administracinio teismo įstatymas buvo rengiamas atskirai be Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimų, numatančių tarnautojų priėmimo, atleidimo sąlygas, be iškristalizuotos administracinio akto doktrinos, viešojo valdymo veiklos sampratos.“²⁷ Analizuojant minėtą laikotarpį matyti, kad buvo rengiamas ne vienas Administracinio teismo įstatymo projektas, tačiau išlikę tik du: pirmasis (1932 m.), kurį parengė Valstybės Taryba²⁸, ir vienas iš vėliausiai (1940 m.) Seimo narių komisijos²⁹ parengtų projektų.

Vienas iš M. Romerio mokinių K. Narkevičius savo diplominiame darbe³⁰ išskyrė dvi institucijas, kurios savo atliekamomis funkcijomis panašios ar iš dalies panašios į įsivaizduojamą administracinio teismo darbą. Pirmoji tokia - Ministerijų juriskonsultų komisija, įsteigta Ministrų kabineto 1920 m. ir veikusi iki 1928 m.³¹ Komisija laikyta patariamąja institucija, tačiau savo funkcijomis - teikė nuomones dėl įstatymų projektų, vyriausybės sutarčių ir sprendė teisės kazusus³² - priminė administracinio teismo funkcijas. Antroji institucija - Steigiamojo Seimo skundų ir tardymo komisija - laikyta administracinio teismo užuomazga.³³ Šaltiniai teigia, kad Komisija turėjo nagrinėti skundus dėl valdžios įstaigų (įskaitant ir karines) neteisėtų veiksmų. Dėl šios komisijos prieinamumo

---

²⁵ M. Romeris, *Administracinis teismas*. Kaunas: Valstybės spaustuvė, 1928.

²⁶ M. Romeris, *Mykolo Romerio mokslas apie valstybę*. Vilnius, 1997.

²⁷ I. Deviatnikovaitė, „Administracinio teismo įstatymo projektai tarpukario Lietuvoje“, žiūrėta 2021 m. balandžio 6 d. <https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/view/11965/10569>

²⁸ Teismų sutvarkymo komisijos projektas: Administracinio teismo įstatymas. 1932, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius, fondas 138 (Römerių giminės aktai), saug. vien. 2325, lap. 1–9.

²⁹ Seimo peticijų komisijos Administracinio teismo įstatymo projektas, 1940, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius, fondas 138 (Römerių giminės aktai), saug. vien. 2273, lap. 6–20.

³⁰ K. Narkevičius, „Administracinis teismas ir jo pradai mūsų įstatymuose: diplominis darbas“ (1938). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius. F. 85-VDU614.

³¹ M. Maksimaitis, *Valstybės Taryba Lietuvos teisinėje sistemoje (1928–1940)*. Vilnius: Justitia, 2006.

³² *Ibid* 29.

³³ *Ibid*, 29.

visiems piliečiams ji buvo panašesnė į administracinę teisumą nei prieš tai minėtoji, tačiau neatitiko teismo nešališkumo ir nepriklausomumo reikalavimo, kadangi buvo politinė institucija.³⁴

Minėtos institucijos išskiriamos kaip nežymios administracinio teismo užuominos. Kur kas reikšmingesniu laikytas 1922 m. Konstitucijos projektas, kadangi jame buvo siūloma teismo funkcijoms priskirti administracijos įsakymų teisėtumo tikrinimą: „Teismas aiškina įstatymus ir žiūri įstatymų konstitucingumo ir administracijos įsakymų teisėtumo.“³⁵ Ši nuostata išliko priimtoje Konstitucijoje ir buvo įtvirtinta 1922 m. rugpjūtį priimtos Konstitucijos 68 straipsnyje: „Teismas sprendžia administracijos įsakymų teisėtumą.“³⁶ Visgi prieita prie nuomonės, kad šia nuostata, nors ir buvo siekiama konstitucionalizuoti administracinę teisumą, pasiekta buvo tik tiek, kad buvo įtvirtinta administracinio teismo funkcija, bet ne pati teismo institucija.³⁷ Tolesni teisės aktų tyrinėjimai ir institucijų veikla atskleidžia, kad minėta Konstitucijos nuostata neveikė taip, kaip buvo tikimasi, nes liko neišspręsta daug klausimų: „kurie administracijos įsakymai, kuriems teismams, kuria tvarka yra skundžiami ir turi būti sprendžiami.“³⁸ Kaip savo straipsnyje nurodo I. Deviatnikovaitė, to meto teisės mokslininkai dažnai pabrėždavo politikų neveiklumą, vis atidėliojant Administracinio teismo įstatymo priėmimą, kas leidžia teigti, kad būtent politinė valstybės branda arba jos stoka užkirto kelią administracinių teismų steigimui Lietuvoje dar XX amžiaus pradžioje. 1928 m. Konstitucijoje nuostatos apie teismų sprendžiamą administracijos įsakymų teisėtumą apskritai neliko.³⁹ Vėlesnėje, 1938 m. Konstitucijoje, atsirado nuostata dėl administracinių veiksmų teisminės kontrolės, tačiau ji buvo išreikšta ne kaip teisminė kontrolė, bet kaip aukštesniųjų administracijos organų kontrolė žemesniųjų administracijos subjektų atžvilgiu, nurodant tam tikras įstatymų išimtis, kai minėtą kontrolę gali atlikti teismai.⁴⁰ Analizuojami teisės aktų projektai leidžia pagrįstai teigti, kad to meto teisės mokslininkai buvo pasirengę diegti administracinę justiciją ir matė realų poreikį steigti atskiras administracinius ginčus nagrinėjančias institucijas – administracinius teismus, tačiau tam iš esmės prieštaravo ir trukdė politinis valstybės režimas.

---

³⁴ *Ibid*, 26.

³⁵ M. Maksimaitis, Lietuvos valstybės konstitucijų istorija. Vilnius: Justitia, 2005.

³⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Vyriausybės žinios, 1922, Nr. 100-799.

³⁷ *Ibid*, 26.

³⁸ Vyriausiojo tribunolo 1924–1933 metų visuotinių susirinkimų nutarimų rinkinys su Teisingumo ministerijos aplinkraščiais ir dalykine rodykle. Kaunas: Karvelio ir Rinkevičiaus knygyno leidinys, 1933.

³⁹ Lietuvos valstybės Konstitucija. Vyriausybės žinios, 1928, Nr. 275-1778.

⁴⁰ K. Narkevičius, „Administracinis teismas ir jo pradai mūsų įstatymuose: diplominis darbas“ (1938). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius. F. 85-VDU614.

Visgi jau minėti išlikę Administracinio teismo įstatymo projektai atskleidžia kelis esminius administracinių teismų raidos etapus. Pirmajame Administracinio teismo įstatymo projekte buvo numatoma steigti Administracinį skyrių Aukščiausiajame Teisme. Lydimuosiuose įstatymo projekto dokumentuose aiškinama, kad Administracinis skyrius administracinio teismo funkciją atliks šalia Civilinio ir Baudžiamojo kasacinio skyriaus,⁴¹ kas leidžia teigti, kad apie atskirą administracinių teismų sistemą nebuvo svarstoma. Administracinės teisės specialistų stoka ir baimė negebėti užtikrinti vienodos teismų praktikos lėmė tai, kad pirmajame administracinio teismo įstatymo projekte nebuvo numatyta žemesnės instancijos administracinių teismų.⁴²

Pirmuoju Administracinio teismo įstatymo projektu buvo numatyta, kad „projektas yra skirtas tik administracijos aktų teisėtumui patikrinti ir reglamentuoti neteisėtų aktų panaikinimą, nesuteikiant teismui teisės tikrinti neteisėtų aktų sukeltų padarinių, pavyzdžiui, priteisti nuostolių atlyginimo.“⁴³ Ginčai dėl kilusių padarinių būtų buvę perduoti nagrinėti civiliniams teismams. Ir nors įstatymo projektas numatė, kad administracinis teismas nagrinės ginčus, kylančius iš norminių ir individualių administracinių aktų, apibrėžė ir institucijas, kurių veiksmų teisėtumo tikrinimas nebus priskirtas administracinio teismo kompetencijai (Seimo priimtų aktų, teismo administracinio pobūdžio aktų, Teisingumo ministerijos organų aktų, susijusių su teismų santvarkos klausimais, hipotekos, notariato, metrikacijos ir globos organų aktų, Respublikos Prezidento aktų, išskyrus tu, kuriais jis skiria ar atleidžia į / iš tarnybos, Klaipėdos krašto organų aktų, jei jie priimti įgyvendinant autonomiją, išskiriant Krašto gubernatoriaus aktus, užsienio politikos aktų, kariuomenės aktų, drausmės aktų, veiksmų, susijusių su Vyriausybės ir Seimo santykiais, nepaprastosios padėties paskelbimo aktų, viešojo saugumo, susijusių su užsieniečiais, jų deportavimu, internavimu, uždarymu į koncentracijos stovyklas aktų)⁴⁴, motyvuojant tuo, kad administracinis teismas nagrinėja tik tokių administracinių aktų, kurie yra priimti administracijos, o ne teismo ar Seimo, teisėtumą, nes tie aktai „formaline prasme“ yra administraciniai, tačiau materialine prasme (savo turiniu) nėra administraciniai aktai.⁴⁵ M. Romerio nuomone, neįtraukti kitų organų veiksmų teisėtumo tikrinimo į administracinio teismo kompetenciją buvo apsispręsta „ne todėl, kad jų esmė šiai funkcijai

---

⁴¹M. Romeris, Administracinio teismo įstatymo aiškinamasis raštas. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius, fondas 138 (Römerių giminės aktai), saug. vien. 2325, lap. 10–29.

⁴²I. Deviatnikovaitė, „Administracinio teismo įstatymo projektai tarpukario Lietuvoje“, žiūrėta 2021 m. balandžio 6 d. <https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/view/11965/10569>

⁴³*Ibid*, 41.

⁴⁴*Ibid*, 41.

⁴⁵*Ibid*, 40.

prieštarautų ir darytų ją neįmanoma, bet tikrai todėl, kad dėl kokių nors grynai praktinių sumetimų manoma esant nepatogu arba nepageidaujama pavesti jie administraciniam teismui“⁴⁶, kas iš esmės leidžia daryti išvadą, kad tuometė administracinio teismo kompetencija buvo suprantama labai siaurai arba taip interpretuojama dėl politinių priežasčių. Tokią išvadą pagrindžia ir tai, kad minėtas įstatymo projektas niekada netapo įstatymu. Maža to, to meto mokslininkų buvo pripažinta, kad „Lietuvos vyriausybė nėra šalininkė suteikimo išsyt tokios plačios kompetencijos administraciniam teismui“⁴⁷, „Administracinis teismas Lietuvoje buvo mėgiamas opozicijos ir nemėgiamas valdančiųjų“.⁴⁸

Vienas iš paskutiniųjų Administracinio teismo įstatymo projektų taip pat buvo lydimas politinių gairių – įstatymo projektui buvo išrinkta Seimo komisija. Apie tokią idėją M. Romeris kalbėjo skeptiškai: „dauguma Seimo narių neišmano šio reikalo, neturi gilesnės valstybinės ir teisinės kultūros, mes vis dar turime daug tamsybės“.⁴⁹ Iš esmės buvo nesuvokiama, kaip politiškai priklausoma asmenų grupė galėtų kurti objektyvų įstatymą, kuris taptų pagrindu tikrinti valdžios įstaigų sprendimų teisėtumą. Buvo aišku, kad administracinio teismo steigimas ir su tuo susijusių teisės aktų rengimas reikalauja specifinių administracinių žinių, gilesnio mokslinio tyrimo ir analizės. Visgi minėtame įstatymo projekte buvo numatytos administracinių teismų kompetencijos ribos – detalizuojamos sritys, iš kurių kildinami administraciniai ginčai: dėl individualių ir norminių administracinių aktų teisėtumo mokesčių, muitų, akcizų, įvairių rinkliavų, žemėtvarkos srityse, taip pat numatyta, kad nagrinėjami ginčai dėl atlyginimų viešosiose administracijos įstaigose, dėl pensijų ir pašalpų skyrimo, Valstybės Kontrolės atliktų veiksmų įstaigoms ir fiziniams asmenims.⁵⁰ . Kaip ir pirmasis, šis įstatymo projektas numatė tik vienos pakopos administracinio teismo steigimą. Esminis šio įstatymo projekto skirtumas tai, kad buvo numatyta, kad Administracinis teismas negali būti inkorporuotas į jokią kitą instituciją, turi būti atskiras juridinis asmuo. Tokia nuostata leidžia daryti išvadą, kad buvo prieita prie nuomonės, kad administracinio teismo nepriklausomumas yra ypatingai svarbus elementas, kurio nesant administracinio teismo funkcionalumas nėra įmanomas. Deja, bet šio įstatymo projekto likimas nebuvo palankus – projektas netapo įstatymu galimai dėl to, kad nebuvo parankus tuometinei valdžiai, pritrūko objektyvios politinės valios.

---

⁴⁶ *Ibid*, 40.

⁴⁷ K. Račkauskas Lietuvos administracinio teismo pradai. Teisė, 1937, nr. 37, p. 55–65.

⁴⁸ M. Maksimaitis, Mykolas Römeris – Lietuvos sūnus. Vilnius: MRU, 2006.

⁴⁹ *Ibid*, 41.

⁵⁰ *Ibid*, 41.

Atkreiptinas dėmesys, kad nors ir analizuojami įstatymo projektai netapo įstatymais, juose dėstomos mintys ir numatytas teisinis reglamentavimas turėjo įtakos šiuolaikinio administracinio teismo atsiradimui Lietuvoje. Sutiktina su I. Deviatnikovaitės nuomone, kad Lietuvos administracinės teisės mokslo istorija negali būti įsivaizduojama be M. Romerio parengtų projektų analizės ir pateikto teisminės viešosios administracijos veiklos teisėtumo kontrolės poreikio suvokimo.⁵¹

Lietuvai tapus nepriklausoma ir ėmus plačiau vystyti administracinei teisei, viešajam administravimui, atsirado realus poreikis užtikrinti viešojo administravimo subjektų veiksmų teisėtumo kontrolę. 1990 m. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę idėja steigti administracinius teismus buvo atgaivinta ne iškart. 1990 m. Laikinajame Pagrindiniame Įstatyme administraciniai teismai dar nebuvo numatyti, tačiau priėmus 1992 m. Konstituciją ir joje įtvirtinus nuostatas dėl specializuotų teismų steigimo buvo sudarytos visos prielaidos steigti administracinius teismus.

1999 metų gegužės 1 d. įsteigus specializuotus administracinius teismus Lietuvos teisinėje sistemoje įvyko esminis lūžis, lėmęs ne tik teismų, bet ir viešojo administravimo reformą. Administracinių teismų steigimas leido ne tik sukurti prielaidą viešosios valdžios veiklos teisėtumo kontrolei, bet ir realiai atskyrė administracinę kontrolę nuo civilinio proceso. Kaip matyti, šiuolaikinę Administracinės justicijos sampratą sudaro du elementai - pirma, įtvirtinami svarbiausi administracinės justicijos tikslai – žmogaus subjektinių teisių gynimas ir objektyvioji viešosios administracijos veiksmų teisėtumo kontrolė; antra, įtvirtinamas administracinės justicijos nepriklausomumas tiek nuo vykdomosios valdžios, tiek nuo bendrosios kompetencijos teismų.⁵²

Administracinių teismų steigimas, galima teigti, užpildė tam tikras Lietuvos teismų sistemos spragas - sustiprino žmogaus teisių ir laisvių teismo gynimo garantijas ir sudarė galimybę plačiau įgyvendinti konstitucinę nuostatą: asmeniui, kurio teisės ar laisvės yra pažeidžiamos, suteikiama teisė kreiptis į teismą.⁵³

---

⁵¹ *Ibid*, 41.

⁵² J. Paužaitė-Kulvinskienė, *Administracinė justicija: teorija ir praktika* (Vilnius: Justitia, 2005), p. 29.

⁵³ B. Pranevičienė, *Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje* (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003), p. 131.

2. ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ SISTEMOS IR KOMPETENCIJOS KAITA

Konstitucinis teismas ne kartą pasisakė, kad teisinis reguliavimas, įtvirtinantis asmens teisių įgyvendinimo tvarką į savo teisių ir laisvių teisminę gynybą, turi atitikti iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantį teisinio aiškumo reikalavimą. Kad asmuo iš tikrųjų galėtų įgyvendinti savo teisę kreiptis į teismą dėl savo teisių ir laisvių pažeidimo, įstatymų leidėjas privalo įstatymuose aiškiai nustatyti, kaip ir į kokį teismą asmuo gali kreiptis.⁵⁴ Iš šios nuostatos matyti, kad Konstitucinis teismas siekia, kad teismų kompetencija būtų apibrėžta aiškiai ir nedviprasmiškai. Administracinių teismų kompetencija apibrėžia, kokius specifinius ginčus nagrinėja administraciniai teismai.

Tai, kad administraciniai teismai yra specializuoti, kaip jau minėta, matyti ir iš LR Konstitucijos nuostatų. Jie veikia šalia bendrosios kompetencijos teismų, todėl neretai susiduriama su bendrųjų ir specializuotųjų teismų kompetencijos atribojimo problema. ABTĮ 22 str. įtvirtinta, kokiais būdais sprendžiamas bylų rūšinio teisingumo klausimas. Minėtas įstatymo straipsnis atskleidžia, kad ne tik asmenims, besikreipiantiems į teismą, yra sudėtinga identifikuoti administracinio teismo kompetenciją, tačiau su tokiu iššūkiu susiduria ir patys teismai.

Bendroji administracinių teismų kompetencija kyla iš Konstitucijos nuostatų. Visų pirma, absoliuti asmens teisė kreiptis į teismą įtvirtinta Konstitucijos 30 straipsnyje, kuriame numatyta, kad „asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą“. Antra, šiek tiek konkretesnė teisė įtvirtinta Konstitucijos 33 straipsnyje, pagal kurį piliečiams laiduojama teisė kritikuoti valstybės įstaigų ir pareigūnų darbą, apskusti jų sprendimus.⁵⁵ Atkreiptinas dėmesys, kad ši Konstitucijos nuostata Konstitucinio teismo išaiškinta plečiamai – asmenims suteikiama teisė kritikuoti ne tik valstybės, bet ir savivaldybių sprendimus.⁵⁶

ABTĮ 1 str. apibrėžia bendrąją administracinių bylų kompetencijos sritį – nagrinėja ginčus, kylančius iš administracinių teisinių santykių. Analogiška nuostata įtvirtinta ABTĮ 3 str., numatanti jau ne paties įstatymo, bet konkrečiai administracinio teismo paskirtį - Administracinis teismas sprendžia viešojo administravimo srities ginčus. Šiek tiek kitaip administracinio teismo kompetencija

---

⁵⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos organizuoto nusikalstamumo užkardymo įstatymo 3 straipsnio (2001 m. birželio 26 d. redakcija), 4 straipsnio (2001 m. birželio 26 d. redakcija) 3 dalies ir 8 straipsnio (2001 m. birželio 26 d. redakcija) 1 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 5 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta277/content>

⁵⁵ Autorių kolektyvas. Lietuvos Konstitucinė teisė, MRU, 2012 m.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2006 m. sausio 26 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos peticijų įstatymo 10 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 10 straipsnio 4 dalies ir 16 straipsnio atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. Žiūrėta 2021 m. balandžio 8 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta197/content>

apibrėžiama Lietuvos Respublikos administracinių bylų įsteigimo įstatyme, kuris numato, kad pagrindinė administracinio teismo paskirtis – nagrinėti skundus (prašymus) dėl viešojo ir vidinio administravimo subjektų priimtų administracinių aktų bei veiksų ar neveikimo (t. y. pareigų nevykdymo).⁵⁷ Pasak J. Paužaitės-Kulvinskienės, tokia nuostata apibrėžiamas ne visų viešųjų ginčų, o tik ginčų viešojo administravimo srityje žinybingumas administraciniam teismui. Vadinasi, administracinis teismas nenagrinėja konstitucinių ginčų kaip vienos iš viešųjų ginčų rūšių, apsiribojama tais viešaisiais ginčiais, kurie kyla viešojo administravimo srityje.⁵⁸ ABTĮ 18 str. 1 d. būtent ir numato, kad administraciniai teismai nesprenžia bylų, kurios yra priskirtos Konstitucinio Teismo kompetencijai, taip pat bylų, priskirtų bendrosios kompetencijos arba kitiems specializuotiems teismams. Taip pat įstatyme įtvirtinta, kad administracinių teismų kompetencijai nepriskiriama tirti Respublikos Prezidento, Seimo, Seimo narių, Ministro Pirmininko, Vyriausybės, Konstitucinio Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų veiklos, kitų teismų teisėjų, taip pat prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir antstolių procesinių veiksų, susijusių su teisingumo vykdymu ar bylos tyrimu, taip pat su sprendimų vykdymu, ir Seimo kontrolieriaus ir vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus sprendimų.⁵⁹

Neginčijama, kad pagrindinės administracinių teismų kompetencijos ribos įtvirtintos ABTĮ 17 str., tačiau analizuojant teisės akto kaitą matyti, kad administracinių teismų kompetencija yra dinamiškas ir kintantis procesas, todėl siekiant atskleisti šio magistrinio darbo uždavinius būtina išanalizuoti, kaip kito administracinių teismų kompetencija ir teismų sistema nuo jų įsteigimo momento.

2.1. Administracinių teismų sistema ir kompetencija steigimo metu (1999)

Esminis administracinių teismų sistemos steigimo sraigtas buvo atgauta Lietuvos Nepriklausomybė ir iš esmės pasikeitęs požiūris į administracinę justiciją. 1992 metais priėmus Lietuvos Respublikos Konstituciją, buvo sudarytos prielaidos kurti savarankiškos administracinės justicijos modelį. Konstitucijos 111 straipsnis⁶⁰ skelbia, kad administracinių, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti gali būti įsteigti specializuoti teismai. Analizuojant Lietuvos teisės

---

⁵⁷ Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymas, Valstybės žinios, 1999-02-03, Nr. 13-309. LRS. Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.72291?ifwid=rivwzvpvg>

⁵⁸ J. Paužaitė-Kulvinskienė, Administracinė justicija: teorija ir praktika (Vilnius: Justitia, 2005), p. 69.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, Valstybės žinios, 1999-02-03, Nr. 13-308, TAR, žiūrėta 2020 m. lapkričio 4 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848>

⁶⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos aidas, 1992-11-10, Nr. 220-0, 111 str., TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 29

mokslininkų darbus pastebima, kad iki Lietuvos Respublikos nepriklausomybės „tarybiniais laikais teisminės administracijos veiksmų kontrolės institutas nebuvo vystomas“⁶¹, o tiksliau - vykdant administracinių subjektų veiklos priežiūrą apskritai buvo remiamasi tik dviem įstatymais: „Civilinės teisenos įstatymu - išieškant žalą už nuostolius, padarytus valdininkų, Baudžiamojo proceso įstatymu - nagrinėjant tarnybinius nusikaltimus.“⁶²

Poreikis keisti teismų sistemą, plečiant administracinių veiksmų teisėtumo kontrolę, buvo siejamas ir su žmogaus teisių institutu. Visos teismų sistemos pertvarkos poreikis siejamas ne tik su Lietuvos Respublikos Konstitucijos priėmimu 1992 m. spalio 25 d., bet ir su Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijose pripažintais principais, tarp kurių didžiausia reikšmė tenka teisėjų, teismų, o kartu ir visos teismų sistemos nepriklausomumui.⁶³ Birutė Pranevičienė nagrinėdama kvaziteisminių institucijų administracijos kontrolės sistemą pabrėžė administracinių teismų poreikį kaip būtinybę garantuoti žmogaus teises cituodama prof. hab. dr. Prano Kūrio pareiškimus, kad „per metus administracine tvarka nubaudžiama šimtai tūkstančių žmonių. Visais administracinės atsakomybės atvejais kyla teisminės žmogaus teisių apsaugos problema. Bendrieji teismai, ypač aukštesnės pakopos, to padaryti iš tikrųjų nepajėgia“. Tokiu būdu buvo atkreiptas dėmesys į administracinių teismų kaip atskiro teisminės sistemos elemento poreikį.⁶⁴

Administracinių teismų teisiniam reguliavimui ir kompetencijoms pamatus padėjo 1998 metais Lietuvos Respublikos Seimo priimtas nutarimas dėl teisinės sistemos reformos metmenų (nauja redakcija) ir jų įgyvendinimo⁶⁵, kuriame be kita ko buvo įtvirtinta nuostata, kad „naudojant bendrųjų teismų sistemą įsteigiami dviejų instancijų administraciniai teismai, kurių kompetencijai perduodamos bylos dėl valdymo institucijų ir valdininkų priimtų sprendimų teisėtumo bei kitos bylos, kylančios iš administracinių teisinių santykių, pvz., mokesčių ir pan. Sudarius tinkamas ekonomines, finansines ir organizacines prielaidas, sukuriama savarankiška administracinių teismų sistema. Šiuo nutarimu buvo galutinai nuspręsta sukurti savarankišką administracinių teismų

---

⁶¹ Ieva Deviatnikovaitė, „„Administracinio teismo pradai“ iki Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atkūrimo“, Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka, 19 (2017): 26.

⁶² Ten pat.

⁶³ <https://www.apeliacinis.lt/veikla/istorija/teismu-sistemos-raida-po-lietuvos-respublikos-nepriklausomybes-atkurimo/88>

⁶⁴ Birutė Pranevičienė, *Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje* (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003), 130 - 131.

⁶⁵ LR Seimo nutarimas dėl teisinės sistemos reformos metmenų (nauja redakcija) ir jų įgyvendinimo, *Valstybės žinios*, 1998-07-08, Nr. 61-1736, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 29 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.59280/asr>

sistemą, kartu siekiant žmogaus teisių ir laisvių teismo gynybos garantijų sustiprinimo. Atkreiptinas dėmesys, kad LR Seimas be būtinybės steigti atskirą teismų sistemą, nagrinėjančią bylas dėl viešojo administravimo subjektų priimtų sprendimų teisėtumo, užsiminė ir apie tai, kad yra kitokių, specifinių bylų rūšių, kurios kyla išimtinai iš administracinių teisinių santykių ir turi būti nagrinėjamos administraciniuose teismuose, pavyzdžiui, mokesčių bylos.

Administracinių teismų sistema Lietuvoje yra pakankamai jauna, pradėjusi formuotis tik 1999 m. Būtent 1999 m. priėmus Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymą Lietuvoje pradėjo formuotis administracinio proceso doktrina, kurios pilnaverčiam įgyvendinimui tai pačiais metais priėmus Lietuvos Respublikos Administracinių teismų įsteigimo įstatymą pradėjo veikti trijų pakopų administracinių teismų sistema, kurią sudarė 5 apygardų administraciniai teismai, Aukštesnysis administracinis teismas ir Administracinių bylų skyrius Lietuvos apeliaciniame teisme.

Reikia atkreipti dėmesį, kad nors ir buvo siekiama formuoti savarankišką administracinių teismų veiklos teisėtumo kontrolę, tai padaryti nebuvo paprasta dėl kelių priežasčių. G. Ambrasaitė – Balynienė pažymi, kad Lietuva neturėjo administracinių teismų veiklos patirties, todėl Administracinių bylų teisenos įstatymas buvo parengtas perėmus Civilinio proceso kodekso normas.⁶⁶ Dar 1997 m. pradėjus rengti Administracinių bylų teisenos įstatymo projektą jame buvo nurodoma, kad „Specializuotų administracinių teismų Lietuvoje nėra ir apskritai nėra buvę. Šiuo požiūriu Lietuva smarkiai atsilieka nuo demokratinių Europos valstybių. Dabar tik atskirus ginčus (pvz., dėl Rinkimų ar Referendumo įstatymų pažeidimo, dėl tarnybinių santykių ir kai kuriuos kitus) nagrinėja bendrosios kompetencijos teismai, tačiau dėl administracinių ginčų ypatumų bei jų teisenos nesureguliuojimo dauguma jų apskritai lieka nenagrinėta. Kita vertus, tokia padėtis, nors ir netiesiogiai, skatina biurokratizmą ir valdininkų savivalę bei piktnaudžiavimus.“⁶⁷ Tokia padėtis iš esmės lėmė, kad administraciniai teismai savo bendra teisine padėtimi iš esmės prilyginami atitinkamo lygio bendrosios kompetencijos teismams, taigi ir administracinių teismų veiklos pobūdį ir procesą įtvirtinantys teisės aktai buvo parengti perėmus Civilinio proceso kodekso normas.

Minėtas įstatymo aiškinamasis raštas numatė, kad administracinių teismų kompetenciją ir jų darbo tvarką reguliuoja Administracinių bylų teisenos įstatymo projektas, kuriame taip pat numatytas

---

⁶⁶ Ambrasaitė - Balynienė, *supra note*, 4: 102.

⁶⁷ Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymo, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 9, 12 ir 15 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektų“, LRS, žiūrėta 2020 m. lapkričio 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.58719?ifwid=rivwzvpvg>

smulkesnių administracinių skundų ir pareiškimų ikiteisminis nagrinėjimas. Be to, Administracinių bylų teisenos įstatymo projekte yra bendrieji nuostatai dėl skundų (pareiškimų), aptariami teismo išlaidų klausimai, apibrėžti kreipimusi iširti norminių valdymo aktų teisėtumą ypatumai, nustatyti skundų dėl rinkimų ar referendumo įstatymų pažeidimų, taip pat skundų dėl administracinių nuobaudų paskyrimo nagrinėjimo ypatumai, apibrėžta kita būtina administracinių bylų teismo nagrinėjimo specifika. Dar viena svarbi šių projektų bloko sudedamoji dalis – Administracinių ginčų komisijų įstatymo projektas, nustatantis išankstinę administracinę (t.y. ikiteisminę) skundų (pareiškimų) dėl ginčų viešojo valdymo srityje nagrinėjimo tvarką. Pagal šį įstatymo projektą numatoma įsteigti dviejų pakopų ginčų komisijas: 1) apskričių administracinių ginčų komisijas (nagrinėjančias vietinės reikšmės skundus) ir 2) Vyriausiąją administracinių ginčų komisiją (nagrinėjančią skundus dėl vyriausybinių ir kitų centrinių institucijų bei jų tarnautojų priimtų individualių teisės aktų ar veiksmų teisėtumo). Mokestinių ginčų ikiteisminio nagrinėjimo tvarką turės nustatyti mokesčių įstatymai. Visų administracinių ginčų komisijų sprendimai galės būti skundžiami atitinkamam administraciniam teismui.⁶⁸

Pirmoji Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcija sudaryta iš 65 straipsnių, kurie suskirstyti į tris skyrius: Bendrosios nuostatos, Skundai ir prašymai, Teisminis nagrinėjimas.

Pirmasis skyrius padalintas į du skirsnius: Įstatymo paskirtis, sąvokos ir Administracinių teismų kompetencija. Minėto įstatymo paskirtis - nustatyti administracinių bylų dėl ginčų, kylančių iš administracinių teisinių santykių, nagrinėjimo tvarką.

Pirmoji administracinių bylų teisenos įstatymo redakcija numatė, kad administraciniai teismai sprendžia bylas dėl: 1) valstybinio administravimo subjektų priimtų teisės aktų ir veiksmų teisėtumo, taip pat šių subjektų atsisakymo ar vilkinimo atlikti jų kompetencijai priskirtus veiksmus teisėtumo ir pagrįstumo; 2) savivaldybių administravimo subjektų priimtų aktų ir veiksmų teisėtumo, taip pat minėtų subjektų atsisakymo ar vilkinimo atlikti jų kompetencijai priskirtus veiksmus teisėtumo ir pagrįstumo; 3) turtinės ir moralinės žalos, padarytos fiziniam asmeniui ar organizacijai neteisėtais valstybės ar vietos savivaldos institucijos, įstaigos, tarnybos bei jų tarnautojų veiksmais ar neveikimu viešojo administravimo srityje atlyginimo (Civilinio kodekso 485 straipsnis); 4) mokesčių, kitų privalomų mokėjimų, rinkliavų ir mokestinių ginčų; 5) valstybės ir savivaldybių tarnautojų prašymų, susijusių su tarnybos santykiais, įskaitant atleidimą iš pareigų bei drausminio poveikio

---

⁶⁸ *Ibid.*

priemonių taikymą; 6) ginčų tarp nepavaldžių vienas kitam viešojo administravimo subjektų dėl kompetencijos ar įstatymų pažeidimo, išskyrus civilinius ginčus, priskirtus bendrosios kompetencijos teismams; 7) rinkimų ir Referendumo įstatymų pažeidimo; 8) nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje apskundimo; 9) viešųjų įstaigų bei nevyriausybinų organizacijų priimtų sprendimų ir veiksmų viešojo administravimo srityje teisėtumo; 10) visuomeninių organizacijų, bendrijų, politinių partijų, politinių organizacijų ar asociacijų priimtų bendro pobūdžio aktų teisėtumo.⁶⁹ To paties įstatymo 5 str. įtvirtintas sąrašas bylų, kurios nėra nagrinėjamos administracinių teismų, nors savo turiniu laikytinos administracinės justicijos dalyku, pavyzdžiui, Administraciniai teismai nesprendžia bylų dėl administracinių teisės pažeidimų, kuriuos pirmąja instancija pagal Administracinių teisės pažeidimų kodeksą nagrinėja apylinkių teismai⁷⁰ arba tų bylų, kurios gali būti priskiriamos prie administracinių subjektų teisminės kontrolės atvejų, pavyzdžiui, Administracinių teismų kompetencijai nepriskiriama tirti Respublikos Prezidento, Seimo, Seimo narių, Ministro Pirmininko, Vyriausybės (kaip kolegialios institucijos), Seimo kontrolierių veiklos, Konstitucinio Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų veiklos, taip pat kitų teismų teisėjų, prokurorų, tardytojų ir kvotėjų procesinių veiksmų, susijusių su teisingumo vykdymu ar bylos tyrimu.⁷¹

Toliau nagrinėjant ABTĮ 6, 7, 8 str. matyti, kad įstatymų leidėjas sąmoningai atskiria skirtingų pakopų administracinių teismų kompetenciją. Analizuojant nurodytų straipsnių nuostatas tikslinga pasitelkti vaizdinę priemonę.

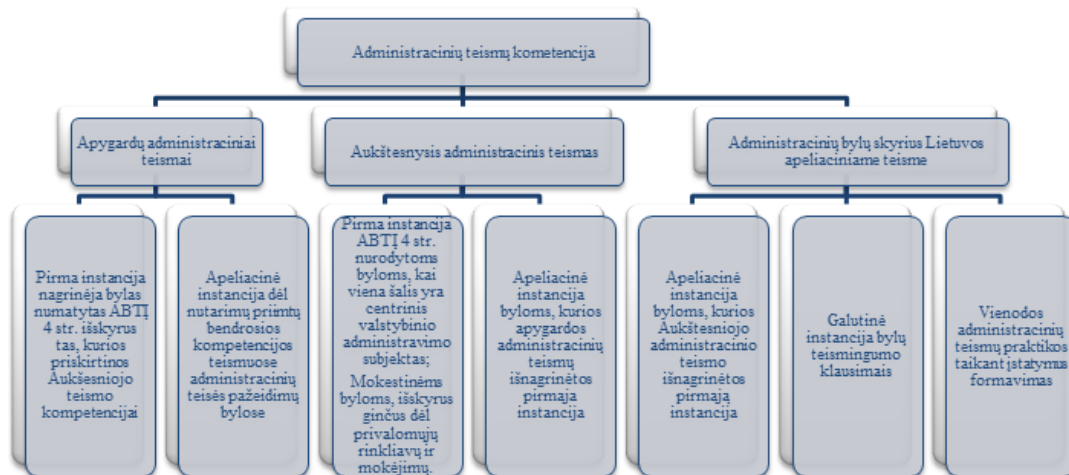
---

⁶⁹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, VIII-1029, *Valstybės žinios*, 1999-02-03, Nr. 13-308, 4 str. LRS, žiūrėta 2020 m. lapkričio 11 d., <https://www.folex.lt/ta/23225:ver1#X77b963b68880484dbd7cc736b92e1ee4>

⁷⁰ *Ibid*, 5 str., 3d.

⁷¹ *Ibid*, 5 str., 2 d.

Paveikslas 1. Administracinių teismų kompetencija įtvirtinta pirmojoje ABTĮ redakcijoje

Šaltinis: sudaryta remiantis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymu, VIII-1029, *Valstybės žinios*, 1999-02-03, Nr. 13-308.

Pirmojoje ABTĮ redakcijoje įtvirtintos administracinių teismų kompetencijos ribos numatė, kad tiek apygardų administraciniai teismai, tiek Aukštesnysis administracinis teismas tam tikras bylas nagrinėja apeliacinėje instancijoje. Toks reglamentavimas, autorės nuomone, ne tik kėlė problemų vientisai administracinių teismų sistemos koncepcijai, bet ir neigė vienodos įstatymų taikymo praktikos galimybes. Nors pirmojoje ABTĮ redakcijoje buvo įtvirtinta, kuriems teismams suteikiama kompetencija nagrinėti bylas apeliacinėje instancijoje, paties tokių bylų nagrinėjimo (proces) pirmoji minėto įstatymo redakcija neįtvirtino. Priešingai, įstatymas skelbė, jog Administracinės bylos apeliacine tvarka nagrinėjamos pagal Civilinio proceso kodekso trečiojo skyriaus trisdešimt ketvirtajame ir trisdešimt penktajame skirsniuose nustatytas taisykles, jeigu Administracinės teisenos įstatymas nenustato kitaip.⁷² Tuometinis Civilinio proceso kodeksas numatė tik ribotos apeliacijos modelį, pagal kurį apeliacija buvo suprantama kaip teismų sprendimų teisėtumo ir pagrįstumo kontrolės forma. Apeliacinės instancijos teismas negalėjo peržengti apeliacinio skundo ribų (numatytos išimtys ginant viešąjį interesą arba nustačius absoliučius sprendimo negaliojimo pagrindus), draudžiamas naujų įrodymų pateikimas.⁷³ Autorės nuomone, ribota apeliacija taikant tuometinį ABTĮ nebūtų kėlus iššūkių, jei 1): pirmoji ABTĮ redakcija nebūtų įtvirtinusi

⁷² Ibid, 63 str.

⁷³ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas, *Valstybės žinios*, 1998-12-23, Nr. 112-3106, LRS, žiūrėta 2020 m. lapkričio 20 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.69458>

dekoncentruoto apeliacinio proceso, t. y. koncentruojant apeliacijos institutą viename teisme būtų užtikrinamas teisės taikymo vienodumas, išvengta galimų teisėjų kompetencijos trūkumų ar lemiamų požiūrio skirtumų, arba 2): būtų buvusi galimybė apeliacine tvarka priimtus teismo sprendimus peržiūrėti kasacinėje instancijoje, kas taip pat būtų prisidėję prie vienodos teismų praktikos formavimo bei leidę užtikrinti teisės taikymo subtilybes. Deja, Apeliacinio proceso tvarka išnagrinėtos bylos kasacine tvarka nebuvo skundžiamos, kadangi Administracinių bylų teisenos įstatyme buvo įtvirtintas kasacijos ribojimas.⁷⁴

Autoriai išskiria ir kitas administracinių teismų struktūros ir kompetencijos spragas. Tuometinis Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus pirmininkas Kęstutis Lapinskas išskyrė keturias problemų grupes. Pirmoji apibrėžė struktūros arba organizacines problemas ir kaip pagrindinę įvardijo savarankiško aukščiausios grandies administracinio teismo nebuvimą. K. Lapinskas teigė, kad atotrūkis tarp pirmosios instancijos administracinių teismų ir Lietuvos apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriaus lėmė neefektyvią pirmosios instancijos administracinių teismų veiklos kontrolę ir buvo sunku užtikrinti vienodą administracinių teismų praktiką.⁷⁵ Iškeldamas kompetencijos paskirstymo problemą K. Lapinskas ne tik akcentavo apeliacijos sutelkimą viename aukščiausiajame teisme, bet ir išvelgė poreikį norminių administracinių aktų, kuriuos priėmė centriniai valstybinio administravimo subjektai, bylų nagrinėjimą priskirti tik aukščiausiajam teismui, be to, kritikavo kasacinio proceso nebuvimą administraciniame procese numatydamas bent riboto revizijos galimybę.⁷⁶ Trečioji autoriaus įvardinta problemų grupė buvo nukreipta į procesinės veiklos tobulinimo galimybes. K. Lapinskas teigė, kad vienodo teisminės praktikos formavimą sunkino tai, kad administraciniai teismai vienu metu buvo priversti taikyti ne tik skirtingus administracinius teisinius santykius reglamentuojančius įstatymus, bet ir Civilinio proceso kodeksą.⁷⁷ Su trečiąja problemų grupe siejasi ir ketvirtoji, numatanti administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo problematiką.

Pirmojoje ABTĮ reakcijoje įtvirtinta administracinių teismų kompetencija kėlė daug klausimų. Administracinių bylų skyriui Lietuvos apeliaciniame teisme buvo pavesta formuoti vienodą teismų praktiką, tačiau tokia galimybė dalinai buvo ribojama, nes tos bylos, kurios apeliacine tvarka

---

⁷⁴ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, VIII-1029, *Valstybės žinios*, 1999-02-03, Nr. 13-308, *op. cit.*, 64 str.

⁷⁵ Kęstutis Lapinskas. „M. Romeris ir administracinė justicija Lietuvoje“, iš *Mykolas Romeris ir šiandiena: Teminis straipsnių rinkinys*, Mindaugas Maksimaitis. (Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2000), 32-35.

⁷⁶ *Supra note*.

⁷⁷ *Supra note*.

buvo nagrinėjamos Apygardų administraciniuose teismuose ir Aukštesniajame administraciniame teisme, nepasiekdavo jau minėto Administracinių bylų skyriaus Lietuvos apeliaciniame teisme. Vienodos teismų praktikos formavimas buvo gerokai apsunkintas. Tokia administracinių teismų struktūra ir kompetencijos paskirstymas tarsi perskėlė administracinių teismų sistemą į dvi dalis: savarankišką ir priklausomą nuo bendrosios kompetencijos teismų. Pirmoji, sudaryta iš apygardų administracinių teismų ir Aukštesniojo administracinio teismo, tarsi buvo užbaigta, o antroji, Administracinių bylų skyrius Lietuvos apeliaciniame teisme atitrūko, ir toks atsiskyrimas provokavo pirmosios ABTĮ redakcijos tobulinimą, lėmusį administracinių teismų struktūros ir kompetencijos pokyčius.

2.2. Esminiai administracinių teismų kompetencijos pokyčiai tobulinant pirmąją Administracinių bylų teisenos įstatymo redakciją (2001 m. reforma)

Įvertinus Lietuvoje prieš vienerius metus įsteigtų administracinių teismų darbo patirtį ir išryškėjusias problemas bei būtinumą spręsti administracinių teismų struktūros ir kompetencijos spragas, išryškėjusias praktikoje bei siekiant užbaigti savarankiškos administracinių teismų sistemos formavimą buvo teikiami įstatymų projektai. Kaip teigiama įstatymo projekto aiškinamajame rašte, jis „buvo rengiamas pirmiausiai įvertinant administracinių teismų sukauptą darbo patirtį, taip pat atsižvelgiant į teismų, kitų valstybės institucijų pasiūlymus bei rekomendacijas. Parengti projekto variantai buvo svarstomi administraciniuose teismuose, Lietuvos apeliaciniame teisme, Lietuvos Aukščiausiąjame Teisme, o gautos pastabos ir pasiūlymai buvo realizuojami tobulinant rengiamą projektą.“⁷⁸ 2001 metų sausio 1 d. įsigaliojus Administracinių teismų įsteigimo įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymui⁷⁹, buvo reformuota administracinių teismų sistema, Lietuvos apeliacinio teismo administracinių bylų skyrius kartu su Aukštesniuju administraciniu teismu reorganizuotas įsteigiant Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą. Taip buvo suformuota dviejų grandžių administracinių teismų sistema, kurią sudarė 5 apygardų administraciniai teismai ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.

---

⁷⁸ Teikiamų Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo įstatymo ir su juo susijusių įstatymų projektų aiškinamasis raštas, LRS, žiūrėta 2020 m. lapkričio 30 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.102476?jfwid=-ub28xkoeu>.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymo 2, 3, 4, 5, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, Valstybės žinios, 2000-10-11, Nr. 85-2567, LRS, žiūrėta 2020 m. gruodžio 11 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.110333>

Steigiant Lietuvos vyriausiąjį teismą, buvo diskutuota, ar imtasi pakankamai priemonių išlaikyti bylų nagrinėjimo vientisumą. Spręsta, kaip bus sprendžiami klausimai dėl likusių neišnagrinėtų bylų Aukštesniajame administraciniame teisme ir Lietuvos Apeliacinio teismo Administracinių bylų skyriuje nagrinėjamų bylų perdavimo Vyriausiajam administraciniam teismui tvarkos ir terminų.

Antroji Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcija išsiplėtė iki 165 straipsnių ir tapo išsamesne. Tokius struktūrinius įstatymo pokyčius lėmė įstatymo turinio pokyčiai. Naujoje redakcijoje numatyta, kad teismas vadovaujasi tik šio įstatymo nuostatomis, o Civilinio proceso kodekso normos galioja tik tada, kai jas įstatymas nurodė tiesiogiai.⁸⁰ Priešingą poziciją nei pirmojoje įstatymo redakcijoje lėmė siekis įgyvendinti administracinio proceso principus. Kaip pastebima literatūroje, „administracinio proceso principai dažnai prieštarauja civilinio proceso principams, o automatiškas jų perėmimas, esant ABTĮ spragai, dažnai reikštų, kad administracinio proceso tikslai nėra įgyvendinami“.⁸¹

Antroji ABTĮ redakcija lėmė kai kuriuos administracinių teismų kompetencijos pokyčius. Administracinių bylų kompetencijai buvo priskirtos bylos dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sprendimų ir šios komisijos kreipimūsi dėl tarnybos santykių su valstybės tarnautojais nutraukimo.⁸² Papildomi įgaliojimai suteikti ir Vilniaus apygardos administraciniam teismui, kuriam buvo priskirta papildoma kompetencija - nagrinėti bylas, kuriose pareiškėjas arba atsakovas yra centrinis valstybinio administravimo subjektas, taip pat skundus dėl Vyriausiosios administracinių ginčų komisijos ir Mokestinių ginčų komisijos priimtų sprendimų. Kito ne tik kai kurių administracinių teismų kompetencijos ribos, bet įgyvendinus tam tikrus administracinių teismų struktūros pokyčius kompetencija buvo kitaip paskirstyta tarp skirtingų administracinių teismų pakopų. Antrosios Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcijos pokyčiai, lėmę struktūrinius administracinių teismų sistemos pasikeitimus, aptariami analizuojant pateiktą schemą.

Manyta, kad naujoji įstatymo redakcija ir joje įtvirtinti pokyčiai padės išspręsti pagrindines ankstesnėje darbo dalyje įvardintas administracinių teismų struktūros ir kompetencijos spragas.

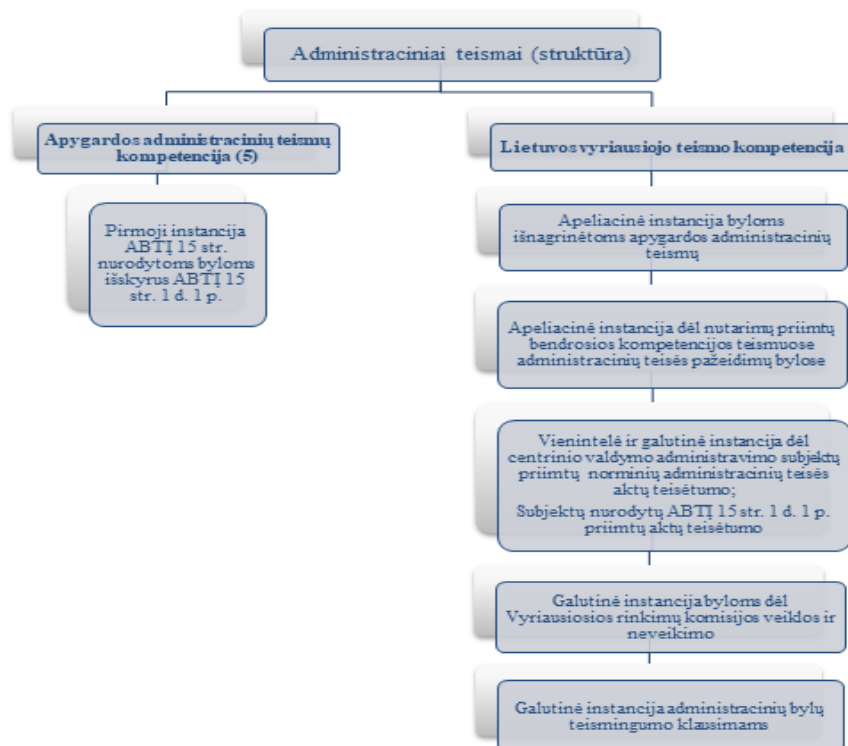
⁸⁰ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2000-10-11, Nr. 85-2566, *supra note*, 97: 1 str. 2 d.

⁸¹ Virgilijus Valančius, Rimvydas Norkus, „Nacionalinis teisinis diskursas dėl administracinio proceso“. *Jurisprudencija* 3(81), (2006): 92.

⁸² Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2000-10-11, Nr. 85-2566, LRS, žiūrėta 2020 m. gruodžio 13 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.110332?jfwid=i3h7x7zjx>, 15 str.

Naujasis ABTĮ susiaurino apygardos administracinių teismų kompetencijos ribas. 5 apygardų administraciniai teismai bylas nagrinėjo tik pirmoje instancijoje. O apeliacinės instancijos funkcija buvo suteikta Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, tokiu būdu siekiant užtikrinti vienodos teismų praktikos formavimą. Apeliacinio proceso koncentravimas turėjo užtikrinti efektyvų vienodos teismų praktikos formavimą ir proporcingą pirmosios instancijos administracinių teismų veiklos kontrolę.

2 paveikslas. Administracinių teismų kompetencijos pasiskirstymas, įtvirtintas antrojoje ABTĮ redakcijoje

Šaltinis: sudaryta remiantis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo įstatymu, *Valstybės žinios*, 2000-10-11, Nr. 85-2566.

Antroji ABTĮ redakcija, kaip ir pirmoji, nenumatė kasacijos galimybės, tačiau atsirado naujas institutas - proceso atnaujinimas, kuris galėjo užtikrinti ribotos revizijos galimybę. Nors, kai kurių autorių⁸³ nuomone, proceso atnaujinimo instituto atsiradimas administraciniame procese kompensavo

⁸³ Goda Ambrasaitė Balynienė. „Administracinių teismų veiklos dešimtmečio iššūkiai: kaip užtikrinti administracinės justicijos veiksmingumą nuolat augančio teismų darbo krūvio sąlygomis“, iš *Administraciniai Teismai Lietuvoje: Nūdienos Iššūkiai : [kolektyvinė Monografija]*. Virgilijus Valančius (Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010), 112.

kasacijos instituto nebuvimą ir sudarė sąlygas užtikrinti teisingumo vykdymą bei tinkamą teisės į teisminę gynybą įgyvendinimą, siekiant patikrinti, ar įsiteisėję teismų procesiniai sprendimai nepažeidžia įstatymų saugomų asmenų teisių ir interesų⁸⁴, autorės nuomone, yra tobulintinas, kadangi toks teisinis reglamentavimas, kai klausimas dėl proceso atnaujinimo paliekamas spręsti Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, kelia abejonų proceso ekonomiškumu ir operatyvumu, be to, be pagrindo didina Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo darbo krūvį.⁸⁵ Nors antroji ABTĮ redakcija iš esmės pakeitė ir pataisė keletą pirmosios ABTĮ redakcijos trūkumų, išsprendė apeliacijos koncentruotumo klausimą, paskirstė kompetenciją tarp skirtingų kategorijų administracinių teismų, tačiau, teisės autorių nuomone, liko nemažai spręstinių klausimų ir, nors daugelis problemų buvo siejama su konkrečiais procesiniais klausimais, nemažai jų siejosi ir su administracinio teismo kompetencijos klausimais.

Toliau darbe aptariami keli esminiai antrosios ABTĮ redakcijos pakeitimai, lėmę esminius administracinių teismų sistemos ir kompetencijos klausimus.

Aptariant administracinių teismų kompetencijos ribas aukščiau nurodytoje lentelėje nėra atskirai išskirtas Vilniaus apygardos administracinis teismas. Jis kaip ir kitų miestų teismai priskiriamas apygardų administraciniams teismams, tačiau kalbant apie konkrečias kompetencijos ribas būtina paminėti, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas išsiskyrė keliais aspektais. Antrosios ABTĮ redakcijos 19 straipsnis⁸⁶ numatė išskirtinę minėto teismo kompetenciją. Vilniaus apygardos administraciniam teismui priskiriamos nagrinėti bylos dėl mokesčių ginčų, ginčai, kuriuose atsakovas yra centrinis viešojo administravimo subjektas, net jei centrinis viešojo administracinio subjektas įsikūręs kitame mieste. Taip pat įtvirtintas sąrašas bylų, kurios netaikant išankstinio nagrinėjimo ne teismo tvarka procedūros, nagrinėjamos Vilniaus apygardos administracinio teismo. Atkreiptinas dėmesys, kad toks teisinis reglamentavimas ir Vilniaus apygardos administracinio teismo kompetencijos išskirtinumas sulaukė nemažai kritikos ir buvo keičiamas.

---

⁸⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. birželio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P 63-159/2010, teismai.lt, žiūrėta 2021 m. sausio 11 d., <http://liteko.teismai.lt/viesaspresdimupaiseska/tekstas.aspx?id=beb8d4d5-c054-4a82-8724-6adb1ae57d49>

⁸⁵ Ambrasaitė - Balynienė, *supra note*, 4: 112-113.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas pakeitimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 1999-02-03, Nr. 13-308, (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), TAR, žiūrėta 2019 m. lapkričio 18 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.78FAC7B20AD8>

Pakeitimai, padaryti 2002 metais, atribojo kompetenciją dėl bylų priskirtinumo klausimų tarp bendrosios ir specialiosios kompetencijos teismų. Minėtas pakeitimas įtvirtino, kad Bendrosios kompetencijos teismai motyvuotus prašymus ar nutartis spręsti teisingumo klausimus paduoda per Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, administraciniai teismai – per Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą.⁸⁷ Antroji ABTĮ redakcija visą bylų teisingumo klausimų našą buvo perkėlusį Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Tuo pačiu pakeitimu buvo patikslintos vienodos teismų praktikos formavimo nuostatos.

Esminių pakeitimų ABTĮ sulaukė 2003 m. Kadangi nuo 2004 metų Lietuva turėjo tapti pilnaverte Europos Sąjungos nare, buvo būtina į nacionalinę teisinę bazę inkorporuoti Europos Sąjungos nuostatas, priimant įstatymą⁸⁸, kuriuo vadovaujantis buvo pildomos Administracinių bylų teisenos įstatymo nuostatos. Numatyta, kad „Vyriausiasis administracinis teismas, vadovaudamasis Europos Sąjungos teisminių institucijų išaiškinimais, analizuoja ir apibendrina administracinių teismų praktiką taikant Europos Sąjungos teisės normas ir teikia rekomendacijas dėl Lietuvos administracinių teismų ir Europos Sąjungos teisminių institucijų bendradarbiavimo užtikrinamas vienodą Europos Sąjungos teisės aktų aiškinimą ir taikymą Lietuvos Respublikoje“.⁸⁹ Įstojimas į Europos Sąjungą lėmė Lietuvos administracinės teisės kaitą, kadangi Europos Sąjungos teisė ir joje vyraujantys principai pradėjo daryti įtaką nacionalinei teisei⁹⁰. Šis pakeitimas lėmė papildomus reikalavimus administraciniams teismams vadovautis ne tik Lietuvos, bet ir Europos Sąjungos teisės aktais.

2004 metų ABTĮ pakeitimas⁹¹ praplėtė administracinių teismų kompetencijos ribas. Papildžius įstatymo 15 str. 1 d. nauju 7 p. administraciniams teismams buvo pavesta nagrinėti bylas dėl Seimo kontrolieriaus kreipimosi (pareiškimo) dėl tarnybos santykių su valstybės tarnautojais nutraukimo. Reikia pažymėti, kad šis pakeitimas svarbus ne tik dėl administracinių teismų kompetencijos ribų nustatymo, bet ir dėl atitinkamų Konstitucijos nuostatų įgyvendinimo, kadangi iki

---

⁸⁷ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 13, 21 ir 46 straipsnių pakeitimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2002-03-27, Nr. 31-1125, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 12 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5FA6E8079BD9>

⁸⁸ Lietuvos Respublikos teismų įstatymo, Administracinių bylų teisenos įstatymo, Civilinio proceso kodekso, Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2003-04-25, Nr. 39-1765, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 12 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9FE106C9700B>

⁸⁹ *Ibid*, 60.

⁹⁰ Salvija Kavalnė. „Administracinės teisės europeizacija - administraciniams teismams aktualūs klausimai“, iš *Administraciniai Teismai Lietuvoje: Nūdienos Iššūkiai : [kolektyvinė Monografija]*. Virgilijus Valančius (Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010): 202-203.

⁹¹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 15, 18, 19, 22 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2004-11-26, Nr. 171-6320, TAR, žiūrėta 2019 m. lapkričio 12 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B515345EB7B6>

šio pakeitimo Seimo kontrolierius apskritai negalėjo pasinaudoti jam Lietuvos Respublikos Konstitucijos bei Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo suteikta teise kreiptis į teismą.

Dar vienas konstituciškai svarbus pakeitimas buvo nulemtas 2006 m. rugsėjo 21 d. priėmus Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimą.⁹² Nutarimas priimtas byloje, kurioje Seimo narių grupė kreipėsi dėl Administracinių bylų teisenos įstatymo 85 straipsnio 3 dalies, 139 straipsnio 2, 3 dalių atitikties Konstitucijos 109, 117 straipsniams, Konstituciniam teisinės valstybės principui. Nustatyta, kad išnagrinėjus bylą yra surašomos ir viešai paskelbiamos teismo sprendimo ar nutarties įžanginė ir rezoliucinė dalys, trumpai išdėstant motyvus, o aprašomoji ir motyvuojamoji sprendimo, nutarties dalys surašomos vėliau, per septynias dienas nuo sprendimo ar nutarties priėmimo, t. y. baigiamąjį teismo aktą teismas priima ir paskelbia nesurašęs tokį savo sprendimą pagrindžiančių motyvų.

Konstitucinis teismas pažymėjo, kad „Konstitucija netoleruoja tokios teisinės ir faktinės situacijos, kai baigiamasis teismo aktas (sprendimas, nuosprendis, nutartis, nutarimas) yra oficialiai priimamas ir viešai paskelbiamas ne visas, *inter alia*, kai yra oficialiai priimama ir viešai paskelbiama tokio akto rezoliucinė dalis (kurioje yra išdėstomas sprendimas iš esmės), o ją (t. y. joje išdėstyta teismo sprendimą) pagrindžiantys argumentai – jo priėmimo motyvai – yra surašomi vėliau, *post factum*.

Tokie baigiamieji teismo aktai pagal Konstituciją nelaikytini teisingumo įvykdymo aktais, kurie pagal Konstituciją yra priimami Lietuvos Respublikos vardu; priešingai, tokie baigiamieji

---

⁹² Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymo 85 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), 139 straipsnio 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 306 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija), 308 straipsnio (2006 m. birželio 1 d. redakcija) 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 324 straipsnio 12, 13 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 377 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija) 9 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 448 straipsnio 7 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 454 straipsnio 5, 6 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 460 straipsnio 4, 5 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 268 straipsnio 3 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 285 straipsnio 2, 5 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 286 straipsnio 1 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 288 straipsnio 4 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 289 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 303 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 320 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 325 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 358 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl pareiškėjo - seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalies 1 punktą (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 119 straipsnio 5 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio (2003 m. sausio 21 d. redakcija) 1 punktą (2002 m. sausio 24 d. redakcija), Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. vasario 19 d. dekretas nr. 2067 „Dėl apygardos teismo teisėjo įgaliojimų pratęsimo“, Lietuvos Respublikos prezidento 2003 m. birželio 18 d. dekretas nr. 128 „Dėl apygardų teismų skyrių pirmininkų skyrimo“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismo teisėjas Konstantas Ramelis skiriamas šio teismo civilinių bylų skyriaus pirmininkui, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Valstybės žinios, 2006-09-26, Nr. 102-3957, TAR, žiūrėta 2019 m. lapkričio 12 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D6CFA5BCCCCF8>

teismo aktai gali patys sudaryti prielaidas pažeisti asmens teises ir laisves, kitas Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes.“⁹³ Atkreiptinas dėmesys, kad priėmus Konstitucinio teismo nutarimą šiuo klausimu ABTĮ pakeitimai kurį laiką nebuvo daromi, tačiau Konstitucijai prieštaraujančios nuostatos nebuvo taikomos.

2007 metais ABTĮ 16 str. 2 d. buvo papildyta papildomos rūšies bylomis, kurios nepriskirtinos administracinių bylų kompetencijai. Pakeitimas⁹⁴ skelbė, kad administraciniai teismai be kitų nenagrinėja bylų dėl Seimo kontrolieriaus sprendimų (rekomendacijų). Pakeitimas apibrėžė administracinių bylų kompetencijos ribas išplėsdamas nenagrinėtinų bylų sąrašą.

2010 m. patvirtintas ir nuo 2011 m. pradžios įsigaliojęs pakeitimas⁹⁵, kuriuo susiaurinta administracinių teismų kompetencija, panaikino ABTĮ 15 str. 1 d. 10 p., įsigaliojus minėtam pakeitimui, administraciniai teismai nebenagrinėjo administracinių teisės pažeidimų bylų, išskyrus tam tikras išimtis, kurios numatė, kad skundai gauti administraciniuose teismuose iki 2011 m. pradžios bus baigti nagrinėti administraciniuose teismuose. Nagrinėjant teisinę literatūrą galima išskirti kelias tokio pokyčio priežastis. Pirmoji – pernelyg didelis ir sparčiai augantis bylų skaičius administraciniuose teismuose. Beveik dvigubai padidėjęs nagrinėjamų bylų skaičius lėmė ženkliai ilgesnius bylų nagrinėjimo terminus, kas sukėlė ne tik visuomenės nepasitenkinimą teismo darbu ir pernelyg ilgu teisminiu procesu, bet ir sudarė prielaidas pažeisti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje įtvirtintą asmens teisę į operatyvų teismo procesą. Antroji priežastis, skatinusi keisti iki tol buvusį administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo modelį – užsienio šalių patirtis. Vakarų Europos šalyse, kaip Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, Austrijoje, panašaus pobūdžio bylų administraciniai teismai nenagrinėja. Tokio pobūdžio administracinės bylos priskiriamos bendrosios kompetencijos teismams, o jas nagrinėjant vadovaujamosi ne tik specialiaisiais įstatymais, bet ir baudžiamojo proceso įstatymais, nes tokios bylos savo prigimtimi yra siejamos su baudžiamąja teise. Atkreiptinas dėmesys, kad tokio pobūdžio administracinės bylos turėtų

---

⁹³ Ibid, 64.

⁹⁴ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 16, 110 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2007-12-29, Nr. 140-5758, TAR, žiūrėta 2019 m. lapkričio 12 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.3A378859D262>

⁹⁵ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 15, 16, 18, 20, 46, 137 straipsnių pakeitimo, aštuonioliktojo skirsnio ir 128, 144 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas, *Valstybės žinios*, 2010-12-04, Nr. 142-7258, TAR, žiūrėta 2019 m. lapkričio 12 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0BFC4BB604DB>

būti priskiriamos administracinio teismo kompetencijai, nėra įtvirtinta ir Europos Tarybos rekomendacijose.⁹⁶

2011 metų ABTĮ pakeitimas⁹⁷ praplėtė administracinių teismų kompetencijos ribas. Papildžius įstatymo 18 str. 2 d. nauju 10 p. administraciniams teismams buvo pavesta nagrinėti bylas pagal ypatingos valstybinės svarbos projektus įgyvendinančių institucijų pareiškimus dėl žemės paėmimo visuomenės poreikiams akto teisėtumo.

Dar vienas 2011 m. įtvirtintas ABTĮ antrosios redakcijos pakeitimas⁹⁸ įgyvendintas norint išlaikyti nuoseklią Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo formuojamą praktiką. Kaip jau minėta, administraciniuose teismuose nagrinėjamos bylos nėra skundžiamos kasacine tvarka, todėl siekiant užtikrinti teisingumo vykdymą bei tinkamą teisės į teisminę gynybą įgyvendinimą, buvo reikalinga sustiprinti proceso atnaujinimo institutą. Kaip teigiama ABTĮ atitinkamų straipsnių pakeitimo aiškinamajame rašte⁹⁹, pagrindinis tikslas yra „nekeičiant esamos teismų sistemos, t. y. teismų skirstymo į bendrosios ir specialiosios kompetencijos teismus, padidinti proceso atnaujinimo svarbą dviem atvejais: jeigu pateikiami akivaizdūs įrodymai, kad padarytas esminis materialinės teisės normų pažeidimas jas taikant galėjęs turėti įtakos priimti neteisėtą sprendimą, nutarimą ar nutartį ir kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą. Šiais atvejais prašymą dėl proceso atnaujinimo nagrinėtų Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko sudaryta išplėstinė teisėjų kolegija arba plenarinė sesija. Byla nagrinėti iš naujo būtų perduodama Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo plenarinei sesijai. Tai leistų padaryti proceso atnaujinimo institutą atsakingesnį ir suteiktų asmeniui didesnes teisingumo garantijas.“¹⁰⁰ Būta siūlymų¹⁰¹, kad dėl proceso atnaujinimo Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme turi

---

⁹⁶ Recommendation No. (91)1 of the Committee of Ministers to Member States on Administrative Sanctions, adopted by the Committee of Ministers on 13 February 1991, at the 452nd meeting of the Ministers Deputies. Žiūrėta 2021 m. sausio 11 d., <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016804c1486>

⁹⁷ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 18 straipsnio papildymo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2011-04-28, Nr. 49-2363, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 12 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.AAE85887E2F5>

⁹⁸ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 13, 46 ir 160 straipsnių pakeitimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2011-10-01, Nr. 119-5617, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 25 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CE6662FD5437>

⁹⁹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 45, 158 ir 160 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo aiškinamasis raštas, LRS, žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.304544?jfwid=-ub28xgor7>

¹⁰⁰ Ibid, 71.

¹⁰¹ Teisės departamento išvada Administracinių bylų teisenos įstatymo 46, 158, ir 160 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui. LRS, žiūrėta 2019 m. lapkričio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.305497?jfwid=-ub28xgor7>

būti sprendžiama kiekvienu atveju, nesvarbu, koks yra proceso atnaujinimo pagrindas. Tačiau pakeitimu buvo įtvirtinta, kad tos bylos, kurios išnagrinėtos apeliacine tvarka ir dėl proceso atnaujinimo kreipiamasi ABTĮ 153 str. 2 d. 10 ar 12 p. pagrindu, iš naujo būtų nagrinėjamos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos ar plenarinės sesijos. Manytina, kad įtvirtindamas tokį teisinį reguliavimą įstatymų leidėjas siekė ne tik užtikrinti, bet ir sustiprinti teisingumo vykdymą.¹⁰²

2012 metais įtvirtintas ABTĮ pakeitimas¹⁰³ praplėtė teismo kompetenciją skiriant baudas. ABTĮ 84 str. praplėstas numatant, kad teismas gali skirti baudą, jei asmenys piktnaudžiauja nušalinimo teise arba administraciniu procesu. Šis pakeitimas iš dalies prisidėjo prie teismo ir teisėjų aktyvumo. Suteikti įgalinimai prisidėjo prie tinkamo ir teisingo proceso dalyvių teisių įgyvendinimo.

2013 metų pakeitimas¹⁰⁴ suteikė pagrindą į administracinių teismų sistemą pažiūrėti ne tik kaip į valstybinių administravimo subjektų kontrolės sistemą, bet kaip į taikinimo procedūras atliekančią instituciją. Minėtu pakeitimu administraciniame procese įtvirtintas taikos sutarties institutas. Kuriant Lietuvos administracinę teisę ir formuojant šių teismų sistemą didelę įtaką turi užsienio šalių patirtis, tačiau įdomu tai, kad būtent taikinimo procedūra užsienio valstybių administraciniuose teismuose ne visada vertinama teigiamai. Pvz., „Prancūzijos administracinio proceso doktrinoje laikomasi nuomonės, jog, taikydamas alternatyvų ginčo išsprendimo būdą, teisėjas visa apimtimi neįgyvendina teisinio saugumo principo, nes ginčą išsprendžiant ne teismo sprendimu yra nukrypstama nuo formalaus procedūrinio teisingumo principo. Tai reikštų, kad kyla abejonė, ar buvo tinkamai užtikrintas konstitucinis teisės į tinkamą (teisingą) procesą principas. Dėl šios priežasties mediacija ar teisminis sutaikymas ne visada lengvai integruojasi ir užsienio valstybių administraciniuose procesuose, nes realus su(si)taikinimas galimas tik tarp lygiateisių ginčo subjektų, o konflikte dalyvaujantis viešojo administravimo subjektas dažnai savo padėtį vertina tik šitaip – pagal subordinacijos principą, kaip aukštesnę padėtį turintis dalyvis. Be to, su(si)taikinimas sunkiai įmanomas ir todėl, kad viešojo administravimo subjektas pirmiausia įpareigotas ginti viešuosius

---

¹⁰² Artūras Driukas, Virgilijus Valančius, *Civilinis procesas: teorija ir praktika, IV tomas* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005), 326.

¹⁰³ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 47, 84, 85, 97, 127, 130, 137, 138, 139, 150, 154 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 47-1 straipsniu įstatymas, *Valstybės žinios*, 2012-04-28, Nr. 50-2442, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 18 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.84BFE5BF1384>

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 37, 42, 44, 46, 50, 53, 68, 80, 82, 97, 101 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 52-1 straipsniu įstatymas, *Valstybės žinios*, 2013-06-12, Nr. 62-3060, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 25 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8EC70B58A58B>

interesus ir jų gynimo negali atsisakyti abipusių nuolaidų būdu, nes negali savanoriškai atsisakyti konstitucinės prievolės, kurią įtvirtina Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalis, jog „valdžios įstaigos tarnauja žmonėms“.¹⁰⁵ Kitokios nuomonės dar 2006 metais buvo prof. dr. V. Valančius ir dr. R. Norkus teigdami, kad būtent be taikos sutarties galimybės sudarymo administracinis procesas nėra pakankamai orientuotas į socialinės taikos atkūrimą tarp ginčo šalių.¹⁰⁶ Ir nors būta duomenų¹⁰⁷, kad dar iki minėto ABTĮ pakeitimo teismai vadovaudamiesi analogijos principu ir taikydami Civilinio proceso kodeksą sugebėdavo bylas baigti taikos sutartimi, oficialus šio instituto įtvirtinimas turėjo įtakos kitoms ginčo sprendimo priemonėmis atsirasti.

Dar kartą administracinių teismų kompetencijos ribos buvo praplėstos 2014 metais priėmus ABTĮ pakeitimą.¹⁰⁸ Šiuo pakeitimu numatyta papildyti ABTĮ 15 str. 1 d. 14 p., kuriuo įtvirtinta, kad administraciniai teismai nagrinėja bylas dėl „savivaldybės tarybos prašymų pateikti išvadą, ar savivaldybės tarybos narys, savivaldybės tarybos narys – meras, kuriems pradėta įgaliojimų netekimo procedūra, sulaužė priesaiką ir (ar) nevykdė (prašyme nurodytų) jiems įstatymuose nustatytų įgaliojimų.“¹⁰⁹

2015 metų ABTĮ pakeitimas¹¹⁰ praplėtė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kompetenciją. Pakeitimą lėmė 2013 m. spalio 2 d. Strasbūre priimtas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokolas Nr. 16 (toliau – Protokolas Nr. 16). Tuo metu galiojusiame teisiniame reglamentavime nebuvo nustatyta Protokolo Nr. 16 nuostatose įtvirtintos valstybių aukščiausiųjų teismų ir tribunolų galimybės kreiptis į Europos Žmogaus Teisių Teismą ir prašyti konsultacinės išvados, kai klausimas teismams kyla nagrinėjant bylas dėl principinių klausimų, susijusių su Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje ar jos protokoluose apibrėžtų teisių ir laisvių aiškinimu ar taikymu.¹¹¹

---

¹⁰⁵ Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė, „Kiti ginčo sprendimo būdai administracinių bylų teisenoje ir jų praktinio taikymo problemos“. *Teisė* 38, (2013): 38

¹⁰⁶ Valančius, Virgilijus, ir Norkus Rimvydas. „Nacionalinis teisinis diskursas dėl administracinio proceso“. *Jurisprudencija* 3(81), (2006): 91-98.

¹⁰⁷ Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė, *Supra note* 40.

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 15, 20, 40, 43, 44, 46, 153 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo šešioliktuoju-1 skirsniu įstatymas, *TAR*, 2014-12-31, Nr. 21266, *TAR*, žiūrėta 2021 m. sausio 21 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ca174f0090d011e4bb408baba2bddd3>

¹⁰⁹ *Ibid*, 80.

¹¹⁰ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 4, 98 ir 99 straipsnių pakeitimo įstatymas, *TAR*, 2015-06-16, Nr. 9618, *TAR*, žiūrėta 2021 m. sausio 15 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/68a3dd8013eb11e58569be21ff080a8c>

¹¹¹ Aiškinamasis raštas „Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 3, 163 ir 165 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 381 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymo 4, 98 ir 99 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos

Kaip matyti, pagrindinis administracinių teismų sistemą ir kompetenciją reglamentuojantis įstatymas nuo paskutinės 2000 metais išleistos jo redakcijos sparčiai kito. Tokia įstatymo dinamika atskleidžia administracinės justicijos naujumą, poreikį tobulinti atitinkamus procesus, būtinybę teisminei bazei derintis prie kintančių socialinių sąlygų ir siekį kurti tvaresnę teisės įgyvendinimą, užtikrinantį žmogaus teises. Nepaisant to, kad antroji ABTĮ redakcija sulaukė gausybės pakeitimų ir korekcijų, nebuvo išvengta ir naujos Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcijos atsiradimo vėlesniais metais.

2.3. Administracinių teismų sistema ir kompetencija – trečioji ABTĮ redakcija (2016 m. pakeitimai)

Trečioji Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcija¹¹² patvirtinta 2016 metais. Įstatymo kaitą paskatino nuolat didėjantis administracinių bylų skaičius, o kartu su juo ir augantis administracinių teismų krūvis, taip pat administracinių bylų įvairovė. Manyta, kad siekiant sumažinti administracinių teismų darbo krūvį būtina skatinti ikiteisminį administracinių ginčų nagrinėjimą.¹¹³

Struktūriškai trečioji ABTĮ redakcija iš esmės nesikeitė, tačiau tobulinant įstatymo normas ir keičiant jų turinį buvo siekiama užtikrinti efektyvią ir greitą asmens teisių ir teisėtų interesų gynybą viešojo administravimo srityje, didinti visuomenės pasitikėjimą teismais bei ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo institucijomis bei mažinti teismų darbo krūvį.¹¹⁴

Rengiant trečiąją ABTĮ redakciją buvo siūloma peržiūrėti Vilniaus apygardos administracinio teismo kompetenciją, t. y. panaikinti ABTĮ 19 straipsnį. Įstatymų leidėjas iš dalies atsižvelgė į tokį siūlymą: panaikino papildomą Vilniaus apygardos administracinio teismo kompetenciją, tačiau paliko galioti nuostatą, kad Vilniaus apygardos administracinis teismas pirmąja instancija taip pat nagrinėja kitas bylas, pagal galiojančius įstatymus priskirtas Vilniaus apygardos administracinio teismo kompetencijai.¹¹⁵ Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo

---

Respublikos Konstitucinio teismo įstatymo 28 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo papildymo 402 straipsniu įstatymo projekto.“ LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 3 d. XIIP-2719 Įstatymų projektų Reg. Nr. XIIP-2719- XIIP-2723 AIŠKINAMASIS RAŠTAS (lrs.lt)

¹¹² Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 pakeitimo įstatymas, TAR, 2016-06-15, Nr. 16849, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 18 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/bd7df33032e011e69cf5d89a5fdd27cc>

¹¹³ Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 pakeitimo įstatymo projekto bei Lietuvos Respublikos Administracinių ginčų komisijų įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymo projekto“, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 1 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/de7df5a2d6e111e49a8e8a8aa8141086?ifwid=-1890mp6p0i>

¹¹⁴ Ibid, 86.

¹¹⁵ Ibid, 85.

įstatymo 159 straipsnis¹¹⁶ numato, kad ginčus dėl centrinio mokesčių administratoriaus arba Mokestinių ginčų komisijos sprendimo sprendžia būtent Vilniaus apygardos administracinis teismas. Sprendimas siaurinti Vilniaus apygardos administracinio teismo kompetenciją priimtas atsižvelgiant į kelis literatūroje¹¹⁷ nagrinėtus požiūrius ir išskirtas problemas. Manoma, kad papildoma Vilniaus apygardos teismo kompetencija neužtikrina asmenų teisės į tinkamą teisminę gynybą, t. y. pareiškėjui nesuteikiama galimybė rinktis, į kurią administracinę teisimą kreiptis. Antra, teigta, kad atitinkamų bylų koncentravimas vienoje vietoje nesukuria tinkamo išteklių panaudojimo ir proporcingo darbo krūvio, todėl netolygiai skirstomi darbo krūviai neleidžia užtikrinti tolygios administracinio proceso trukmės. Trečia priežastis, galėjusi turėti įtakos Vilniaus apygardos administracinio teismo kompetencijos peržiūrėjimui, galėjo būti nevienodos finansinės naštos bylos šalims sukūrimas, t. y. viešojo administravimo institucijos visais požiūriais (finansiniu, laiko, teritorijos) atsidurdavo palankesnėje situacijoje nei kita bylos šalis. Trečiojoje ABTĮ redakcijoje įtvirtinta, kad skundai administraciniams teismams paduodami pagal atsakovo buveinės adresą, o jeigu atsakovas yra valstybė ar savivaldybė – tam administraciniam teismui, kurio teritorijoje yra atsakovui atstovaujančios įstaigos buveinė. Galimybė skundą teikiančiam asmeniui rinktis arčiau jo gyvenamosios vietos esantį administracinį teisimą lėmė ne tik sumažėjusias laiko ir lėšų sąnaudas, bet ir sudarė prielaidas tolygesniam bylų pasiskirstymui tarp teismų.

Rengiant trečiąją ABTĮ redakciją didelis dėmesys buvo skiriamas apeliacijai administraciniame procese. Antrojoje ABTĮ redakcijoje buvo įtvirtinta, kad apeliacinio skundo argumentai teismo nesaisto ir jis privalo patikrinti visą bylą, t. y. teismas nagrinėdamas apeliacinę bylą tikrina ne tik apskūstosios, bet ir neapskūstos sprendimo dalies teisėtumą ir pagrįstumą. Manoma, kad siaurinant apeliacines bylas nagrinėjančių administracinių teismų kompetenciją ir užtikrinant, kad apeliacinis teismas pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą tikrina neperžengdamas apeliacinio skundo ribų, bus pasiekta keletas privalumų¹¹⁸. Pirmiausia, užkertant kelią nagrinėti tuos bylos aspektus, dėl kurių šalys nekėlė klausimų, būtų užtikrinamas teisinis saugumas ir tikrumas – šalys iš anksto žino, dėl ko kyla ginčas, ir ties tuo koncentruojasi. Antra, ginčo

---

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2004-04-28, Nr. 63-2243, 159 str., TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 18 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.3EB34933E485/asr>

¹¹⁷ Virgilijus Valančius, Aurimas Brazdeikis, Airė Keturakienė, „Administracinio proceso veiksmingumo didinimas: tyrimų būklė ir perspektyvos“, iš *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka: mokslinių straipsnių rinkinys*, Autorių kolektyvas (Kaunas: Mykolo Romerio universitetas, 2015), 115.

¹¹⁸ *Ibid.*, 86.

ribų apibrėžtumas užtikrina visų reikšmingų įrodymų surinkimą ir užkerta kelią paklydimui tikimybei. Trečia, užtikrinamas procesinių veiksmų atlikimo skaičius – procesas tampa koncentruotas, operatyvus ir ekonomiškas. Ketvirta, užtikrinama asmenų teisė neginčyti tam tikrų sprendimų dalių, bet šalys skatinamos įgyvendinti rungimosi principą įrodinėjant savo poziciją. Penkta, manyta, kad apeliacijos ribojimas padeda užtikrinti teismo nepriklausomumą ir nešališkumą – teismas nevertina ir nepriima sprendimų dėl neskundžiamų teismo dalių.

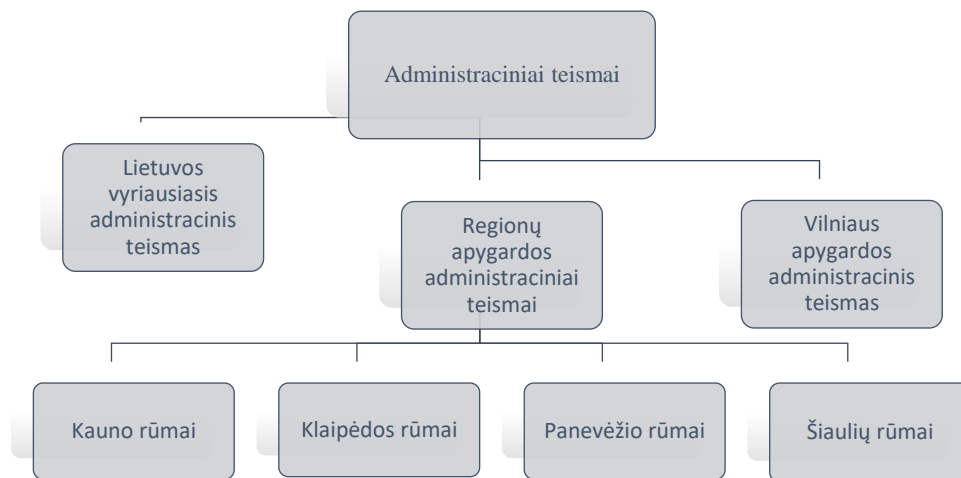
Visiška naujovė trečiojoje ABTĮ redakcijoje – modelinis teismo procesas. Modelinis teismo procesas apibrėžė teisės ir faktų požiūriu vienaarūšių individualiųjų administracinių bylų, kylančių dėl norminių administracinių teisės aktų pripažinimo prieštaraujančiais Konstitucijai ar įstatymams, nagrinėjimo taisyklės. Manyta, kad įtvirtinus modelinio teismo proceso reglamentavimą žymiai palengvėtų teismų darbas nagrinėjant didelius kiekius vienaarūšių administracinių bylų, galimai sumažėtų neteisingų sprendimų priėmimo tikimybė, teisėjai turėtų galimybę daugiau laiko skirti kitoms byloms.¹¹⁹

Atkreiptinas dėmesys, kad galiojant trečiajai ABTĮ redakcijai įvyko teismų reorganizavimo reforma. Reorganizavimo metu įgyvendinti struktūriniai teismų pokyčiai: vietoj 5 apygardų administracinių teismų veikia 2 apygardų administraciniai teismai: Vilniaus apygardos administracinis teismas ir Regionų apygardos administracinis teismas, turintis Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio rūmus. Taip pat Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (3 paveikslas). Šia reforma siekta vienodinti darbo krūvio tarp skirtingų teismų pasiskirstymą.

---

¹¹⁹ Ibid, 86.

Paveikslas 3. Administracinių teismų struktūra.

Šaltinis: sudaryta remiantis <https://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/aktuali-informacija-teismu-lankytojams/teismu-reforma-2018/5205>

Administracinių bylų teisenos įstatymą išdėsčius naująją trečiąja redakcija buvo iš esmės pataisyti keli ankstesnės redakcijos trūkumai ir dar labiau priartėta prie tikrosios administracinių teismų sistemos vertybės – žmogaus teisių. Pasikeitus teisminiam reglamentavimui buvo efektyvesnė asmens teisių ir teisėtų interesų gynyba administraciniame procese, teismų darbo krūvio mažėjimas, didesnė teismų darbo kokybė, tačiau to nepakako ir tolimesnis įstatymo dinamiškumas tai atskleidžia. Trečiojoje ABTĮ redakcijoje būta esminių korekcijų, kurios turėjo lemiamą vaidmenį administracinių teismų struktūros pokyčiams ir kompetencijai.

2.4. Esminiai administracinių teismų kompetencijos ir struktūros pokyčiai tobulinant trečiąją Administracinių bylų teisenos įstatymo redakciją

Trečioji Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcija buvo ir yra tobulinama iki šiol. Svarbiausi pakeitimai, turėję įtakos administracinių teismų struktūros ir kompetencijos pokyčiams, aptariami šiame darbo skyriuje.

2016 m. dar iki įsigaliojant trečiajai ABTĮ redakcijai ji nežymiai buvo keičiama. 2016 metų birželio mėnesio pakeitimu¹²⁰ buvo siaurinama administracinių teismų kompetencijos apimtis,

¹²⁰ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-16 straipsnio pakeitimo įstatymas, TAR, 2016-06-15, Nr. 16851, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 18 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5e4c2de032e111e69cf5d89a5fdd27cc>

numatant, kad administracinių teismų kompetencijai nepriskirtinos bylos dėl Seimo kontrolieriaus bei vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus sprendimų.

Itin svarbus administracinių teismų darbui 2016 m. spalio mėnesio pakeitimas.¹²¹ Pakeitimą lėmė tai, kad paskutinioji ABTĮ redakcija ir joje įtvirtintos nuostatos nebuvo derintos su teismų reformos įstatymų pataisų paketo nuostatomis. Kaip teigiama įstatymo pakeitimo aiškinamajame rašte, minėtu pakeitimu siekiama suderinti ABTĮ nuostatas su naujais teismų veiklą reglamentuojančiais teisės aktais. Atkreiptinas dėmesys, kad teismų reorganizavimą reglamentuojantys įstatymai įsigalioja nuo 2018 m. sausio 1 d., todėl ir siūlomi ABTĮ pakeitimai įsigaliojotų kartu.¹²²

Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgyvendinamas koncepcijas teisės srityje 2017 metais buvo patvirtintas dar vienas ABTĮ pakeitimas,¹²³ kuriuo įstatymas papildytas grupės pareiškimo (skundo) institutu. Iki tol ABTĮ nebuvo įtvirtinta galimybė teikti grupės skundą, nenumatyta tokių bylų nagrinėjimo tvarka. Iš pirmo žvilgsnio grupės skundas gali atrodyti turintis sąsają su modeliniu bylų nagrinėjimu, tačiau įstatymo projekto aiškinamajame rašte¹²⁴ išskirti esminiai skirtumai neleidžia daryti priešingos išvados.

Rengiant įstatymo pakeitimo projektą atkreiptas dėmesys, kad, priešingai nei modelinis teismo procesas, kuris gali būti taikomas tik byloms, kurios kyla dėl norminio administracinio akto pripažinimo prieštaraujančiu Konstitucijai ar įstatymams pasekmių, grupės skundo padavimas neribojamas ir gali būti taikomas visų kategorijų byloms. Antras esminis skirtumas – iniciatyvos teisė. Modelinį teismo procesą gali inicijuoti tik teismas (pradedamas teisėjo (teisėjų kolegijos) prašymu teismo pirmininkui priėmus nutartį), o grupės skundo padavimą inicijuoja asmenys, siekiantys ginti savo teises administraciniame teisme. Trečia, iš esmės skiriasi pareiškėjų teisių ir pareigų įgyvendinimo mechanizmas. Modelinėje byloje pareiškėjai savo teises ir pareigas įgyvendina

---

¹²¹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 30, 31, 43, 63, 67, 68, 69, 72, 73, 77, 84, 127 ir 143 straipsnių pakeitimo įstatymas, *LRS*, 2016-10-06, Nr. 24695, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 18 d., XII-2655 Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 30, 31, 43, 63, 67, 68,... (lrs.lt)

¹²² Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 30, 31, 43, 63, 67, 68, 69, 72, 73, 77, 84, 127, 143 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto“, *LRS*, žiūrėta 2021 m. vasario 1 d., XIIP-4618 Administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 30, 31, 43, 63, 67, 68, 69, 72, 73, 77, 84, ... (lrs.lt)

¹²³ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 47, 57, 100, 101, 105 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo II dalies II skyriaus papildymo trečiuoju-1 skirsniu įstatymas, TAR, 2017-06-27, Nr. 10818, žiūrėta 2021 m. sausio 18 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1a976a805b3311e79198ffdb108a3753>

¹²⁴ Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 47, 57, 100, 101, 105 ir Įstatymo II dalies ir II skyriaus papildymo trečiuoju(1) skirsniu įstatymo projekto“, *LRS*, žiūrėta 2021 m. sausio 2 d., XIIP-496 AIŠKINAMASIS RAŠTAS dėl Administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 47, 57, 100, 101, 10... (lrs.lt)

tiesiogiai arba per pasirinktą atstovą. O grupės skundo byloje pareiškėjai, nors ir turi pareiškėjams suteiktas procesines teises ir pareigas, jas įgyvendina per grupės atstovą, be to, grupė privalo turėti advokatą. Iš esmės skiriasi ir teismo priimamų sprendimų rūšys įgyvendinant atitinkamus institutus. Jei skundas patenkinamas ir teismo sprendimas modelinėje byloje įsiteisėja, atnaujinama ir atskirai nagrinėjama kiekviena individuali byla. Jei įsiteisėja teismo sprendimas, kuriuo skundas netenkinamas ir atskira individualios bylos šalis neprašo teismo atnaujinti bylos nagrinėjimą, skundas paliekamas nenagrinėtas. Priešingai yra grupės skundo byloje, kai teismas turi daugiau opcijų: priima bendrą sprendimą; priima tarpinį sprendimą dėl grupės narius vienijančių faktinių aplinkybių, kai grupės skunde reiškiami individualaus pobūdžio turtiniai grupės narių reikalavimai; priima individualų sprendimą.

Tokie įstatymo pakeitimai leido racionaliau naudoti žmogiškuosius išteklius, sutrumpino bylų nagrinėjimo procesą bei sudarė palankias sąlygas didelėms asmenų grupėms ginti savo teises ir įstatymų saugomus interesus optimaliau išnaudojant laiko ir finansinius pajėgumus.

2017 metais, atsižvelgiant į Valstybės kontrolės pateiktus duomenis apie audituotų institucijų veikloje nustatomus galimus žalos valstybės biudžetui faktus, buvo inicijuotas dar vienas ABTĮ pakeitimas.¹²⁵ Prieita išvados, kad būtina iš esmės peržiūrėti materialinės atsakomybės teisinį reguliavimą, nustatant būtinas prielaidas kaltų asmenų materialinės atsakomybės realizavimui ir tokiu būdu užtikrinant tinkamą valstybės biudžeto interesų apsaugą. Pakeitimu praplėsta administracinių teismų kompetencija, numatant, kad administraciniai teismai nagrinėja bylas ne tik dėl tarnybinių ginčų, bet ir ginčus, kylančių dėl materialinės atsakomybės ir regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisės įgyvendinimo pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymą. Įstatymo projekto aiškinamajame rašte¹²⁶ teigiama, kad toks reguliavimas sudarys prielaidas efektyvesniam regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisės įgyvendinimui viešajame sektoriuje, taip užtikrinant ir valstybės biudžeto interesų apsaugą. Be to, bus užtikrintas teisinis aiškumas dėl administracinių teismų

---

¹²⁵ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 17, 20 ir 31 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2017-12-19, Nr. 20430, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 18 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/728545c0e4c011e7acd7ea182930b17f>

¹²⁶ Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo Nr. IX-895 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 17, 20 ir 31 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 15 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/a37868f07b3511e7aefae747e4b63286?jfwid=-1890mp622e>

kompetencijos nagrinėti ginčus, kylančius iš materialinės atsakomybės taikymo ir regreso teisės įgyvendinimo pagal Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymą.

Dar vienas 2017 metų pakeitimas¹²⁷, kuriuo buvo praplėstos administracinių teismų kompetencijos ribos, įtvirtino Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos teisę teikti teismui prašymą dėl kreipimosi į Europos Sąjungos teisminę instituciją dėl Europos Komisijos sprendimo. Pakeitimas priimtas atsižvelgiant į 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB nuostatas, kurias integruojant siekiama stiprinti Asmens duomenų apsaugos priežiūrą atliekančių institucijų nepriklausomumą. ABTĮ II dalies II skyrius papildytas nauju antruoju¹ skirsniu, kuris reglamentuoja Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui paduodamo prašymo pagal Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nagrinėjimo procesą. Šiame skirsnyje nustatyti reikalavimai paduodamam prašymui, prašymo nagrinėjimo tvarka.

2018 metais kartu su kitais ABTĮ pakeitimais¹²⁸ buvo koreguojamos teisės normos, reglamentuojančios modelinį procesą. Kaip minėta prieš tai, įstatyme buvo įtvirtinta, kad modelinis teismo procesas galimas, kai viename ar keliuose administraciniuose teismuose yra daugiau kaip dvidešimt teisės ir fakto požiūriu vienaarūšių individualių bylų ir jose nagrinėjami klausimai kykla dėl norminio teisės akto pripažinimo prieštaraujančiu Lietuvos Respublikos Konstitucijai ar įstatymams pasekmių. Įvertinus administraciniuose teismuose nagrinėtas bei nagrinėjamas bylas matyti, jog modelinis teismo procesas yra aktualus bei efektyviai galėtų būti taikomas ir tais atvejais, kai individualiose bylose taikytini norminiai aktai nebuvo pripažinti prieštaraujančiais aukštesnės galios teisės aktams, o galimą pareiškėjų teisių ir (ar) teisėtų interesų pažeidimą lėmė, pavyzdžiui, galimi neteisėti viešojo administravimo subjekto veiksmai (neveikimas).¹²⁹ Pakeitimu ne tik praplėstas bylų,

---

¹²⁷ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 17, 20, 21, 29, 36 straipsnių pakeitimo ir II dalies II skyriaus papildymo antruoju-1 skirsniu įstatymas, TAR, 2018-07-11, Nr. 11744, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 15 d., <https://www.e-tar.lt/portal/MegalAct/a979c7a084ce11e8ae2bfd1913d66d57>

¹²⁸ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 25, 41, 42, 66, 70, 84, 97, 127, 132, 133, 138, 143, 144, 153 ir 161 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2018-12-28, Nr. 21854, TAR, žiūrėta 2021 m. sausio 15 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/44616e900a9d11e9a5eaf2cd290f1944>

¹²⁹ Aiškinamasis raštas dėl „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 25, 41, 42, 66, 70, 84, 97, 127, 132, 133, 138, 143, 144, 153 ir 161 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto“, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 10 d., XIII P-1781 AIŠKINAMASIS RAŠTAS dėl Administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 25, 41, 66, 70, 84, ... (lrs.lt)

kurias galima nagrinėti modelinio proceso tvarka, sąrašas, bet ir išplėsta administracinio teismo kompetencija modelinio proceso aspektu.

Dar vienas pokytis tuo pačiu įstatymo pakeitimu įgyvendintas apibrėžiant apeliacinio skundo padavimo būdą. Prieš tai galiojusioje įstatymo redakcijoje buvo numatyta, kad apeliacinį skundą proceso šalis gali pateikti pasirinktinai: arba per skundžiamą sprendimą priėmusį pirmosios instancijos teismą, arba tiesiogiai Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Rengiant įstatymo pakeitimo projektą, teigta, kad toks teisinis reglamentavimas neproporcingai didina bylos nagrinėjimo išlaidas ir yra neefektyvus. „Pažymėtina, kad sprendami aptariamus klausimus pirmosios instancijos teismai veikia kur kas efektyviau ir ekonomiškiau nei Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nes priėmimo klausimą nagrinėjantis teisėjas jau yra susipažinęs su byla ir joje keliamais reikalavimais; byla (bylos medžiaga) jau yra pirmosios instancijos teisme, todėl priėmimo klausimas gali būti sprendžiamas operatyviau, išvengiama išlaidų, susijusių su kurjerio paslaugomis. O apeliantui su apeliaciniu skundu tiesiogiai kreipiantis į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą, šis skundo priėmimo klausimą gali išspręsti tik išsireikalavęs administracinę bylą iš pirmosios instancijos teismo, kuri, jei skundą atsisakoma priimti, grąžinama šiam teismui. Be to, pasitaiko ir atvejų, kai toje pačioje byloje dalyvaujančios proceso šalys apeliacinius skundus pateikia skirtingiems teismams.“¹³⁰ Atkreiptas dėmesys ir į tai, kad atsisakius priimti apeliacinį skundą pirmosios ir apeliacinės instancijos teisme proceso šalis ištinka skirtinga baigtis: LVAT atsisakius priimti apeliacinį skundą priimamam neskundžiama nutartis, kas lemia, kad asmens teisė į apeliaciją bus nepagrįstai paneigta, nors jei apeliacinį skundą atsisako priimti pirmosios instancijos teismas, dėl tokios nutarties gali būti paduodamas atskirasis skundas. Taigi toks teisinis reglamentavimas užtikrintų operatyvesnį ir kokybiškesnį asmens teisių įgyvendinimą.

Šiuo pakeitimu buvo išspręstos ir kitos problemos, su kuriomis savo veikloje susidurdavo administraciniai teismai: nustatytas naujas reglamentavimas dėl bylinėjimosi išlaidų, pakeistos reikalavimo užtikrinimo priemonių skyrimo, panaikinimo, galiojimo procedūros, priimti procedūriniai sprendimai dėl skundo priedų kopijų pateikimo esant didelei jų apimčiai ir kt.

Siekiant skatinti taikų administracinių ginčų užbaigimo procesą 2018 metais ABTĮ buvo papildytas 79¹ straipsniu¹³¹, kuriame įtvirtintas ginčo išsprendimas teisminės mediacijos būdu. ABTĮ

---

¹³⁰ Ibid, 102.

¹³¹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 2, 40, 44, 51, 56, 59, 67 ir 71 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 79-1 straipsniu įstatymas, TAR, 2018-12-28, Nr. 21856, žiūrėta 2021 m. sausio 16 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d15eb9600a9d11e9a5eaf2cd290f1944>

dar iki minėto pakeitimo buvo įtvirtinta galimybė ginčą šalims baigti sudarant taikos sutartį, tačiau toks reguliavimas nebuvo pakankamas, nebuvo reglamentuota, kaip ir koku būdu šalys turi spręsti taikos sudarymo klausimą. Pakeitime numatyta, kad ginčą mediacijos būdu šalims padeda spręsti mediatorius, mediacijos paslaugos teikiamos nemokamai. Manoma, kad mediacijos taikymas sprendžiant administracinius ginčus sumažins administracinių teismų darbo krūvį, padės taupyti ne tik privačių asmenų, bet ir valstybės biudžeto lėšas, skirtas ginčų sprendimui teisme.¹³²

2019 m. Administracinių bylų teisenos įstatymas pakeistas¹³³ ir papildytas teisės normomis, reglamentuojančiomis teismo įsakymo instituto įtvirtinimą. Įstatymo pakeitimo ir papildymo minėtomis normomis iniciatoriai¹³⁴ atkreipė dėmesį, kad poreikis rasti teismo įsakymo institutui atsiranda įvertinus ginčus dėl mokesčių, rinkliavų ir kitų privalomų įmokų. Atkreiptas dėmesys, kad ne visiems viešojo administravimo subjektams, administruojantiems konkrečius privalomuosius mokėjimus ar iš biudžeto (fondo) išmokamas sumas, įstatymu yra suteikti įgaliojimai šias sumas išsieškoti ne ginčo tvarka. O bylos pagal šių subjektų prašymus dėl priteistinių sumų sudaro nemenką dalį administracinių teismų darbo. Teismo įsakymo instituto įtvirtinimas leistų supaprastinti ir pagreitinti bylų dėl į valstybės, savivaldybių biudžetus ar valstybės pinigų fondus mokėtinų sumų priteisimo nagrinėjimą apygardų administraciniuose teismuose. Nurodytu pakeitimu ABTĮ papildė antros dalies antro skyriaus penktuoju skirsniu, kuriame reglamentuotos teismo įsakymo administraciniame procese išdavimo nuostatos. Pasiiekti tikslai turėjo teigiamos įtakos administracinių teismų sistemai, bylų nagrinėjimo operatyvumui, valstybės biudžetui.

Siekiant tęstinio 2016 metų vyriausybės programos įgyvendinimo ir užsibrėžtų tikslų, stiprinti žmogaus teisių pažeidimų prevenciją, plėtojant ikiteismines ginčų nagrinėjimo procedūras, taip pat mažinti biurokratizmą ir spartinti ginčų sprendimą¹³⁵, 2020 metais priimtas dar vienas ABTĮ pakeitimas.¹³⁶ Pakeitimu siekiama atkreipti dėmesį į ikiteisminio ginčų nagrinėjimo instituto svarbą,

---

¹³² Aiškinamasis raštas dėl „Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 2, 40, 44, 51, 56, 59, 67 ir 71 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 79-1 straipsniu įstatymo projekto“, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 10 d., XIII-1834 Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 2, 40, 44, 51, 56, 59, ... (lrs.lt)

¹³³ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 103 straipsnio ir II dalies II skyriaus pakeitimo įstatymas, TAR, 2019-10-01, Nr. 15587, TAR, žiūrėta 2019 m. lapkričio 18 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ec07c490e44111e99681cd81dcdca52c>

¹³⁴ Aiškinamasis raštas „dėl Administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 II dalies II skyriaus papildymo penktuoju skirsniu įstatymo projekto“, LRS, žiūrėta 2019 m. lapkričio 19 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/9ca91ab0c6f711e883c7a8f929bfc500?jfwid=-1890mp4g1k>

¹³⁵ DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ TEIKIMO IŠVADOMS. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2020-03-06, Nr. 20-2945. Žiūrėta 2021 m. sausio 20 d. 20-2945 Dėl įstatymų projektų teikimo išvadoms (lrs.lt)

¹³⁶ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 2, 20, 28, 36, 44, 56, 79, 79-1, 139 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 79-2 straipsniu įstatymas, TAR, 2020-06-22, Nr. 13617. Žiūrėta 2021 m.

siūloma įvesti neteisminės mediacijos modelį, taip pat nustatyti privalomą ikiteisminę nagrinėjimo tvarką byloms dėl viešojo administravimo subjektų veiksmais padarytos žalos atlyginimo, dėl užsieniečių teisinės padėties, valstybės tarnybos teisinių santykių bei mokestinėms byloms. Kartu būtų nustatyta, kad apeliaciniai skundai šiose bylose galėtų būti paduoti tik esant įstatyme nustatytiems pagrindams, t. y. tam tikrais išimtiniais atvejais (ribota apeliacija). Nors įstatymo pakeitimu buvo siekiama kur kas platesnių užsibrėžtų tikslų įgyvendinimo, apsiribota mediacijos koncepcijos išplėtimu. ABTĮ pakeitimu įtvirtintas neteisminės mediacijos modelis. Neteisminės mediacijos įtvirtinimą paskatino kelios priežastys. Pirma, rezultatyvi Lietuvos administracinių ginčų komisijos veikla. Nustatyta, kad Lietuvos administracinių ginčų komisija turi didelę reikšmę mažinant administraciniuose teismuose nagrinėjamų bylų skaičių. Nedidelis komisijos priimtų sprendimų apskundimo procentas atskleidžia ginčo šalių pasitikėjimą komisijos darbu. Antra, 2018 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujos redakcijos Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymui, ginčų komisija tapo dar reikšmingesnė, nes pradėjo veikti jos teritoriniai padaliniai bei išsiplėtė kompetencija. Padidintas komisijos narių skaičius sudarė prielaidas tinkamam mediacijos organizavimui bei plėtrai. Trečia, atkreiptas dėmesys, kad būtent administracinių ginčų komisija yra vienintelė bendroji ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo institucija, todėl būtent ginčų komisijoje yra tikslinga ir efektyvu įvesti neteisminės mediacijos modelį. Šiuo ABTĮ pakeitimu suderintos įstatymo nuostatos, aptartas skundų padavimo teismui dėl ginčų, kurie buvo nagrinėti neteisminės mediacijos būdu, aspektai taip pat kiti su mediacija ir jos procesu susiję klausimai.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad administracinių teismų kompetencijos klausimai ir jos formavimas yra nuolatos tobulinamas. Išanalizavus esminius Administracinių bylų teisenos įstatymo pokyčius, susijusius su administracinių teismų kompetencijos aspektais, darytina prielaida, kad siekdamas konkretinti administracinių teismų veiklą, skatindamas operatyvų bei ekonomišką administracinių bylų nagrinėjimo procesą, įstatymų leidėjas susiduria su nemenkais iššūkiais minėtus procesus suderinti ne tik su kitais teisės aktais ir juose įtvirtintais principais, bet ir žmogaus teisių užtikrinimo institutais. Manytina, kad ateityje nebus išvengta teisės aktų pokyčių, lemiančių administracinių teismų kompetencijos paskirstymą/perskirstymą ieškant įvairių būdų, kaip užtikrinti greitą teisingumą, mažinti teismų darbo krūvį, ieškant alternatyvių ginčo sprendimo būdų.

---

sausio 21 d. XIII-3049 Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 2, 20, 28, 36, 44, 56, ... (lrs.lt)

3. ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ SISTEMOS IR JOS PERSPEKTYVŲ BRUOŽAI

Vis didėjantis visuomenės teisinis sąmoningumas ir siekis ginti savo teises teisiniais instrumentais neabejotinai tampa iššūkiu teismams dėl padidėjusio skundų srauto, tačiau toks procesinis aktyvumas suteikia galimybę plėtoti esamą ir formuoti naują reikšmingą praktiką vis didesne įvairove pagal ginčų pobūdį pasižyminčiose administracinės justicijos bylose.¹³⁷ Aptariant kiekvienų metų veiklos rezultatus nepamirštama ir išsikeltų tikslų apžvalgos. Tai parodo, kad administracinių teismų veikla yra dinamiška ir nuolat tobulėjanti, ieškant teisinių naujovių ir tobulinant išryškėjusius veiklos trūkumus. Vienas iš pagrindinių kasmet minimų užsibrėžtų tikslų - užtikrinti, kad bylos apeliacine tvarka būtų išnagrinėjamos ne tik profesionaliai ir kvalifikuotai, bet ir per įmanomai trumpiausią terminą. Siekiant operatyvaus teisinio proceso ne kartą atkreiptas dėmesys į pernelyg didelį administracinių teismų darbo krūvį. „Lėto teisingumo“ problemą ne kartą pažymėjo Gintaras Kryževičius teigdamas, kad administracinės bylos išnagrinėjimas apeliacine tvarka, užtrunkantis net iki 16-18 mėnesių, yra nepateisinamai ilgas laikotarpis.¹³⁸ Augant administracinės justicijos svarbai administracinių bylų augimą administraciniuose teismuose dar 2005 metais prognozavo J. Paužaitė-Kulvinskienė, kuri įžvelgusi galimos problemos augimą pateikė siūlymus, kurie, kaip matyti iš ankstesnių šio darbo dalių, buvo įgyvendinti: grupės ieškinys, modelinis procesas, taikos sutartis.¹³⁹ Nors pasiūlymai ir buvo įgyvendinti, matyti, kad jų maža, siekiant užtikrinti, kad asmens teisė į teisingą teismą būtų įgyvendinama kuo efektyviau.

3.1. Privalomas kai kurių bylų išankstinis nagrinėjimas ne teismo tvarka

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta nuostata, kad Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai.¹⁴⁰ Pagrindinė teismo funkcija, atskirianti teismo veiklą nuo kitų institucijų – vykdyti teisingumą laikantis įstatyme įtvirtintų procesinių teisės normų. Tačiau žvelgiant plačiau ir atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisės aktus, priimtus sprendimus atitinkamose bylose ir siekiant integruoti europietiškoji požiūrį galima teigti, kad kai kurios institucijos, savo vykdomų funkcijų prasme, gali būti pripažįstamos atitinkančios teismui keliamus kriterijus: institucija yra

¹³⁷ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. veiklos apžvalga. Žiūrėta 2021 m. vasario 10 d. metinis-pranesimas_2019_final.pdf (teismas.lt)

¹³⁸ Ribotos apeliacijos modelis administraciniame procese - iššūkis (ne)įmanomas?, teisė.pro, žiūrėta 2021 m. vasario 10 d. <http://www.teise.pro/index.php/2019/06/02/ribotos-apeliacijos-modelis-administraciniame-procese-issukis-neimanomas/>

¹³⁹ Paužaitė - Kulvinskienė, *supra note*, 31: 225-226.

¹⁴⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Žiūrėta 2021 m. vasario 15 d. <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>

įsteigta pagal įstatymus, užtikrintas institucijos nepriklausomumas; veiklą vykdo nuolat; taiko teisės normas; procesas, kaip teisme, pagrįstas rungimosi principu; jos jurisdikcija yra privaloma.¹⁴¹ Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos administracinių ginčų komisija atitinka aukščiau nurodytus kriterijus, manyta, kad tikslinga būtų pavesti tam tikros rūšies administracinių bylų nagrinėjimą komisijos kompetencijai, nustatant privalomą ikiteisminį bylų nagrinėjimą.¹⁴² Nuomonės, kad privalomo išankstinio ginčo nagrinėjimo ne teismo tvarka ikiteisminio nagrinėjimo institucijose nustatymas padėtų pasiekti teigiamų rezultatų kovojant su „lėto teisingumo“ problema laikosi ir Lietuvos teisės mokslininkai.¹⁴³ Tokios nuomonės prieita ne tik įvertinus tai, kad nustačius privalomą atitinkamų bylų nagrinėjimą ikiteisimine tvarka sumažėtų skundų administraciniuose teismuose nagrinėjamų pirmojoje instancijoje skaičius, bet ir net jei ikiteisminės institucijos priimti sprendimai būtų skundžiami apeliacine tvarka, procesas būtų spartesnis, nes byla į teismą patektų jau surinkus visą faktinę medžiagą ir ją išnagrinėjus nešališkoje institucijoje. Panaši pozicija išsakyta dar 2007 metų Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo nutartyje, kurioje pasisakyta, kad įtvirtinus privalomą neteisminį administracinio ginčo nagrinėjimą, asmuo turi galimybę nepatirdamas teismo bylinėjimosi trūkumų, įgyvendinti teisę į veiksmingą, ekonomišką ir operatyvią savo pažeistų teisių gynybą. O tai, kad įstatymas nustato pareigą tam tikrą visuomeninį konfliktą iš pradžių spręsti ikiteisimine tvarka, nepaneigia konstitucinės teisės pasinaudoti teismine gynyba.¹⁴⁴

Keisti teisinį reguliavimą, įtvirtinant privalomąjį tam tikrų administracinių bylų nagrinėjimą ikiteisimine tvarka bandyta ir anksčiau,¹⁴⁵ tačiau tuometis įstatymo pakeitimo projektas susilaukė kritikos. Suabejota tinkamu įrodymų tyrimo instituto taikymu: nustačius, kad nauji įrodymai, kurie nebuvo pateikti privaloma ikiteisimine tvarka ginčą išnagrinėjusiai institucijai, tiriami tik tuo atveju, jeigu teismas pripažįsta pagrįstomis priežastis, dėl kurių tai nebuvo padaryta anksčiau, arba kai naujų

---

¹⁴¹ AIŠKINAMASIS RAŠTAS dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIII-4251(2)- XIII-4257(2), TAR XIII-4252(2), Žiūrėta 2021 m. vasario 10 d. XIII-4252(2) AIŠKINAMASIS RAŠTAS dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIII-4251(2)- XIII-4257(2) (lrs.lt)

¹⁴² Lietuvos Respublikos Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija), TAR Nr. XIII-4252(3), žiūrėta 2021 m. vasario 10 d. Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymo ... (lrs.lt)

¹⁴³ Valančius, Norkus, *supra note*, 79: 10.

¹⁴⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 lapkričio 9 d. nutartis administracineje byloje Nr. AS¹⁷-298/2007, teismai.lt, žiūrėta 2021 m. sausio 12 d., <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=1411163f-3fed-417e-afcd-8c626f8b2a56>

¹⁴⁵ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 20, 23, 27, 28, 31, 33, 43, 56, 78, 117, 134, 138 straipsnių pakeitimo bei įstatymo papildymo 115(1) ir 138(1) straipsniais įstatymo projektas. LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 10 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/229e9280077f11ea9e6ae721be42abf6?positionInSearchResults=2&searchModelU ID=121915cf-e4c1-40a5-99b5-59b78d892920>

įrodymų pateikimo būtinybė iškilo vėliau, nagrinėjant bylą teisme. Ši nuostata riboja naujų įrodymų pateikimą pirmosios instancijos teismui ir prilygo apeliacinio proceso nuostatai, ribojančiai naujų įrodymų pateikimą apeliacinės instancijos teismui. Toks siūlomas teisinis reguliavimas sudarė klaidingą įspūdį, kad administraciniai teismai tikrina ikiteismine tvarka ginčą išnagrinėjusių institucijų sprendimus, o ne nagrinėja ginčą teismine tvarka pirmąja instancija. Tokia nuomonė iš dalies paneigiama Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo sprendime,¹⁴⁶ kuriame konstatuota, kad įstatymas nenustato reikalavimo teismams ginčus spręsti tik išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijos priimto sprendimo ribose.

Vis dėlto privalomas ikiteisminis administracinių ginčų nagrinėjimas, jei ikiteisminių institucijų sprendimų apskundimo tendencija išliktų nepasikeitusi ir neišaugtų, nemenkai sumažintų pirmosios instancijos administracinių teismų darbo krūvį. Tokia tendencija lemtų ir apeliacinių skundų, paduodamų Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, skaičiaus mažėjimą. Vis dėlto, nors ir ikiteisminis administracinių ginčų sprendimo privalomumas susilaukia teigiamų vertinimų ir numatoma palanki perspektyva, autorė įžvelgia neigiamų tokio teisinio reguliavimo spragų.

Visų pirma, svarbų vaidmenį teisėje vaidina visuomenė arba socialinis elementas. Tam tikrų bylų nagrinėjimui nustatčius privalomą ikiteisminį ginčo sprendimo būdą, atsiranda terpė rasti nelygybei, auginama socialinė atskirtis, kuri veda prie nepasitikėjimo teisminėmis institucijomis. Antra, išaugęs nepasitenkinimas ir/ar nepasitikėjimas teisminėmis institucijomis gali iššaukti administracinių bylų augimą administraciniuose teismuose. Trečia, nepakankamai reglamentuotas ginčus nagrinėjančių subjektų kompetencijos klausimas. Teisėjams numatyti aukšti kompetencijos ir kvalifikacijos reikalavimai, amžiaus cenzas, profesinės patirties reikalavimas, taip pat teisėjai egzaminuojami. Tuo tarpu ikiteisminius ginčus nagrinėjančių komisijų nariai viso labo turi atitikti tik išsilavinimo ir nepriekaištingos reputacijos reikalavimą. Ir nors ikiteismine tvarka bylos nagrinėjamos greičiau dėl joms numatytų terminų nei pirmosios instancijos teisme, svarbu įvertinti, ar operatyvus bylų nagrinėjimas neturės įtakos nagrinėjamų bylų kokybei, ypač jei bylos sudėtingos savo turiniu ar turi stiprų finansinį elementą.

---

¹⁴⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 30 d. sprendimas administracinėje byloje A261-146/2014, eteismai.lt/byla/101790374896156/A-261-146-14, žiūrėta 2021 m. vasario 10 d.,

3.2. Bylų patekimo į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą ribojimas

Lietuvos administracinių teismų veiklos dvidešimtmečio proga Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir Vilniaus universiteto Teisės fakulteto organizuotoje tarptautinėje konferencijoje „Nauji iššūkiai ir patirtys administraciniame procese“ imta diskutuoti apie apeliacijos ribojimą administraciniame procese. Diskusijos metu atkreiptas dėmesys, kad apeliacijos ribojimo idėjos įgyvendinimas reikalauja atidžiai įvertinti galimas rizikas, kad būtų užtikrintas jos (apeliacijos ribojimo) konstitucinis pateisinimas.¹⁴⁷ Tačiau sutikta, kad būtent greitą ir efektyvų teisingumo vykdymą administraciniame procese galėtų užtikrinti apeliacinių skundų atrankos mechanizmas.

Idėjų dėl apeliacijos ribojimo galimybės būta ir anksčiau - G. Ambrasaitės,¹⁴⁸ V. Valančiaus ir R. Norkaus¹⁴⁹ darbuose. Autorių nuomone, apeliacijos ribojimas galėtų būti formuojamas per „leidimų“ sistemą. V. Valančiaus ir R. Norkaus teigimu, leidimų sistema yra geriausias būdas pasiekti, kad į LVAT patektų bylos dėl svarbiausių teisės aiškinimo ir taikymo klausimų bei kitais atvejais, kai kyla didelių abejonių dėl pirmosios instancijos teismo procesinio sprendimo teisingumo.¹⁵⁰ Panaši nuomonė susiformuoja analizuojant ir Europos Sąjungos administracinių teismų sistemą. Greitas ir efektyvus administracinių ginčų sprendimas užtikrinamas apeliacinių skundų atrankos mechanizmu. Daugiau kaip dešimtyje Europos Sąjungos valstybių narių teismų sistemoje taikoma tam tikra apeliacinių skundų atrankos sistema.

Lietuvos teisės sistemoje kol kas yra kitaip. Galiojanti ABTĮ redakcija nenumato apeliacinių skundų ribojimo mechanizmo, todėl LVAT apkraunamas visais be išimties gaunamais apeliaciniiais skundais. Kodėl taip yra ir kaip tai galėtų būti keičiama, yra keletas nuomonių.

Manoma, kad neribotos apeliacijos galimybė susiformavo kuriant administracinių teismų sistemą ir ją nepagrįstai sutapatinant su bendrosios kompetencijos teismais. Pasak G. Ambrasaitės, toks teisinis reguliavimas nulemtas nepagrįsto Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir bendrosios kompetencijos apeliacinės instancijos teismų funkcijų sutapatinimo bei Konstitucinio teismo pozicijos¹⁵¹ apeliacijos klausimu. Autorės nuomone, tapatinti bendrosios kompetencijos

¹⁴⁷ „Ribotos apeliacijos modelis administraciniame procese - iššūkis (ne)įmanomas?“, *supra note*, 111.

¹⁴⁸ Goda Ambrasaitė. „Apeliacija administraciniame procese: teisės kreiptis į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą ribojimo galimybės“. *Jurisprudencija*, 6 (84), (2006): 41-47.

¹⁴⁹ Virgilijus Valančius ir Rimvydas Norkus. „Administracinio proceso Lietuvoje reformos prielaidos ir perspektyvos“. *Justitia*, 3 (2005): 2-12.

¹⁵⁰ Valančius, Norkus, *supra note*, 122.

¹⁵¹ LR Konstitucinis Teismas 2006 m. sausio 16 d. ir 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimuose iš esmės paneigė bet kokią apeliacijos ribojimo galimybę - aiškiai ir nevienareikšmiškai nurodė, kad įstatymu turi būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad bet kuri byloje priimtą pirmosios instancijos teismo baigiamąjį aktą būtų galima apskųsti bent vienos

apeliacinės instancijos teismų ir LVAT funkcijų negalima, kadangi LVAT yra ne tik apeliacinė, bet ir galutinė instancija administracinėse bylose, be to, administracinių bylų praktiką formuojanti institucija¹⁵². Sutiktina su nuomone, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas dėl jam priskirtos funkcijos - formuoti vienodą administracinių bylų praktiką - gali būti lyginamas su Lietuvos Aukščiausiuoju Teismu.

Dr. Jurgita Paužaitė – Kulvinskienė ne kartą atkreipė dėmesį, kad „norint bandyti įtvirtinti ribotą apeliaciją, būtina pirmiausiai plėsti ikiteisminių institucijų kompetenciją, užtikrinti jų nepriklausomumą ir nustatyti privalomą ikiteisminę ginčų nagrinėjimo tvarką tiems ginčams, kuriems būtų norima taikyti ribotą apeliaciją (pavyzdžiui, ginčams dėl žalos, atsiradusios dėl valstybės subjektų neteisėtų veiksmų)“¹⁵³ Ikiteisminio administracinių ginčų sprendimo instituto stiprinimas užtikrina, kad bylos, prieš patekdamos į administracinius teismus, jau būna išnagrinėtos kompetentingo ir nepriklausomo arbitro. Nesutikus su ikiteisminį ginčą nagrinėjusios institucijos sprendimu šis gali būti skundžiamas administraciniam teismui, taigi pirmąja instancija administraciniame teisme nagrinėjamos bylos, dėl kurių jau yra priimti sprendimai ikiteisminį ginčą nagrinėjusių institucijų, tarsi peržiūrimos iš naujo atliekant savotišką „apeliacijos“ procesą pirmosios instancijos teisme. Jei ikiteisminės ginčus nagrinėjančios institucijos savo funkcijų atlikimo prasme prilyginamos teisminėms institucijoms, kodėl jų apskųstų sprendimų peržiūrėjimas pirmosios instancijos administraciniame teisme negalėtų prilygti apeliacijos teisės įgyvendinimui. Konstitucinis teismas pasisakė, kad asmeniui turi būti užtikrinama teisė bet kurį byloje priimtą pirmosios instancijos teismo baigiamąjį aktą skųsti bent vienos aukštesnės instancijos teismui.¹⁵⁴ Toks teisės taikymo ir vertinimo požiūris visiškai pateisintų apeliacijos ribojimą – ji tampa nebūtina. Šiuo metu ABTĮ siūloma keisti reglamentuojant ribotos apeliacijos institutą. Numatyta, kad apeliacinis procesas dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo dėl ikiteisminį administracinį ginčą nagrinėjusios institucijos sprendimo, priimto išnagrinėjus administracinį ginčą privaloma ikiteismine tvarka, būtų galimas tik

---

aukštesnės instancijos teismui. Plačiau žr. LR Konstitucinio teismo 2006 m. sausio 16 d. nutarimas, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta193/content>, LR Konstitucinio teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas, LRKT, <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta193/content>.

¹⁵² Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, *Valstybės žinios*, 1999-02-03, Nr. 13-308, 15 str., TAR, žiūrėta 2019 m. gruodžio 4 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/IThvemJyiH>

¹⁵³ „Ribotos apeliacijos modelis administraciniame procese - iššūkis (ne)įmanomas?“, *supra note*, 120.

¹⁵⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas „Dėl privataus kaltinimo ir dėl asmens, kurio atžvilgiu atsisakyta kelti baudžiamąją bylą, teisės apskųsti prokuroro nutarimą“, Žiūrėta 2021 m. vasario 15 d. Dėl privataus kaltinimo ir dėl asmens, kurio atžvilgiu atsisakyta kelti baudžiamąją bylą, teisės apskųsti prokuroro nutarimą - Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (lrkt.lt)

tu atveju, jei egzistuoja vienas iš šių pagrindų: 1) ginčo klausimu yra suformuota aiški ir nuosekli Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, nuo kurios nukrypo pirmosios instancijos teismas, priimdamas apeliaciniu skundu skundžiamą sprendimą; 2) pirmosios instancijos teismo sprendime yra padaryta akivaizdi teisės taikymo klaida; 3) būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą.¹⁵⁵ Su tokiu siūlymu sutiktina tik iš dalies, antrasis siūlymas kritikuotinas dėl kelių priežasčių. Pirma, akivaizdžios teisės taikymo klaidos elementas iš esmės siejasi su kasacijos pagrindais, o kaip minėta prieš tai, administracinis procesas apskritai neturi kasacijos, todėl kyla pagrįstų abejonų dėl proceso nuoseklumo. Antra, teisės taikymo klaidos įrodymas yra asmens, paduodančio apeliacinį skundą, našta, kas taikant ribotos apeliacijos modelį tampa socialiai neteisinga. Klausimą dėl apeliacinio skundo priėmimo turėtų spręsti teismas, prisiimdamas ir atsakomybę teikti argumentus, jei apeliacinį skundą priimti būtų atsisakyta. Manytina, kad priimtinesnis antrasis pagrindas apeliacijai taikyti galėtų būti minėta sąvoka pakeičiant, pavyzdžiui: „Kai apeliacinis skundas akivaizdžiai nepagrįstas.“

Šiuo pakeitimu didelis dėmesys koncentruotas į vieną iš pagrindinių LVAT funkcijų – vienodos teisminės praktikos formavimą. Ne kartą pasisakyta, kad mažesnis bylų kiekis LVAT turės įtakos sudėtingesnių bylų nagrinėjimui ir taip palengvės teismo darbas formuojant teisminę praktiką. Atkreipiamas dėmesys, kad apskritai didelę dalį LVAT nagrinėjamų bylų užima „vienarūšės“ bylos, kuriose nekeliama aktualių teisės taikymo ir aiškinimo problemų. Kaip matyti iš LVAT 2019 metinio pranešimo¹⁵⁶, 39 procentai visų LVAT nagrinėtų apeliacinių skundų yra dėl valstybės institucijų atsakomybės už žalą. Tai, kad tam tikrų bylų nagrinėjimas yra tapęs tik formaliu kurios nors ginčo šalies teisių įgyvendinimu, atskleidžia ir bylų pagal apeliacinius skundus dėl apygardos administracinių teismų sprendimų nagrinėjimo rezultatai. 70 procentų apeliacine tvarka nagrinėtų bylų pirmosios instancijos teismo sprendimas paliktas nepakeistas, kas ne tik rodo aukštą apygardos administracinių teismų kompetencijos lygį nagrinėjant ginčus, bet ir įrodo vienodos teisminės praktikos formavimą bei jos taikymą. Vienodos teismų praktikos formavimas, kaip vienas iš galimų apeliacijos ribojimo pagrindų, gali būti aiškinamas, kai susiduriama su tokia situacija, kai teismas priimdamas sprendimą vadovaujasi vienu teisės taikymo aiškinimu, o apeliantas remiasi kita suformuota praktika. Tokia situacija realiai galima, kai konkrečius ginčus santykiams taikytina teisės

---

¹⁵⁵ Ibid, 114.

¹⁵⁶ Teismo metiniai pranešimai. teismas.lt, 2020 m. rugsėjo 3 d., <https://lvat.teismas.lt/veikla/teismu-praktika/teismo-metiniai-pranesimai/209>

norma nagrinėjant panašias faktines aplinkybes teismo buvo išaiškinta skirtingai ir priimti skirtingi teismo sprendimai. Tokiu atveju apeliantas turėtų nurodyti kelis skirtingus LVAT procesinius sprendimus, o apeliacinis teismas nurodytų, kuriuo konkrečiu teisės aiškinimu konkrečioje situacijoje reikėtų vadovautis, kurią teisminę praktiką taikyti.

Kitas svarbus apeliacijos pagrindas siejamas su teisminės praktikos formavimu ir taikymu pirmojoje instancijoje. ABTĮ įtvirtinta nuostata, kad „vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus bei kitus teisės aktus formuoja Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas“.¹⁵⁷ Šia norma ne tik įtvirtinta LVAT priimtų sprendimų svarba, bet ir pareiga žemesnės instancijos teismams priimant sprendimus atsižvelgti į suformuotą aukštesniojo teismo praktiką. Apeliacijos ribojimas siūlomą įstatymo pakeitimu šiuo atveju galimas esant dviem aspektams. Pirmas – ginčo klausimu yra suformuota aiški ir nuosekli Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, antra – pirmosios instancijos teismas nukrypo nuo minėtos praktikos. Po šiuo reikalavimu patektų tokios bylos, kurias galima vadinti vienaarūšėmis. Šis apeliacijos ribojimo pagrindas leistų užtikrinti, kad apeliacinės instancijos teismas nebūtų apkraunamas apeliaciniais skundais dėl bylų, kurių ginčo dalykas pakankamai aiškus, yra aiški teisminė praktika ir pirmosios instancijos teismas ją taikė. Tačiau, įgyvendinant šį ribojimą kiltų problema su apeliacinio skundo priėmimo klausimu, kadangi atrankos kolegija nenagrinėtų bylos iš esmės, tik spręstų apeliacinio skundo priėmimo klausimą, taigi nenagrinėdama specifinių bylos aplinkybių galimai susidurtų su problema nuspręsti, ar tikrai pirmosios instancijos teismas nukrypo nuo apeliacinio teismo suformuotos praktikos.

Dar vienu apeliacijos ribojimo pagrindu nurodoma situacija, kai pirmosios instancijos teismo sprendime yra padaryta akivaizdi teisės taikymo klaida. Įdomu tai, kad šis kriterijus apima anksčiau išvardintus apeliacijos ribojimo atvejus, tačiau įvardijamas kaip atskiras. Dviprasmybių kelia ir tai, kad „akivaizdi teisės taikymo klaida“ yra vertinamasis kriterijus, neturintis konkretaus apibrėžimo, todėl apeliacinio skundo atrankos komisijai tarsi paliekama labai plati diskrecijos teisė spręsti dėl apeliacinio skundo priėmimo ar atmetimo šiuo pagrindu.

Plėtojant ribotos apeliacijos temą susiduriama su asmens teisių įgyvendinimo problema. Teisėje vyrauja požiūris, kad kai kurių asmens teisių ribojimai gali būti pateisinami siekiamų tikslų atžvilgiu. Pripažįstama, kad nepateisinamai ilgas teisminis procesas (pvz., dėl pernelyg didelio

---

¹⁵⁷ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, galiojanti suvestinė redakcija (nuo 2019-09-01), *Valstybės žinios*, 1999-02-03, Nr. 13-308. 15 str. 1 d., TAR, žiūrėta 2019 m. gruodžio 4 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848/IThvemJyiH>

nagrinėjimų bylų skaičiaus) pažeidžia asmens teisę į tinkamą teisminę gynybą, todėl priemonės, kuriomis siekiama spartinti teisminį procesą, gali būti pateisinamos. Demokratinėje visuomenėje pripažįstamas kolizijų tarp asmens teisių ir laisvių sprendimo būdas – asmens teisių ir laisvių apribojimas.¹⁵⁸ Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pasisakęs, jog apeliacijos ribojimai, nustatyti valstybių nacionalinėje teisėje, yra leistini, jei atitinka teisėtumo ir proporcingumo reikalavimus¹⁵⁹. Minėto teismo praktikoje tikslai, kuriais siekiama apsaugoti kitos šalies interesus, tinkamai vykdyti teisingumą, vengti piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis ir riboti teismų apkrovimą bylomis, tam tikrais atvejais gali būti pripažįstami teisėtais¹⁶⁰. Panašios nuomonės laikosi ir Lietuvos teisės mokslininkai. G. Ambrasaitės nuomone, „apeliacijos teisės ribojimas įstatymu, jei jis turi teisėtą tikslą ir yra jam proporcingas, neturėtų savaime būti pripažįstamas antikonstituciniu, o vertinant asmens teisę į teisminę gynybą, turėtų būti laikomasi nuostatos, jog šią teisę asmuo įgyvendina pirmosios instancijos teisme metu. Proceso įstatymuose numatant apeliacijos teisės ribojimus ir šios teisės įgyvendinimo sąlygas turi būti atsižvelgiama į tai, kad apeliacijos teisė yra viena iš esminių asmeniui suteikiamų procesinių garantijų, o įstatymu asmeniui suteiktos apeliacijos teisės įgyvendinimą saugo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatos“¹⁶¹.

Asmens teisių ribojimą, siejamą su galimybe apskųsti pirmosios instancijos teismo baigiamąjį aktą aukštesnės instancijos teismui, kitaip supranta ir aiškina Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas. Apeliacijos ribojimo galimybės LR Konstitucinis teismas nepateisina remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalimi ir jame įtvirtintu konstituciniu teisinės valstybės principu. LR Konstitucinis teismas savo nutarime¹⁶² šiuo klausimu pasisakė keliais aspektais. Pirma, teismas pabrėžė asmens teisę kreiptis į bent vienos aukštesnės instancijos teismą dėl žemesnės instancijos teismo priimto sprendimo peržiūrėjimo. Nepagrįsta asmens, manančio, kad jo teisės ir laisvės nebuvo tinkamai apgintos pirmosios instancijos teisme, teisė kreiptis į aukštesnės

---

¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 ir 30 straipsnių, Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 1, 3 ir 11 straipsnių, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. vasario 2 d. nutarimo Nr. 179 „Dėl alkoholio reklamos kontrolės“ atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, LRKT, žiūrėta 2021 m. sausio 4 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta389/content>

¹⁵⁹ EŽTT, Axen prieš Vokietiją. 8273/78, 1983 m. spalio 25 d., [coe.int](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%5C%22001%20-57426%22%5D%7D), žiūrėta 2019 m. gruodžio 12 d. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%5C%22001%20-57426%22%5D%7D>

¹⁶⁰ EŽTT, Annoni Di Gussola ir kt. prieš Prancūzija. 31819/96, 2000 m. lapkričio 14 d., [coe.int](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22%3A%5B%5C%2231819%2F96%22%2C%22itemid%22%3A%5B%5C%22001%20-58983%22%5D%7D), žiūrėta 2019 m. gruodžio 12 d. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22appno%22%3A%5B%5C%2231819%2F96%22%2C%22itemid%22%3A%5B%5C%22001%20-58983%22%5D%7D>

¹⁶¹ Goda Ambrasaitė. Apeliacijos teisė - absoliuti konstitucinė teisė. *Justitia* 2 (64) (2007): 38.

¹⁶² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2019 m. kovo 1 d. nutarimas Nr. KT9-N3/2019 dėl Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 306 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. žiūrėta 2021 m. vasario 8 d., <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta1916/content>

instancijos teismą negali būti ribojama. Antra, negali būti numatyti tokie apeliacinio skundo padavimo pagrindai, terminai ir sąlygos, dėl kurių kreiptis į apeliacinės instancijos teismą taptų itin sunku arba iš viso neįmanoma. Priešingu atveju, įstatymų leidėjas neužtikrins asmens Konstitucinės teisės patikrinti pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo. Neįmanomas ir/ar deklaratyvus šios teisės įgyvendinimas užkirstų kelią ištaisyti galimas pirmosios instancijos teismo klaidas, neužtikrintų galimybės teisingai taikyti teisę ir vykdyti teisingumą.

3.3. Mediacijos instituto taikymas administraciniame procese

Nuo 2019 m. kovo 3 d. Lietuvoje taikoma teisminė mediacija administraciniuose ginčiuose. Kaip jau minėta ankstesnėse šio darbo dalyse, ABTĮ pakeitimu¹⁶³ įtvirtintas teisminės mediacijos modelis, kuriuo siekiama plėsti taikų ginčų sprendimą ir tokiu būdu mažinti teismų darbo krūvį, taupyti privačių asmenų, valstybės biudžeto lėšas, skiriamas ginčų sprendimui teisme. Rengiantis įdiegti teisminės mediacijos modelį didelis dėmesys buvo skirtas ir neteisminiam mediacijos įtvirtinimui. Kaip matyti iš aiškinamojo įstatymo pakeitimo projekto rašto¹⁶⁴, „Mediacijos įstatymo projekte dėstomame atskirame Mediacijos įstatymo skyriuje siūloma numatyti galimybę administracinius ginčus spręsti neteisminės bei teisminės mediacijos būdu. Ginčo sprendimą mediacijos būdu galėtų inicijuoti ginčo šalys, neteisminės mediacijos atveju – taip pat ir nagrinėjanti administracinį ginčą Lietuvos administracinių ginčų komisija ar jos teritorinis padalinys (*toliau – ginčų komisija*), ginčų komisijos narys, paskirtas pranešėju byloje, o teisminės mediacijos atveju – administracinę bylą nagrinėjantis teismas. Nustatoma, kad galima perduoti spręsti neteisminės ar teisminės mediacijos būdu tik tokį administracinį ginčą, dėl kurio pagal įstatymus leidžiama administracinio ginčo šalims sudaryti taikos sutartį.“

Įstatymų projektais buvo siekta įgyvendinti dar 2015 m. vasario 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarime apsvaistytą ir patvirtintą Taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtros koncepciją. Priėmus įstatymų pakeitimo projektus nuo 2021 m. sausio 1 d. Lietuvoje pradėta taikyti ir neteisminė administracinių ginčų mediacija.

Mediacijos instituto užuomazgų pirmiausia randama Rytų kultūroje, manoma, kad tam įtakos galėjo turėti rytų šalyse vyravusios vertybės: taika, harmonija, darna. Japonijoje konfliktas laikytinas

¹⁶³ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 2, 40, 44, 51, 56, 59, 67 ir 71 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 79-1 straipsniu įstatymas, TAR, 2018-12-28, Nr. 21856, žiūrėta 2021 m. vasario 16 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d15eb9600a9d11e9a5eaf2cd290f1944>

¹⁶⁴ XIIIIP-3015 AIŠKINAMASIS RAŠTAS dėl įstatymų projektų Reg. Nr. XIIIIP-3015- XIIIIP-3017 (lrs.lt)

negarbės ženklui. Būtent todėl Rytų kultūroje pirmenybė buvo teikiama taikiam ginčų sprendimui. Antra priežastis, galėjusi lemti taikaus ginčo sprendimo būdą - geografinės sąlygos. Teismų buveinės nuo konflikto šalių gyvenamųjų vietų išsidėsčiusios per toli. Todėl mediatoriais tapdavo bendruomenės lyderiai ar pasitikėjimo verti religiniai vadai, Japonijoje – vienuoliai ar religiniai vadai.¹⁶⁵ JAV spartesnis mediacijos vystymasis prasidėjo padaugėjus ginčų dėl darbo santykių (XX a.). Šaltiniai teigia, kad būtent JAV ir Kanadoje pirmiausia pradėta taikyti šeimos mediaciją.¹⁶⁶ Europos sąjungos šalyse mediacija atsirado kaip atsakas į didelį darbo krūvį teismuose ir pirmiausia buvo taikoma sprendžiant su verslu ir turto pasidalijimu susijusius ginčus. Lietuvoje mediacija pradėta taikyti siekiant mažinti teismų darbo krūvį, o pirmosios mediacijos užuomazgos siejamos su teismine mediacija. Nors mediacija sėkmingai taikoma daugelyje pasaulio valstybių, tačiau Lietuvoje mediacija yra pakankamai naujas institutas bei nauja forma konfliktams spręsti, ypatingai administracinių ginčų srityje.

Plačiau analizuojant mediacijos taikymą sprendžiant administracinius ginčus reikia aptarti skirtingas jos taikymo formas: teisminė ir neteisminė mediacija. Abiem atvejais inicijuoti mediacijos taikymą galėtų ginčo šalys. Teisminės mediacijos atveju iniciatyvos teisę turi ir administracinę bylą nagrinėjantis teismas, neteisminės - Lietuvos administracinių ginčų komisija ar jos teritorinis padalinys. Mediacijos įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad administracinių ginčų mediacija būtų vykdoma vadovaujantis Mediacijos įstatymu ir kitais įstatymais, atitinkamai neteisminės mediacijos atveju – ir Lietuvos administracinių ginčų komisijos pirmininko patvirtinta tvarka, o teisminės mediacijos atveju – ir Teisėjų tarybos patvirtinta tvarka.¹⁶⁷ Įstatymo pakeitimo projektu taip pat siekiama įtvirtinti reikalavimus administracinių ginčų mediatoriams, nustatyti konkrečius kvalifikacijos reikalavimus, apibrėžti įtraukimo į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą tvarką.

Mediacijos įstatyme numatyta, kad mediacijos procesas skirstomas į dvi rūšis: teisminę ir neteisminę mediaciją. Pagrindinis šių dviejų rūšių mediacijos skirtumas – taikymo momentas. Teismine mediacija laikomi tokie atvejai, kuomet ginčas jau nagrinėjamas teisme, tačiau teisėjas šalims pasiūlo pabandyti ginčą išspręsti taikiai pasinaudojant teismo mediatorių paslaugomis. Tuo tarpu neteisminė mediacija yra tokia ginčų nagrinėjimo procedūra, kai ginčas nėra nagrinėjamas teisme ir jį bandoma taikiai išspręsti tik mediacijos instituto pagalba. Neteisminės administracinių

---

¹⁶⁵ Milašius, T. (2007). Mediacija kaip alternatyvus ginčų sprendimo būdas. *Teisė*, 63, 43-58

¹⁶⁶ Zaksaitė, S., Garalevičius, Z. (2009). Teisminės ir neteisminės šeimos ginčų mediacijos galimybės. *Teisės problemos*, 4 (66), 70-108.

¹⁶⁷ *Ibid* 137.

ginčų mediacijos ypatumas yra tai, kad ja galima pasinaudoti tik tuo atveju, kai administracinis ginčas yra nagrinėjamas Lietuvos administracinių ginčų komisijoje.

Mediacija kaip institutas gali turėti įvairias specializacijos formas, kaip ir teisę sudarančios rūšys bei porūšiai, bet skirtingų taikymo metodikų bei modelių mediacijos principai visose srityse išlieka tokie patys. Mediacijos institutą diegiant administracinėje teisėje ir prie jo pritaikant administracinių teismų sistemą svarbūs keli aspektai.

Pirma, mediacija išsiskiria tuo, kad tai yra taikus ginčų sprendimo metodas. Kaip jau minėta prieš tai, šalys tokį ginčo sprendimo būdą gali pasirinkti dar iki ginčo sprendimo teisme (neteisminė mediacija) arba šalims taikiai išspręsti ginčą gali pasiūlyti teismas (teisminė mediacija). Dėl „taikaus“ ginčų sprendimo būdų taikant mediaciją kyla diskusijų. Nors mediacija ir suprantama kaip taikus ginčo sprendimo būdas, ji nėra tapati administracinio teismo patvirtintai taikos sutarčiai administraciniame procese. Esminis šių dviejų institutų skirtumas teisėjo vaidmuo. Teisėjui, skirtingai nei mediatoriui, nesuteikiama teisė dalyvauti derybose ar kitaip užtikrinti šalių bendradarbiavimą.¹⁶⁸ Sutinkama su nuomone, kad būtent taikos sutarties institutas administracinių bylų teisenoje buvo pagrindas teisminei mediacijai administraciniame procese įtvirtinti.

Antra, atkreiptinas dėmesys, kad, skirtingai nei tarp privačių asmenų kilusio ginčo atveju, mediaciją taikant tarp privataus asmens ir viešojo administravimo institucijos kilusiam administraciniam ginčui spręsti susiformuoja asimetrinis (hierarchinis ir netolygus) santykis, galintis lemti šalių nelygybę ir potencialų galių disbalansą.¹⁶⁹

Trečia, mediacijos taikymas administraciniame procese gali sukelti konfliktą tarp valstybei keliamų skaidrumo ir visuomenės informavimo principo taikymo ir konfidencialumo principo įgyvendinimo taikant mediacijos procesus.

Ketvirtas, mediacijos taikymo administraciniame procese taikymo aspektas gali sukelti pagrįstų dvejonų šio instituto taikymo tikslingumu dėl valstybės institucijų diskrecijos galios ir legitimumo taikymo problemos viešojo administravimo institucijai pakeičiant savo sprendimą. Kyla pagrįstų abejonių, ar apskritai galimas skaidrus ir nekontraversiškas neteisminės mediacijos taikymas.

---

¹⁶⁸ MEŠKYS, L., GERDVILA, M. Ar galima mediacija administraciniame procese Lietuvos Respublikoje. Teisės apžvalga / law Review. 2015, Nr. 1 (12), p. 153.

¹⁶⁹ Eimantė Šilvaitė, „Taikos sutartis kaip teisminės mediacijos administraciniame procese pagrindas“, žiūrėta 2020-03-01, <https://www.lvat.lt/doclib/szob080n6aqwncyfgye1134d28hd2qsg>

Atkreiptinas dėmesys, kad stebint teisinį reguliavimą, nustatantį galimybes taikyti mediacijos institutą sprendžiant administracinius ginčus, prieita prie nuomonės, kad išvardinti mediacijos taikymo trūkumai iš esmės nepaneigia mediacijos taikymo galimybių ir jos teigiamos įtakos sprendžiant administracinius ginčus. Visiškai sutiktina su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo dar 2017 metais veiklos apžvalgoje išsakytais teiginiais, kad, nors ir yra akivaizdus poreikis paspartinti administracinių bylų, nagrinėjamų teismuose, procesą bei mažinti administraciniuose teismuose iš esmės nagrinėjamų ginčų kiekį Lietuvoje, neprieinama prie vieningos nuomonės dėl mediacijos taikymo sprendžiant administracinius ginčus. Tai patvirtina Lietuvos Respublikos Seime registruoti įstatymų, susijusių su mediacijos taikymu administraciniame procese, pakeitimo projektai.

IŠVADOS

1. Specializuotų administracinių teismų steigimas Lietuvos teisinėje sistemoje turėjo lemiamos reikšmės viešojo administravimo reformai, administracinės kontrolės atskyrimui nuo civilinio proceso, objektyvios viešosios administracijos veiksmų teisėtumo kontrolės ir administracinės justicijos nepriklausomumo įtvirtinimui, padėjo pamatus žmogaus teisių ir laisvių teismo gynimo garantijoms ir sudarė galimybes plačiau įgyvendinti konstitucines nuostatas. Didelis administracinių bylų skaičius atskleidžia, kad administracinės teisės srityje veikiančios žmogaus teisių apsaugos mechanizmai yra efektyvūs.
2. Ginamasis teiginys - Efektyviam administracinių teismų sistemos funkcionavimui Lietuvoje yra būtina įgyvendinti tam tikrus administracinių teismų sistemos pokyčius - pasitvirtino. Administracinių teismų sistema, kaip matyti, ne kartą tobulinta ir vis dar ieškoma būdų, kurie leistų užtikrinti ne tik administracinių teismų sistemos efektyvumą, bet ir apskritai administracinio proceso ir administracinės teisės įgyvendinimo kokybiškumą. Integruojami nauji teisiniai institutai ir instrumentai, padedantys tobulinti administracinių teismų struktūrą ir gerinti kompetenciją.
3. Įstatymų pakeitimai, kuriais Lietuvos apeliacinio teismo administracinių bylų skyrius kartu su Aukštesniojo administraciniu teismu reorganizuotas įsteigiant Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą, ne tik suformavo dviejų grandžių administracinių teismų sistemą, bet ir sudarė sąlygas vienodos teisminės praktikos formavimui ir įgyvendinimui.
4. Šiuo metu įstatymų leidėjui pateiktuose įstatymų pakeitimo projektuose didelis dėmesys skiriamas administracinių teismų kompetencijai, siekiant sumažinti administracinių teismų darbo krūvius ir taip užtikrinti greitesnę bylų nagrinėjimą. Spartesnio administracinių bylų nagrinėjimo siekiama: nustatant privalomą ikiteisminių ginčų sprendimo būdą; nustatant formalų bylų, dėl kurių apeliaciniai skundai neteikiami (arba jų teikimas ribojamas), filtrą; suteikiant LVAT diskreciją spręsti dėl bylų nagrinėjimo apeliacine tvarka (esant nukrypimui nuo aiškios ir nuoseklios LVAT praktikos arba kai apeliacinis skundas yra akivaizdžiai nepagrįstas).
5. Išplečiant administracinius ginčus nagrinėjančių komisijų kompetencijos ribas ir numatant privalomą, tam tikrų administracinių ginčų, ikiteisminį sprendimo būdą asmenims užtikrinama galimybė nepatiriant teismo bylinėjimosi trūkumų, įgyvendinti teisę į veiksmingą,

ekonomišką ir operatyvią savo pažeistų teisių gynybą. Diskutuotina dėl bylų, kurioms būtų nustatoma privaloma ikiteisminio ginčo nagrinėjimo tvarka sąrašo.

6. Mediacijos instituto taikymas administraciniame procese sukelia pagrįstų dvejonų šio instituto taikymo tikslingumu – valstybės institucijų diskrecijos galios ir legitimumo taikymo aspektu, viešojo administravimo institucijai pakeičiant savo sprendimą. Nepaisant to, mediacijos taikymo trūkumai iš esmės nepaneigia mediacijos taikymo galimybių ir jos teigiamos įtakos sprendžiant administracinius ginčus.

PASIŪLYMAI

1. Siaurinti Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-4252(2) 5 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatomą privalomą išankstinį administracinių ginčų nagrinėjimą Lietuvos administracinių ginčų komisijoje ir jos teritoriniuose padaliniuose numatant, kad komisijos nagrinėja tik atitinkamos rūšies ginčus arba tik tuos ginčus, kuriuose prašomos priteisti žalos dydis neviršija numatyto. Atitinkamai siūloma minėtą punktą pakeisti ir išdėstyti taip: *skundus dėl žalos, atsiradusios dėl valstybinio administravimo subjektų ir savivaldybių administravimo subjektų neteisėtų veiksmų atlyginimo (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.271 straipsnis), kuriais prašoma priteisti žala neviršija vieno tūkstančio eurų. Arba išdėstyti taip: skundus dėl žalos, atsiradusios dėl valstybinio administravimo subjektų ir savivaldybių administravimo subjektų neteisėtų veiksmų atlyginimo (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.271 straipsnis), kuriais prašoma priteisti žala kildinama iš individualių ginčų, dėl kurių Lietuvos vyriausiasis teismas yra suformavęs vieningą teisminę praktiką.*
2. Pakeisti Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymo Nr. X-1702 pakeitimo įstatymo 26 str. 10 d. siekiant suvienodinti mediacijos instituto praktinį įgyvendinimą, kai mediatorių neteisminei administracinio ginčo mediacijai vykdyti iš Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašo parenka ir skiria Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba ir mediatorius nėra skiriamas iš ginčo komisijos. Atitinkamai siūloma keisti minėtą įstatymo punktą panaikinant nuostatą, kuria ribojamas mediacijos vykdymo terminas ir ginčo šalys apkraunamos mediacijos taikymo išlaidomis ir išdėstyti taip: *Kai neteisminės administracinių ginčų mediacijos paslaugas teikia mediatoriai, kurie yra ginčų komisijos nariai, jiems atskiras atlyginimas už mediacijos paslaugas nemokamas. Kai mediatorių neteisminei administracinio ginčo mediacijai vykdyti iš Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašo parenka ir skiria Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba šio įstatymo 14 straipsnio 3, 4, 5 ir 6 dalyse nustatyta tvarka, už neteisminės administracinio ginčo mediacijos paslaugas apmoka Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba iš valstybės biudžeto lėšų. Iš valstybės biudžeto lėšų taip pat apmokama už mediatoriaus pasirengimą neteisminei administracinio ginčo mediacijai, kuris gali trukti iki vienos valandos, ir mediacijos rezultatų įforminimą, kuris gali trukti iki vienos valandos. Už*

suteiktas neteisminės administracinių ginčų mediacijos paslaugas mediatoriams iš valstybės biudžeto mokamo atlyginimo dydžius ir mokėjimo tvarką nustato Vyriausybė. Administracinio ginčo šalims neteisminės mediacijos paslaugos teikiamos nemokamai.

3. Patvirtinus Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymo projektą Nr. XIII P-4252(2) numatyti didesnę Lietuvos administracinių ginčų komisijos narių skaičių, atitinkamai peržiūrėjus administracinių teismų teisėjų darbo krūvį mažinti/didinti teisėjų skaičių.
4. Perskirstyti teismų kompetenciją dėl proceso atnaujinimo klausimo išsprendimo. Atitinkamai keisti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 158 straipsnio 1 dalį ir išdėstyti ją taip: *Prašymas dėl proceso atnaujinimo pateikiamas raštu arba teisingumo ministro nustatyta tvarka elektronine forma elektroninių ryšių priemonėmis Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui, kai procesas baigtas apeliacinėje instancijoje arba bylą nagrinėjusiam pirmos instancijos administraciniam teismui, kai procesas baigtas pirmojoje instancijoje. Pirmosios instancijos teismo nutartis dėl proceso atnaujinimo gali būti skundžiama Lietuvos vyriausiajam teismui.*

LITERATŪRA

Teisės aktai:

1. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos civilinio proceso kodekso patvirtinimo, Valstybės žinios, 1964-07-10, Nr. 19-139. LRS. Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.20467?ifwid=rivwzvpg>
2. Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymas, Valstybės žinios, 1999-02-03, Nr. 13-309. LRS. Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.72291?ifwid=rivwzvpg>
3. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas, Valstybės žinios, 1999-02-03, Nr. 13-308. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.67B5099C5848>
4. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 5, 6, 7, 8, 9, 10, 30, 40, 44, 51, 56, 59, 60, 61, 62 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, Valstybės žinios, 1999-04-23, Nr. 361067. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9532385ABC11>
5. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 1999-07-09, Nr. 60-1955. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0C91962F3D64>
6. Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymo 2, 3, 4, 5, 6 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo ir administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas, Valstybės žinios, 2000-10-11, Nr. 85-2568. LRS. Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.110333>
7. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2000-10-11, Nr. 85-2566. TAR. Žiūrėta Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.78FAC7B20AD8>
8. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 2 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2001-07-18, Nr. 62-2219. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F750ED862D51>

9. Lietuvos Respublikos teismų įstatymo pakeitimo įstatymas, 2002 m. sausio 24 d. Nr. IX-732, Valstybės žinios, 2002-02-20, Nr. 17-649. LRS. Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.160406>
10. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 13, 21 ir 46 straipsnių pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2002-03-27, Nr. 31-1125. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.5FA6E8079BD9>
11. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 16 ir 109 straipsnių pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2003-04-24, Nr. 38-1675. TAR. Žiūrėta Žiūrėta 2020 m. spalio 20 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.322A6CD11CBB>
12. Lietuvos Respublikos teismų įstatymo, Administracinių bylų teisenos įstatymo, Civilinio proceso kodekso, Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymas, Valstybės žinios, 2003-04-25, Nr. 39-1765. TAR. Žiūrėta 2019 m. lapkričio 12 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9FE106C9700B>
13. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 11, 12, 21, 22, 23, 24, 34, 37, 39, 50, 51, 53, 57, 61, 62, 64, 66, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 82, 83, 85, 87, 93, 101, 105, 106, 107, 110, 118, 119, 121, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 137, 138, 142, 150, 155, 156, 157 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, Valstybės žinios, 2011-07-13, Nr. 85-4131. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.95FC10994CBA>
14. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 110 straipsnio pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2010-04-27, Nr. 48-2290. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.7A7C45EDCB70>
15. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 13, 46 ir 160 straipsnių pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2011-10-01, Nr. 119-5617. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.CE6662FD5437>
16. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 15, 18, 19, 22 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, Valstybės žinios, 2004-11-26, Nr. 171-6320. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B515345EB7B6>
17. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 15, 16, 18, 20, 46, 137 straipsnių pakeitimo, aštuonioliktojo skirsnio ir 128, 144 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas, Valstybės žinios, 2010-12-04, Nr. 142-7258. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0BFC4BB604DB>

18. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 16, 110 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, Valstybės žinios, 2007-12-29, Nr. 140-5758. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.3A378859D262>
19. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 18 straipsnio papildymo įstatymas, Valstybės žinios, 2011-04-28, Nr. 49-2363. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.AAE85887E2F5>
20. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 18, 26, 27 ir 29 straipsnių pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2010-06-30, Nr. 76-3872. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.DA77F805EA51>
21. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 2 ir 25 straipsnių pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2009-06-25, Nr. 75-3063. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0C148091EB60>
22. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2011-01-10, Nr. 4-126. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E8C4EDEAD48A>
23. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 2, 3, 15, 18, 19, 20, 22, 33, 35, 40, 46 ir 88 straipsnių pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2007-06-30, Nr. 72-2830. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9F44E333859B>
24. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 71 straipsnio papildymo ir pakeitimo ir įstatymo papildymo 88-1 straipsniu įstatymas, Valstybės žinios, 2011-11-18, Nr. 139-6549. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.62ECABB31F99>
25. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85 ir 139 straipsnių pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2009-12-05, Nr. 144-6348. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.A015092781AE>
26. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 11, 12, 21, 22, 23, 24, 34, 37, 39, 50, 51, 53, 57, 61, 62, 64, 66, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 82, 83, 85, 87, 93, 101, 105, 106, 107, 110, 118, 119, 121, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 137, 138, 142, 150, 155, 156, 157 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 4, 5, 43, 52, 60 ir 61 straipsnių pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2012-12-29, Nr. 153-7825. TAR. 2020 m. rugsėjo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F05DCA0099E8>

27. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 117 straipsnio pakeitimo įstatymas, Valstybės žinios, 2012-11-15, Nr. 132-6643. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 10 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2CBBBD349F72A>
28. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 37, 42, 44, 46, 50, 53, 68, 80, 82, 97, 101 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo papildymo 52-1 straipsniu įstatymas, Valstybės žinios, 2013-06-12, Nr. 62-3060. TAR. 2020 m. rugsėjo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8EC70B58A58B>
29. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 47, 84, 85, 97, 127, 130, 137, 138, 139, 150, 154 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 47-1 straipsniu įstatymas, Valstybės žinios, 2012-04-28, Nr. 50-2442. TAR. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.84BFE5BF1384>
30. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 71 ir 88-1 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2014-08-01, Nr. 10746. TAR. 2020 m. rugsėjo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/dfae60a0197611e4b542dec0b12e28b0>
31. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 39, 59, 71, 77 ir 84 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2014-10-22, Nr. 14516. TAR. 2020 m. rugsėjo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0c2a095059bd11e487eff7b424bd0f08>
32. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 15 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2014-12-18, Nr. 19929. TAR. 2020 m. rugsėjo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6cc9ad10868b11e481c9c95e73113964>
33. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 15, 20, 40, 43, 44, 46, 153 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo šešioliktuoju-1 skirsniu įstatymas, TAR, 2014-12-31, Nr. 21266. TAR. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ca174f0090d011e4bb408baba2bddd3>
34. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 4, 98 ir 99 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2015-06-16, Nr. 9618. TAR. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/68a3dd8013eb11e58569be21ff080a8c>
35. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 4, 98 ir 99 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XII-1774 3 straipsnio pakeitimo įstatymas, TAR, 2015-12-01, Nr. 19108. TAR. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7a924490982b11e5a6f4e928c954d72b>

36. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo papildymo 45-1 straipsniu įstatymas, Valstybės žinios, 2013-05-25, Nr. 54-268. TAR. 2020 m. rugsėjo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.0C567BACB776>
37. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo papildymo 85-1 straipsniu įstatymas, Valstybės žinios, 2013-12-14, Nr. 128-6520. TAR. 2020 m. rugsėjo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.BA7AFE3321AD>
38. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 71, 88-1, 98 ir 99 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2015-12-02, Nr. 19180, TAR. 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7916805098f711e58fd1fc0b9bba68a7>
39. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 pakeitimo įstatymas, TAR, 2016-06-15, Nr. 16849. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/bd7df33032e011e69cf5d89a5fdd27cc>
40. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 30, 31, 43, 63, 67, 68, 69, 72, 73, 77, 84, 127 ir 143 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2016-10-06, Nr. 24695. TAR Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5e4c2de032e111e69cf5d89a5fdd27cc>
41. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 58 straipsnio pakeitimo įstatymas, TAR, 2016-11-09, Nr. 26503. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/978edb60a68211e69ad4c8713b612d0f>
42. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 47, 57, 100, 101, 105 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo II dalies II skyriaus papildymo trečiuoju-1 skirsniu įstatymas, TAR, 2017-06-27, Nr. 10818. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/1a976a805b3311e79198ffdb108a3753>
43. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 13 ir 84 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2017-07-19, Nr. 12430. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/68a946706c5a11e7827cd63159af616c>
44. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 17, 20 ir 31 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2017-12-19, Nr. 20430. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/728545c0e4c011e7acd7ea182930b17f>

45. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 17, 20, 21, 29, 36 straipsnių pakeitimo ir II dalies II skyriaus papildymo antruoju-1 skirsniu įstatymas, TAR, 2018-07-11, Nr. 11744. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a979c7a084ce11e8ae2bfd1913d66d57>
46. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 25, 41, 42, 66, 70, 84, 97, 127, 132, 133, 138, 143, 144, 153 ir 161 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2018-12-28, Nr. 21854. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/44616e900a9d11e9a5eaf2cd290f1944>
47. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 2, 40, 44, 51, 56, 59, 67 ir 71 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 79-1 straipsniu įstatymas, TAR, 2018-12-28, Nr. 21856. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d15eb9600a9d11e9a5eaf2cd290f1944>
48. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 14, 49, 59 ir 86 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2018-12-28, Nr. 21880. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/963814500aa511e9a5eaf2cd290f1944>
49. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 17 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymas, TAR, 2019-05-06, Nr. 7318. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4c2ecad06fcb11e9a13eeecaacbc653f>
50. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 156 straipsnio pakeitimo įstatymas, TAR, 2019-07-26, Nr. 12376. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b0f0ae00af9211e98451fa7b5933515d>
51. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 103 straipsnio ir II dalies II skyriaus pakeitimo įstatymas, TAR, 2019-10-01, Nr. 15587. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/ec07c490e44111e99681cd81dcdca52c>
52. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 74 straipsnio pakeitimo įstatymas, TAR, 2017-11-16, Nr. 18148. TAR. Žiūrėta 2020 m. spalio 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/eda8bf70cada11e7910a89ac20768b0f>
53. LR Seimo nutarimas dėl teisinės sistemos reformos metmenų (nauja redakcija) ir jų įgyvendinimo, Valstybės žinios, 1998-07-08, Nr. 61-1736. LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.59280/asr>

Teisės aktų projektai:

54. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 20, 23, 27, 28, 31, 33, 43, 56, 78, 117, 134, 138 straipsnių pakeitimo bei įstatymo papildymo 115(1) ir 138(1) straipsniais įstatymo projektas, Nr. 19-6747(5), 2019-11-15. LRS. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 26 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/229e9280077f11ea9e6ae721be42abf6?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=121915cf-e4c1-40a5-99b5-59b78d892920>
55. Administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 20, 23, 27, 28, 31, 33, 43, 56, 117, 134, 138 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 115(1) ir 138(1) straipsniais įstatymo projektas. LRS. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 20 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/73240522228411eb8c97e01ffe050e1c?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=c846deb1-bb62-4532-aea1-c19064a00752>
56. Lietuvos Respublikos Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymo projektas (nauja redakcija), TAR Nr. XIIIIP-4252(3), žiūrėta 2021 m. vasario 10 d. Ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymo ... (lrs.lt)
57. Seimo peticijų komisijos Administracinio teismo įstatymo projektas, 1940, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius, fondas 138 (Römerių giminės aktai), saug. vien. 2273, lap. 6–20.

Teismų praktika:

58. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugsėjo 21 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), 139 straipsnio 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 306 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija), 308 straipsnio (2006 m. birželio 1 d. redakcija) 2 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 324 straipsnio 12, 13 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 377 straipsnio (2004 m. liepos 8 d. redakcija) 9 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 448 straipsnio 7 dalies (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 454 straipsnio 5, 6 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), 460 straipsnio 4, 5 dalių (2002 m. kovo 14 d. redakcija), Lietuvos

Respublikos civilinio proceso kodekso 268 straipsnio 3 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 285 straipsnio 2, 5 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 286 straipsnio 1 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 288 straipsnio 4 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 289 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 303 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 320 straipsnio 2 dalies (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 325 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija), 358 straipsnio 2, 3 dalių (2002 m. vasario 28 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl pareiškėjo - seimo narių grupės prašymo ištirti, ar Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 119 straipsnio 2 dalies 1 punktą (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 119 straipsnio 5 dalis (2002 m. sausio 24 d. redakcija), 120 straipsnio (2003 m. sausio 21 d. redakcija) 1 punktą (2002 m. sausio 24 d. redakcija), Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. vasario 19 d. dekretas Nr. 2067 „Dėl apygardos teismo teisėjo įgaliojimų pratęsimo“, Lietuvos Respublikos Prezidento 2003 m. birželio 18 d. dekretas nr. 128 „Dėl apygardų teismų skyrių pirmininkų skyrimo“ ta apimtimi, kuria nustatyta, kad Vilniaus apygardos teismo teisėjas Konstantas Ramelis skiriamas šio teismo civilinių bylų skyriaus pirmininkui, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Valstybės žinios, 2006-09-26, Nr. 102-3957. TAR. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 12 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D6CFA5BCCCF8>

59. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007-05-15 nutarimas dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 10 straipsnio 4 dalies (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija), 11 straipsnio (1999 m. lapkričio 25 d. redakcija) 1, 2 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, byloje Nr. 7/04-8/04. LRKT. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 30 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta550/content>
60. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2007-05-22 sprendimas dėl pareiškėjo - Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymo ištirti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 57 straipsnio 3 dalies (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija) atitiktį Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo 15 straipsnio 3 dalies (2003 m. gruodžio 16 d. redakcija) atitiktį Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 51 straipsnio 1, 2 dalims (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija), 53 straipsnio 1 daliai (2000 m. rugsėjo 19 d. redakcija). LRKT. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 30 d. <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta551/content>

61. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. rugsėjo 19 d. aprobuotas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymo normas, apibendrinimas. LVAT, 2012.

Specialioji literatūra:

62. Ambrasaitė Balynienė, Goda. „Administracinių teismų veiklos dešimtmečio iššūkiai: kaip užtikrinti administracinės justicijos veiksmingumą nuolat augančio teismų darbo krūvio sąlygomis“, iš *Administraciniai Teismai Lietuvoje: Nūdienos Iššūkiai: [kolektyvinė Monografija]*. Virgilijus Valančius, 102-117. Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010.
63. Ambrasaitė, Goda. „Apeliacija administraciniame procese: teisės kreiptis į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą ribojimo galimybės“. *Jurisprudencija*, 6 (84), (2006): 41-47.
64. Ambrasaitė, Goda. „Apeliacija Lietuvos administraciniame procese: pagrindinės reformos kryptys“, *Jurisprudencija*, 4 (82) (2006): 13-20.
65. Ambrasaitė, Goda. „Apeliacijos teisė - absoliuti konstitucinė teisė“. *Justitia* 2 (64) (2007): 3341.
66. Andruškevičius, Arvydas. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras, 2004.
67. Bakaveckas, Audrius, *Administracinė teisė. Teorija ir praktika*. Vilnius: Mes, 2012.
68. Bakaveckas, Audrius, at al., *Lietuvos administracinė teisė. Bendroji dalis*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.
69. Balogh-Bekesi, Nora, and Pollak Kitti. „General Principles of Administrative Procedure in the EU, in Hungary and in France“. *Pro Publico Bono - Public Administration*, (3), (2017): 18-39.
70. Bilevičiūtė, Eglė, Kosmačaitė, Violeta, „Globali administracinė teisė“ iš *Konstitucionalizmas ir teisės politika Europos Sąjungoje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013.
71. Bron, Michail, ir Zaksaitė Salomėja. „Teisė apskūsti pirmos instancijos teismo sprendimą kaip pamatinė konstitucinė teisė“. *Teisė*, 66 (2), (2008): 102-110.
72. Clayton, Richard, and Tomlinson Hugh. *Fair Trial Rights*. New York: Oxford University Press, 2001.
73. Deviatnikovaitė, Ieva. „Administracinio teismo pradai“ iki Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atkūrimo“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, 19 (2017): 3-26.

74. Deviatnikovaitė, Ieva. Užsienio šalių ir Europos Sąjungos administracinė teisė. Vilnius: Registrų centras, 2017.
75. Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra ir Europos Taryba. Europos teisės į teisingumą vadovas. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2016.
76. Kavalnė, Salvija. „Administracinės teisės europeizacija - administraciniams teismams aktualūs klausimai“, iš Administraciniai Teismai Lietuvoje: Nūdienos Iššūkiai: [kolektyvinė Monografija], Virgilijus Valančius, 192-227. Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2010.
77. Lapinskas, Kęstutis. „M. Romeris ir administracinė justicija Lietuvoje.“, iš Mykolas Romeris ir šiandiena: Teminis straipsnių rinkinys, Mindaugas Maksimaitis, 27-37. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2000.
78. Maksimaitis, Mindaugas, Lietuvos valstybės konstitucijų istorija. Vilnius: Justitia, 2005.
79. Maksimaitis, Mindaugas, Mykolas Römeris – Lietuvos sūnus. Vilnius: MRU, 2006.
80. Maksimaitis, Mindaugas, Valstybės Taryba Lietuvos teisinėje sistemoje (1928–1940). Vilnius: Justitia, 2006.
81. Merrill, Thomas W.. „The Origins of American-style Judicial Review“. Iš Comparative Administrative Law, Edited by Susan Rose-Ackerman and Peter L. Lindseth. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2010.
82. Meškys, Linas, ir Gerdvila Mažvydas. „Ar galima mediacija administraciniame procese Lietuvos Respublikoje?“. Teisės apžvalga. No1 (12), (2015): 130-158.
83. Milašius, Tadas, „Mediacija kaip alternatyvus ginčų sprendimo būdas“. Teisė, 2007, 63, 43-58.
84. Narkevičius, K., „Administracinis teismas ir jo pradai mūsų įstatymuose: diplominis darbas“ (1938). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius. F. 85-VDU614.
85. Paužaitė-Kulvinskienė, Jurgita. „Administracinio proceso modelio paieškos Lietuvos teisės moksle“, iš Ketvirtis amžiaus tiriant ir reformuojant Lietuvos teisinę sistemą. Recenzuotų mokslinių straipsnių rinkinys. Petras Ragauskas, Jurgita Paužaitė-Kulvinskienė, 343-383. Vilnius: VŠĮ akademinė leidyba, 2016.
86. Paužaitė-Kulvinskienė, Jurgita. „Kiti ginčo sprendimo būdai administracinių bylų teisenoje ir jų praktinio taikymo problemos“. Teisė 86 (2013): 36-56.
87. Paužaitė-Kulvinskienė, Jurgita. „Konstitucinių imperatyvų įtaką Lietuvos administraciniam procesui“, iš Žmogus, teisinė valstybė ir administracinė justicija: mokslo studija, Jurga Marcinkevičiūtė, 598-617. Vilnius: Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, 2012.

88. Paužaitė-Kulvinskienė, Jurgita. Administracinė justicija: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005.
89. Pranevičienė, Birutė. Kvaziteismai administracijos kontrolės sistemoje. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2003.
90. Prapiestytė, Deimilė. „Teismo samprata pagal sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnį.“ *Socialinių mokslų studijos* III/4 (2011): 1207-1227.
91. Račkauskas, Konstantinas, Lietuvos administracinio teismo pradai. Teisė, 1937 m.
92. Raižys, Dainius (2008). *Procesas pirmosios instancijos administraciniame teisme: daktaro disertacijos santrauka*. Mykolo Romerio universitetas. Prieiga per eLABa – nacionalinė Lietuvos akademinė elektroninė biblioteka.
93. Raižys, Dainius. „Skundų nagrinėjimo administracinių ginčų komisijoje proceso teisinio reguliavimo problemos“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka (8): mokslinių straipsnių rinkinys*, 8, 227–241.
94. Romeris, Mykolas, Administracinio teismo įstatymo aiškinamasis raštas. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius, fondas 138 (Römerių giminės aktai), saug. vien. 2325, lap. 10–29.
95. Romeris, Mykolas, Mykolo Romerio mokslas apie valstybę. Vilnius, 1997.
96. Šedbaras, Stasys. „Kai kurių administracinio proceso vidinės struktūros elementų sampratos problemos“, *Jurisprudencija* 32 (24) (2002): 41-53.
97. Šedbaras, Stasys. Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje. Vilnius: Justitia, 2006.
98. Šilvaitė, Eimantė. „Taikos sutartis kaip teisminės mediacijos administraciniame procese pagrindas“, *LVAT biuletėnis* Nr. 35, (2018).
99. Štarienė, Lilija. Teisė į teisingą teismą pagal Europos žmogaus teisių konvenciją. Vilnius: Registrų centras, 2010.
100. Teismų sutvarkymo komisijos projektas: Administracinio teismo įstatymas. 1932, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius, fondas 138 (Römerių giminės aktai), saug. vien. 2325, lap. 1–9.
101. Vaišvila, Alfonsas. Teisės teorija. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia, 2004.

102. Valančius, Virgilijus, Brazdeikis Aurimas, ir Keturakienė Airė, „Administracinio proceso veiksmingumo didinimas: tyrimų būklė ir perspektyvos". Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka: mokslinių straipsnių rinkinys (14) (2015): 115.
103. Valančius, Virgilijus, ir Norkus Rimvydas. „Nacionalinis teisinis diskursas dėl administracinio proceso". Jurisprudencija 3(81), (2006): 91-98.
104. Valančius, Virgilijus, ir Norkus, Rimvydas. „Administracinio proceso Lietuvoje reformos prielaidos ir perspektyvos". Justitia, 3 (2005): 2-12.
105. Warren, Kenneth F.. Administrative Law in the Political System. St. Paul: West Group, 1988.
106. Zaksaitė, Salomėja, „Teisminės ir netesiminės šeimos ginčų mediacijos galimybės. Teisės problemos“, (66), 70-108.
107. Žilinkas, Dainius. „Kai kurie administracinio proceso mokslinio tyrimo metodologiniai aspektai", Jurisprudencija 17(9) (2000): 108-116.

Kiti šaltiniai:

108. Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymo, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 9, 12 ir 15 straipsnių pakeitimo 93 ir papildymo įstatymo ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso pakeitimo ir papildymo įstatymo projektų". LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.58719?jfwid=rivwzvvpvg>
109. Aiškinamasis raštas „Dėl Administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 74 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto". LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/235191a08ee611e7a5e2b345b086d377?jfwid=-1890mp62ii>
110. Aiškinamasis raštas „dėl Administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 II dalies II skyriaus papildymo penktuoju skirsniu įstatymo projekto". LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/9ca91ab0c6f711e883c7a8f929bfc500?ifwid=-1890mp4g1k>
111. Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 pakeitimo įstatymo projekto bei Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymo projekto". LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d.

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/de7df5a2d6e111e49a8e8a8aa8141086?jfwid=-1890mp6p0i>

112. Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 pakeitimo įstatymo projekto bei Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymo Nr. VIII-1031 pakeitimo įstatymo projekto". LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/de7df5a2d6e111e49a8e8a8aa8141086?jfwid=-1890mp6p0i>
113. Aiškinamasis raštas „Dėl Lietuvos Respublikos teismų įstatymo Nr. I-480 38 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 9 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 260 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 589, 614, 633 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 2261 straipsniu įstatymo projekto". LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/0a3518a2062411e687e0fbad81d55a7c?jfwid=-1890mp60u6>.
114. Įstatymų projektų Nr. P-1649, P-1650, P-1651 aiškinamasis raštas. LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.75313?jfwid=73odxxlk>
115. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 45, 158 ir 160 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo aiškinamasis raštas. LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.304544?jfwid=-ub28xgor7>
116. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Teikimas dėl įstatymų projektų. Nr. 19-6754(5) 2019-11-15. LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/cb19dea1078011ea9e6ae721be42abf6?ifwid=10az821bgm>
117. Lietuvos Respublikos žalos, atsiradusios dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo ir atstovavimo valstybei ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymo Nr. IX-895 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo Nr. VIII-1029 17, 20 ir 31 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. LRS. Žiūrėta Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/a37868f07b3511e7aefae747e4b63286?jfwid=-1890mp622e>

118. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Kada bylos nagrinėjamos skubos tvarka? LVAT. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://www.lvat.lt/teismo-lankytoiams/kaip-kreiptis-i-teisma/14-kada-bylos-nagrineiamos-skubos-tvarka/626>
119. LVAT pirmininkas Kryževičius: teisingumo vykdymas gali būti paralyžuotas. DELFI. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://www.delfi.lt/news/daily/law/lvat-pirmininkas-kryzevicius-teisingumo-vykdymas-gali-buti-paralyziuotas.d?id=81319102>
120. Ribotos apeliacijos modelis administraciniame procese - iššūkis (ne)įmanomas? TEISĖ.PRO. Žiūrėta Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <http://www.teise.pro/index.php/2019/06/02/ribotos-apeliacijos-modelis-administraciniame-procese-issukis-neimanomas/>
121. Teikiamų Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo pakeitimo įstatymo ir su juo susijusių įstatymų projektų aiškinamasis raštas. LRS. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.102476?jfwid=-ub28xkoeu>
122. Teisės departamento išvada Administracinių bylų teisenos įstatymo 46, 158, ir 160 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projektui. LRS, Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.305497?jfwid=-ub28xgor7>
123. Teismų reforma 2018. teismai.lt. Žiūrėta 2020 m. rugsėjo 3 d. https://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/aktuali-informacija-teismu-lankytoj_ams/teismu-reforma-2018/5205
124. Teismo metiniai pranešimai. teismas.lt, 2020 m. rugsėjo 3 d., <https://lvat.teismas.lt/veikla/teismu-praktika/teismo-metiniai-pranesimai/209>
125. European Commission for The Efficiency of Justice (CEPEJ). Length of court proceedings in the memberstates of the Council of Europe based on the case law of the European Court of Human Rights. (Strasbourg, Council of Europe, 2018). COE.INT. Žiūrėta 2020 m. lapkričio 26 d. <https://rm.coe.int/cepej-2018-26-en-rapport-calvez-regis-en-length-of-court-proceedings-e/16808ffc7b>
126. Europos Tarybos Ministrų Komitetas, Recommendation Rec(2010)3 to member states on effective remedies for excessive length of proceedings, COE.INT, Žiūrėta 2020 m. lapkričio 26 d. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cf8e9
127. Europos Tarybos Ministrų Komitetas, Recommendation Rec(2004) 20 of the Committee of Ministers to member states on judicial review of administrative acts. COE.INT. Žiūrėta 2020 m. gruodžio 4 d. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805dba26

128. Administrative Judicial Procedure Act of Finland (586/1996; amendments up to 891/2015 included). Žiūrėta 2020 m. lapkričio 26 d.
https://www.kho.fi/material/attachments/kho/aineistoa/jN93PmAt5/Administrative_Judicial_Procedure_Act.pdf

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe analizuojami esminiai administracinių teismų raidos bruožai. Chronologiškai aptariami didžiausią įtaką administracinių teismų kompetencijai turėję teisės aktų pokyčiai. Aptariama administracinių teismų sistema ir analizuojami galimi perspektyvų bruožai.

Raktiniai žodžiai: administraciniai teismai, administracinių teismų kompetencija, pokyčiai.

ABSTRACT

This master thesis deals with the essential features of the development of administrative courts. The changes in legal acts that had the greatest impact on the competence of administrative courts are discussed chronologically. The system of administrative courts is discussed and possible features of perspectives are analyzed.

Keywords: administrative courts, competence of administrative courts, changes.

SANTRAUKA

Ieva Galiauskienė. Administraciniai teismai: esminiai raidos, kompetencijos, sistemos ir perspektyvų bruožai. Administracinės teisės magistro baigiamasis darbas. Darbo vadovas prof. dr. Audrius Bakaveckas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Teisės mokykla. 2021, p. 80.

Šiame magistro darbe analizuoti esminiai administracinių teismų raidos ypatumai, teismų sistemos pokyčiai, kompetencijos ribos ir aptarti galimi perspektyvų bruožai. Tema yra aktuali, kadangi didelis teismų darbo krūvis lemia poreikį optimizuoti administracinių teismų darbą. Todėl peržiūrima administracinių teismų sistema, keičiamos administracinių teismų kompetencijos ribos. Siūlomi įstatymų pakeitimų projektai, kuriais dalis administracinių teismų nagrinėjamų bylų būtų perduodamos ikiteisminių ginčų nagrinėjimo institucijoms. Sprendžiamas klausimas, ar toks kompetencijos paskirstymas nepaneigs teisės į tinkamą teisinį procesą, ar apribojus galimybę teikti apeliacinius skundus nebus pažeistos Lietuvos Respublikos Konstitucija ir tarptautiniais teisės aktais garantuojamos asmens teisės. Analizuojama, ar priėmus siūlomus įstatymų pakeitimo projektus bus pasiekti išsikelti tikslai: operatyvus teismų darbas, mažesnis administracinių teismų nagrinėjamų bylų skaičius, kokybiškas ikiteisminių ginčų nagrinėjimas.

Šio darbo tikslas yra atskleisti esminius administracinių teismų raidos ypatumus, aptarti administracinių teismų sistemos bruožus, analizuoti ir atskleisti administracinių teismų kompetencijos ribas atskirais laikotarpiais. Aptarti tolimesnes administracinių teismų sistemos perspektyvas, vystymosi galimybes, siekiant tobulinti administracinių teismų sistemos efektyvumą. Siekiant užsibrėžto tikslo keliami šie uždaviniai: 1. Remiantis moksline doktrina atskleisti esminius administracinių teismų raidos ypatumus. 2. Analizuojant Administracinių bylų teisenos įstatymo redakcijas ir mokslinę literatūrą, atskleisti administracinių teismų sistemos kaitą ir kompetencijos ribas atskirais laikotarpiais. 3. Nustatyti administracinių teismų sistemos perspektyvų bruožus ir aptarti jų įgyvendinimo galimybes.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, trys dėstomosios dalys, išvados ir pasiūlymai. Pirmojoje darbo dalyje aptariama administracinių teismų kilmė, toliau analizuojami ir apibrėžiami administracinių teismų raidos ypatumai Lietuvos Respublikoje. Antroji darbo dalis skirta administracinių teismų sistemos ir kompetencijos kaitai išanalizuoti. Chronologiškai aptariami esminiai administracinių teismų kompetencijos pokyčiai, analizuojami įstatymų leidėjui pateikti įstatymų projektų paketai, skirti optimizuoti administracinių teismų darbą. Trečioji darbo dalis skirta empiriniam tyrimui atlikti. Aptariamos galimos administracinių teismų sistemos perspektyvos. Pateikiami išsikeltų probleminių klausimų sprendimo būdai: analizuojamos kai kurių bylų išankstinio

nagrinėjimo ne teismo tvarka galimybės, tam tikrų bylų patekimo į Lietuvos vyriausiąją administracinę teismą ribojimas ir mediacijos instituto taikymo perspektyvos administraciniame procese. Darbas apibendrinamas, pateikiant išvadas ir siūlymus.

Darbe iškeltas ginamasis teiginys, kad efektyviam administracinių teismų sistemos funkcionavimui Lietuvoje yra būtina įgyvendinti tam tikrus administracinių teismų sistemos pokyčius iš dalies pasitvirtino, kadangi šiuo metu siūlomi įstatymų pakeitimo projektai būtent ir nukreipti į administracinių teismų darbo krūvio mažinimą, proceso spartinimą, efektyvesnę teismų darbą.

SUMMARY

Ieva Galiauskienė. The Administrative Courts: Key Aspects of Evolution, Competence, System and Development Perspectives. Master's Thesis in Administrative Law. Supervisor prof. dr. Audrius Bakaveckas. Vilnius: Mykolas Romeris University. School of Law. 2021, p. 70.

This master's thesis analyzes the essential features of the development of administrative courts, changes in judicial system, limits of competence and possible features of the perspectives are discussed. The topic is relevant, whereas heavy court workload determines the need to optimize the work of administrative courts. As a consequence the system of administrative courts is being reviewed, the limits of the jurisdiction of the administrative courts are changed. Proposed projects to change the laws, by which part of the cases pending before administrative courts would be transmitted to pre-trial dispute resolution authorities. The issue is being addressed, whether the division of competences will not deny the proper legal process, or limitation of appeals do not restrict human rights, which are guaranteed by Constitution of the Republic of Lithuania and by international legislation. Analyzed if the legislation will be changed whether the objectives pursued will be achieved: prompt work of the courts, the number of pending administrative cases will decrease, qualitative handling of pre-trial disputes.

The aim of this work is to reveal the essential features of the development of administrative courts, to discuss the features of the administrative court system, to analyze and reveal the limits of competence of administrative courts in separate periods. To discuss further perspectives of the administrative court system, development opportunities, improve the efficiency of the administrative court system. In order to achieve the objective of these challenges are analyzed: 1. reveals the essential features of the development of administrative courts, based on scientific doctrine. 2. To reveal the changes in the system of administrative courts and the limits of competence in separate periods, analyzing the Law on Administrative Proceedings editions and scientific literature. 3. To identify the features of the perspectives of the administrative court system and to discuss the possibilities of their implementation.

The final Master 's thesis consists of introduction, three teaching parts, conclusions and recommendations. The first part of the paper discusses the origins of administrative courts, the peculiarities of the development of administrative courts in the Republic of Lithuania are further analyzed and defined. The second part of the work is devoted to the analysis of the change in the

system and competence of administrative courts. The chronological changes in the jurisdiction of the administrative courts are discussed, the packages of draft laws submitted to the legislator are analyzed, which should optimize the work of administrative courts. The third part of the work is devoted to empirical research. Possible perspectives of the administrative court system are discussed. Here are some ways to solve problematic issues: the possibility of pre-litigation in some cases is analyzed, restriction of applying to the Supreme Administrative Court of Lithuania in certain cases and perspectives of application of the mediation institute in the administrative process. The work is summarized by presenting conclusions and suggestions.

Defensive statement of work – for the efficient functioning of the administrative court system in Lithuania, it is necessary to implement certain changes in the administrative court system. The claim was partially confirmed, whereas the draft amendments currently being proposed are aimed specifically at reducing the workload of administrative courts, speeding up the process and making the courts more efficient.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2021- -

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Teisės mokyklos, Viešosios teisės instituto, Administracinės teisės magistratūros iššestinių studijų programos

Studentas (-ė) Ieva Galiauskienė

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas:

„Administraciniai teismai: esminiai raidos, kompetencijos, sistemos ir perspektyvų bruožai“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai.
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje.
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)